

HET MKB IN ROTTERDAM HELPEN MET EEN GEWENSTE KREDIETUNIE

Onderzoek naar de voorwaarden voor een gewenste
kredietunie in Rotterdam

KREDIETUNIE ROTTERDAM

MKB-groefinanciering:
vertrouwd, voordelig en sociaal

Dilek Yavuzigit
Afstudeerscriptie
Januari 2018

Contactgegevens

Contactgegevens auteur:	Naam:	Dilek Yavuzyigit
	Studentnummer:	0878359
	School:	Hogeschool Rotterdam
	Opleiding:	Bedrijfseconomie
	Klas:	BE46
	Telefoonnummer:	06-55330842
	E-mailadres:	0878359@hr.nl

Contactgegevens begeleider MKB
Rotterdam Rijnmond:

Naam:	Dhr. Arjen Van Klink
Functie:	Programma directeur
Telefoonnummer:	010 794 67 35
E-mailadres:	h.a.van.klink@hr.nl
Adres:	Kralingse Zoom 91 3063 ND Rotterdam

Contactgegevens begeleider
Hogeschool Rotterdam:

Naam:	Dhr. Tasneem Sadiq
Functie:	Hogeschooldocent
Telefoonnummer:	010 794 6445
E-mailadres:	m.t.a.sadiq@hr.nl
Adres:	Kralingse Zoom 91 3063ND Rotterdam

Contactgegevens examiner
Hogeschool Rotterdam:

Naam:	Mw. Ellen Boslooper
Functie:	Hogeschooldocent
Telefoonnummer:	010 794 6025
E-mailadres:	e.r.boslooper@hr.nl
Adres:	Kralingse Zoom 91 3063ND Rotterdam

Periode:	September 2017- Januari 2018
Datum van oplevering:	8 januari 2018

Voorwoord

Deze scriptie is geschreven ter afsluiting van de opleiding bedrijfseconomie aan de Hogeschool Rotterdam. Dit onderzoek zal een bijdrage leveren aan MKB Rotterdam Rijnmond door middel van het weergeven van de voorwaarden waaraan de kredietunie in Rotterdam moet voldoen om geschikt en succesvol te opereren.

Naar aanleiding van het advies van mijn coach heb ik contact opgenomen met het Kenniscentrum Innovatief Ondernemerschap (KIO). Ik heb in een korte tijd antwoord gekregen en ben uitgenodigd voor een gesprek met de heer Van Klink. Hij heeft mij het onderwerp 'kredietunie in Rotterdam' uitgelegd. Mijn aandacht en interesse lagen al snel in dit onderwerp. Ik zal de voorwaarden in kaart brengen voor een geschikte kredietunie in Rotterdam omdat de kredietunie nog niet is ingericht in deze regio maar slechts ingeschreven staat bij de Kamer van Koophandel.

Ik heb voor dit vraagstuk gekozen omdat er al een aantal onderzoeken zijn geweest in een aantal regio's naar kredietunies maar niet gespecificeerd naar de voorwaarden. Ook zie ik dit onderwerp als een nieuwe kans in de toekomst voor vele bedrijven in Nederland.

Overigens sluit dit onderwerp goed aan bij mijn opleiding en de hbo-competenties waaraan ik moet voldoen.

Van september tot en met december ben ik bezig geweest met het onderzoek.

Ik heb hierbij hulp gekregen van mijn begeleider, de heer Van Klink, en ik heb geprobeerd buiten MKB Rotterdam Rijnmond te zoeken. Ik heb contact gehad met directeuren van kredietunies en ik vond het fijn dat iedereen aan wie ik dat heb gevraagd, bereid was mij te helpen met het verstrekken van informatie voor mijn onderzoek.

Dit halfjaar is voor mij een leerzame periode geweest, want ik heb voor het eerst alleen een heel onderzoek met mijn eigen stappen en ideeën uitgevoerd. Ik zie dit als een ervaring die ik in de toekomst tijdens het praktiseren van mijn werk nodig zal hebben.

Allereerst wil ik het KIO en de heer Van Klink bedanken voor het offeren van een afstudeermogelijkheid. Ik hoop dat mijn onderzoek een bijdrage zal leveren aan de inrichting van de kredietunie in Rotterdam.

Daarnaast wil ik de heer Sadiq bedanken voor de begeleiding, ondersteuning en feedback die ik nodig had voor het tot stand brengen van dit onderzoek. Ik kon altijd snel contact opnemen en afspraken maken met de heer Sadiq voor mijn vragen en opmerkingen.

Ik wil mevrouw Dingenouts bedanken voor haar hulp tijdens het schrijven van dit onderzoek.

Ook wil ik iedereen bedanken die ik heb geïnterviewd voor hun inbreng en het delen van informatie voor dit onderzoek.

Hellevoetsluis, 8 januari 2018

Dilek Yavuzigit

Samenvatting

Dit onderzoek zal antwoord geven op de vraag: aan welke voorwaarden moet Kredietunie Rotterdam voldoen zodanig dat MKB Rotterdam de gewenste kredietunie kan vormgeven zodat haar doelstelling omtrent het makkelijker financieren van ondernemingen in Rotterdam bereikt wordt?

De kredietverlening vanuit banken aan het midden- en kleinbedrijf is sterk gedaald na de economische crisis in 2008. Banken hebben de voorwaarden voor het verstrekken van kredieten verscherpt. Het MKB is hier het meest door beïnvloed. Daarom hebben MKB-ondernemers zich gericht op alternatieve financieringsvormen.

De kredietunie is een van deze alternatieve financieringsvormen waaraan in de afgelopen jaren veel aandacht wordt besteed. Een kredietunie is een coöperatie die krediet verleent door het geld van ondernemers. Dit geld komt samen in de gemeenschappelijke kas. De kredietunie leent dit vervolgens aan andere ondernemers. Er wordt door MKB Rotterdam een kredietunie op- en ingericht in Rotterdam. Kredietunie Rotterdam moet in de oprichtings- en inrichtingsfase voldoen aan allerlei voorwaarden om succesvol te kunnen optreden in de betreffende regio. Eerst worden een aantal deelonderwerpen onderzocht die van invloed zullen zijn op kredietunies. De deelonderwerpen die gebruikt worden in dit onderzoek bij de theorie en de interviews zijn: oprichting, financieringsmodel, kredietverstrekkers, coaches, kredietnemers, verschillen ten opzichte van een bank en wet- en regelgeving.

Vanuit deze deelonderwerpen worden de voorwaarden die betrekking hebben op kredietunies, in kaart gebracht vanuit de theorie.

De gevonden voorwaarden worden aangevuld en aangepast na de interviews met experts en bestuursleden van bestaande kredietunies. Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat Kredietunie Rotterdam aan de volgende voorwaarden moet voldoen om de geschikte kredietunie in te richten:

Onderwerp	Deelonderwerp	Voorwaarde
Organisatie	Oprichting	Er moeten een aantal initiatief nemende, enthousiaste mensen zijn die het idee van een kredietunie steunen en die de kredietunie willen oprichten.
		De kredietunie kan lid worden van een belangenvereniging die hulp kan bieden tijdens de oprichtings- en inrichtingsfase.
		De kredietunie kan het beste ondersteuning van een koepelorganisatie krijgen.
		De kredietunie moet draagvlak creëren voor de start.
	Visie	De inhoudelijke stukken, statuten en huishoudelijke reglementen moeten worden opgesteld en georganiseerd.
		De kredietunie ontwikkelt een haalbare visie en strategie op lange termijn.
		De kredietunie is sectoraal of regionaal van aard.
		De kredietunie is in hoge mate transparant.
		De kredietunie heeft geen winstoogmerk.
		De acties en uitspraken van de kredietunie moeten verantwoord worden.
	Beleid	De kredietunie moet vertrouwen creëren.
		De kredietunie moet tijd en aandacht geven aan de promotie van de coöperatie om zo naamsbekendheid te creëren.
		De kredietverstrekker moet zich inschrijven of ingeschreven staan bij de Kamer van Koophandel.
		Het bedrijf dat krediet leent of verleent, moet een bewezen historie hebben.

		Er zullen niet per kredietverstrekker aparte voorwaarden worden opgesteld ongeacht de grootte van het verleende bedrag.
		De kredietverstrekkers moeten een minimale obligatie van €1000,- kopen om lid te worden van de kredietunie.
		De kredietunie heeft een zorgplicht tegenover kredietverstrekkers zodat niet het hele vermogen wordt geïnvesteerd in de kredietunie.
	Beleid	De kredietverstrekkers hebben stemrecht waarmee invloed kan worden uitgeoefend op de uitvoering van het beleid.
		De kredietverstrekkers ontvangen rendement op de investering.
		De kredietunie kan de mogelijkheid bieden aan investeerders om mee te komen naar het intakegesprek met de kredietnemer.
	Coaching	De kredietunie beschikt over een coachingcommissie die de coaches benoemt.
		De kredietunie wijst een coach met kennis over en ervaring in branche of regio toe aan kredietnemers.
		De coach moet de ondernemer helpen te ondernemen maar de coach moet niet gaan ondernemen in plaats van de ondernemer.
		De coach moet iemand zijn die een redelijke mate van betrokkenheid toont.
	Netwerk	De kredietunie bouwt netwerk op met allerlei ondernemers en bedrijven waarin onderlinge solidariteit is gewaarborgd.
	Kredietnemers	De kredietnemers zijn verplicht de ontvangen financiering te gebruiken voor de activiteiten van de onderneming, werkkapitaal of productiemiddelen.
		De kredietnemers moeten lidmaatschapsgeld betalen.
		De kredietnemer moet rente betalen voor de voorziening opbouw.
		De kredietunie stelt kredietovereenkomst op tussen kredietnemer en kredietgever ter zake de betaling en de eventuele zekerheden.
		De kredietnemer moet ondernemer zijn en geen particulier.
		De kredietnemer moet goed ondernemerschap tonen, een businessplan hebben en een goede financiële prognose hebben om een aanvraag te doen voor lidmaatschap.
		De kredietnemer moet van tevoren op de hoogte worden gesteld van de betreffende kosten, de procedure wanneer niet wordt terugbetaald en uitstel van aflossing.
		Er kan rentekorting worden gegeven aan de kredietnemer wanneer werkgelegenheid wordt gecreëerd.
		De kredietnemer moet aantonen dat de financiering nodig is, door middel van cijfers van de huidige stand en een ondernemingsplan voor de toekomst.
		De kredietunie moet haar systeem rondom de kredietaanvraag zo ontwikkelen dat de kredietnemer eerst wordt beoordeeld en daarna pas lid kan worden.
Financiering	Extra's	De kredietunie biedt financiële diensten/ producten.
		De kredietunie gaat samenwerkingen aan met banken indien de risico's en zekerheden onderling gelijk worden verdeeld.
	Model	Het hybridemodel wordt opgenomen in de statuten maar er wordt nog geen gebruik gemaakt van het bemiddelingsmodel.
		Bij het gebruik van het hybridemodel verschillen de voorwaarden voor de kredietverstrekkers tussen het centralekasmodel en het bemiddelingsmodel

	Looptijd	De looptijd van de obligatie moet zo dicht mogelijk worden gehouden bij de looptijd van de lening die wordt uitgezet. In dit geval is er geen herfinancieringsrisico.
	Kredietaanvragen	De kredietunie stelt een kredietcommissie op die het krediet beoordeelt. De kredietaanvragen moeten vooraf worden beoordeeld.
		De kredietrisico's worden minimaal gehouden en kansen worden benut.
Werkwijze	Wetgeving	De kredietunie voldoet aan de wetten die zijn vastgesteld in de Wet toezicht Kredietunies.
		De kredietunie heeft de mogelijkheid tot een bedrag van €10 miljoen spaargeld aan te trekken.
		Een kredietunie moet net als alle andere financiële instellingen een check doen volgens de wet die gaat over antiwitwaspraktijken.
		De kredietunie moet met de overheid een borgstellingsregeling afspreken.
	Regelgeving	Het kunnen aanhouden van Basel III hangt af van het vermogen en de grootte van de kredietunie daarom wordt Basel III achterwege gelaten.
		De kredietunie moet een evenwicht vinden tussen de financiële stabiliteit en de economische groei.
		Wanneer de kredietunie gebruik maakt van het bemiddelingsmodel moet rekening worden gehouden met de AFM-regelgeving.
		De kredietunie moet een klant integriteitstoets doen om lidmaatschap aan te bieden.
	Gedragregels	De kredietunie moet de gedragsregels van de Corporate Governance Code volgen.

Inhoudsopgave

INLEIDING	9
BEGRIPPENLIJST.....	11
AFKORTINGENLIJST	11
HOOFDSTUK 1: ALGEMENE VOORWAARDEN NIEUW OP TE RICHTEN KREDIETUNIE	12
1.1 ALTERNATIEVE FINANCIERINGSVORMEN	12
1.1.1 AANLEIDING VOOR OPRICHTING KREDIETUNIE	12
1.1.2 KREDIETUNIE	12
1.1.3 VOOR- EN NADELEN KREDIETUNIES	14
1.1.4 KREDIETVERSTREKKERS.....	14
1.1.5 KREDIETNEMERS	14
1.1.6 COACHING	15
1.2 FINANCIERINGSMODELLEN	16
1.2.1 CENTRALEKASMODEL	16
1.2.2 BEMIDDELINGSMODEL	17
1.2.3 HYBRIDEMODEL	17
1.3 WETTEN EN REGELGEVINGEN KREDIETUNIE	17
1.3.1 WETTEN VOOR KREDIETUNIE	17
1.3.2 BASEL III.....	19
1.3.3 CORPORATE GOVERNANCE CODE.....	20
1.4 DEELCONCLUSIE ALGEMENE VOORWAARDEN KREDIETUNIES	23
HOOFDSTUK 2: METHODOLOGIE	25
HOOFDSTUK 3: OPINIE VAN EXPERTS VOORWAARDEN KREDIETUNIE	28
3.1 OPRICHTING VAN KREDIETUNIE ROTTERDAM	28
3.1.1 VERENIGING SAMENWERKENDE KREDIETUNIES (VSK)	29
3.1.2 KREDIETUNIE NEDERLAND	29
3.1.3 KREDIETVERSTREKKERS.....	29
3.1.4 KREDIETNEMERS	30
3.1.5 COACHING	31
3.2 FINANCIERINGSMODELLEN	32
3.2.1 CENTRALEKASMODEL	32
3.2.2 GEMEENSCHAPPELIJKE KAS	33
3.2.3 BEMIDDELINGSMODEL	33
3.2.4 HYBRIDEMODEL	33
3.3 WETTEN EN REGELGEVINGEN KREDIETUNIE	34
3.3.1 WETTEN VOOR KREDIETUNIE	34
3.3.2 BASEL III.....	35
3.3.3 CORPORATE GOVERNANCE CODE.....	35
HOOFDSTUK 4: ERVARINGEN BESTAANDE KREDIETUNIES MET OPRICHTINGS- EN	
INRICHTINGSPROCES	37
4.1 OPRICHTING VAN EEN KREDIETUNIE.....	37
4.1.1 BEDREIGINGEN	37
4.1.2 KREDIETVERSTREKKERS.....	38
4.1.3 KREDIETNEMERS	38
4.1.4 COACHING	39

4.2 FINANCIERINGSMODELLEN	40
4.2.1 CENTRALE/ GEMEENSCHAPPELIJKE KAS.....	40
4.2.2 BEMIDDELINGSMODEL	40
4.2.3 HYBRIDEMODEL	40
4.3 WETTEN EN REGELGEVINGEN KREDIETUNIE	41
4.3.1 WETTEN.....	41
4.3.2 BASEL III.....	41
4.3.3 CORPORATE GOVERNANCE CODE.....	42
<u>HOOFDSTUK 5. RESULTATEN FEEDBACK VAN EXPERTS EN BESCHOUWINGEN VAN BESTAANDE KREDIETUNIES</u>	<u>43</u>
5.1 RESULTATEN FEEDBACK VAN EXPERTS MET BETREKKING TOT DE HUIDIGE VOORWAARDEN.....	43
5.2 RESULTATEN BESCHOUWINGEN VAN BESTAANDE KREDIETUNIES.....	47
<u>HOOFDSTUK 6. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN</u>	<u>50</u>
6.1 CONCLUSIES	50
6.2 AANBEVELINGEN	52
<u>BRONNENLIJST</u>	<u>54</u>
<u>BIJLAGEN:.....</u>	<u>57</u>
BIJLAGE A: INTERVIEW MET MEVROUW FRIEDERICHs	57
BIJLAGE B: INTERVIEW MET DE HEER NONNEKES	63
BIJLAGE C: INTERVIEW MET DE HEER LAMPE	67
BIJLAGE D: INTERVIEW MET DE HEER VOS	72
BIJLAGE E: INTERVIEW MET DE HEER WEGGEMAN	76
BIJLAGE F: INTERVIEW MET DE HEER TAMINIAU	80
BIJLAGE G: INTERVIEW MET DE HEER BRASKER	84

Inleiding

MKB Rotterdam Rijnmond

MKB Rotterdam Rijnmond is de organisatie voor ondernemers in het midden- en kleinbedrijf, door alle branches heen. Deze organisatie dient als brug voor ondernemers die elkaar nodig hebben om een goed ondernemersklimaat te realiseren in de regio.

MKB Rotterdam Rijnmond ondersteunt ondernemingen en ondernemers en biedt hulp met betrekking tot zaken als regelgeving, vergunningen, kansen en bedreigingen en bereikbaarheid.

MKB Rotterdam Rijnmond heeft sterke relaties en oefent invloed uit op landelijke, regionale en lokale overheid.

MKB Rotterdam Rijnmond werkt samen, bouwt de relaties op en bereikt doelen door middel van het organiseren van netwerkbijeenkomsten, workshops en evenementen.

De kerntaak is de lobby namens de ondernemers. Deze wordt gedaan door bestaande ondernemersorganisaties en hun achterban door te verbinden en te versterken.

MKB Rotterdam heeft het initiatief genomen samen met de steun van gemeente Rotterdam om een kredietunie in de regio op- en in te richten.

Aanleiding

De afgelopen jaren loopt de financieringsmarkt vast wegens een aantal redenen. Een van deze en de meest invloedrijke reden is de financiële crisis. Sinds de crisis is uitgebroken, zijn banken geraakt door de slecht functionerende markteconomie. Banken hebben nieuwe wet- en regelgevingen gekregen om zo de invloed en risico's van eventueel slecht functionerende economieën te beperken. Na de strengere regels en criteria voor de banken, investeren en verlenen banken minder en soms ook helemaal niet uit aan bedrijven. Banken willen liever aan grote 'veilige' bedrijven grote getallen verlenen in plaats van kleine getallen aan kleinere bedrijven. Hierdoor lopen bedrijven vast of kunnen ze een activiteit niet uitvoeren omdat er een gebrek is aan liquide middelen.

Bedrijven en ondernemers zoeken naar andere alternatieve vormen om de benodigde financiering te verschaffen. De kredietunie is een van de alternatieve vormen om aan een lening te komen. Een kredietunie is een coöperatie waar MKB-ondernemers via een gemeenschappelijke kas, financiering ter beschikking stellen. Andere MKB-ondernemers kunnen geld lenen uit de gemeenschappelijke kas. Kredietunies zijn bij uitstek regionaal. Deze kunnen in de toekomst een nieuwe bron zijn om een lening te verschaffen. Ook wordt een netwerk gecreëerd en is er direct contact tussen ondernemingen onderling en de kredietunie en ondernemers.

Bij de Kamer van Koophandel is er een inschrijving voor een kredietunie in Rotterdam maar alles is alleen nog op papier.

Door onderzoek te doen naar de actuele voorwaarden voor de inrichting van een geschikte kredietunie in Rotterdam zal MKB Rotterdam Rijnmond inzicht krijgen in de uit te voeren toekomstige activiteiten.

Doel- en vraagstelling

Het doel van dit onderzoek is: het in kaart brengen van de voorwaarden voor de kredietunie in Rotterdam om zo uiteindelijk als doel het financieren van ondernemingen in regio Rotterdam makkelijker te maken.

Op basis van de onderzoeksdoelstelling is de volgende hoofdvraag opgesteld:
aan welke voorwaarden moet Kredietunie Rotterdam voldoen zodanig dat MKB Rotterdam Rijnmond de gewenste kredietunie kan vormgeven zodat zijn doelstelling omtrent het makkelijker financieren van ondernemingen in Rotterdam bereikt wordt?

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden en tot een conclusie te komen, zijn een aantal deelvragen opgesteld. De deelvragen van dit onderzoek zijn:

1. Wat zijn de voorwaarden waaraan een nieuw opgerichte kredietunie moet voldoen?
2. Wat is de opinie van experts met betrekking tot de theoretische voorwaarden waaraan een kredietunie moet voldoen?
3. Wat zijn de opinies en ervaringen van bestaande kredietunies wat betreft het oprichtings- en inrichtingsproces?
4. Welke resultaten levert de feedback van experts en de beschouwingen van bestaande kredietunies op?

Dit onderzoek zal kwalitatief van aard zijn. In dit onderzoek zal gebruik worden gemaakt van literatuurbronnen en interviews.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 wordt deelvraag 1 uitgewerkt vanuit het theoretisch kader. Er wordt een antwoord gegeven op de vraag: wat zijn de algemene voorwaarden waaraan een nieuw opgerichte kredietunie moet voldoen?

De verantwoording van de methodologie komt in hoofdstuk 2 aan bod.

In hoofdstuk 3 wordt de opinie van vier experts, met betrekking tot de voorwaarden die vanuit de theorie zijn gevonden, beschreven. Dit hoofdstuk geeft antwoord op deelvraag 2.

Hoofdstuk 4 zal beschrijven wat de opinies en ervaringen zijn van bestaande kredietunies wat betreft het oprichtings- en inrichtingsproces. De ervaringen van bestaande kredietunies zullen worden verkregen via interviews met bestuursleden van de gekozen drie bestaande kredietunies. Hoofdstuk 4 geeft antwoord op deelvraag 3.

Hoofdstuk 5 geeft de resultaten weer die verkregen zijn vanuit de feedback van experts en de beschouwingen van bestaande kredietunies. Aan de hand van deze resultaten worden een aantal voorwaarden die verkregen zijn vanuit de theorie, weggeschrapt en een aantal voorwaarden die belangrijk zijn, toegevoegd.

De conclusies en aanbevelingen worden in hoofdstuk 6 beschreven.

De uiteindelijke lijst met voorwaarden die verkregen zijn vanuit de theorie en de interviews met experts en bestuursleden van bestaande kredietunies, wordt in hoofdstuk 6 weergegeven.

Begrippenlijst

Bankierseed: dit is een moreel-etnische verklaring die moet worden afgelegd door beleidsbepalers en werknemers van een financiële onderneming. De eed bevat verklaringen op het gebied van onder meer het centraal stellen van het klantbelang, geen misbruik maken van kennis, geheimhouding van hetgeen is toevertrouwd en het maken van een zorgvuldige belangenafweging.

Coöperatie: groep producenten of verbruikers die samenwerken om marktaandeel en economische macht te vergroten

Crowdfunding: een alternatieve manier om geld bij elkaar te krijgen voor de financiering van een product, dienst, idee of onderneming. Bij crowdfunding wordt er direct financiering opgehaald bij het grote publiek. Dit wordt verantwoord gedaan via een online crowdfundingplatform

Deposito: een rekening waarbij aan de instelling toevertrouwd geld pas na afloop van een afgesproken termijn weer ter vrije beschikking van de rekeninghouder komt.

Holistisch: wanneer naar het geheel wordt gekeken en niet naar de som van de verschillende onderdelen waarvan iets is opgebouwd.

Merites: verdiensten, waarde

Niche: een kleine gespecialiseerde markt voor een bepaalde groep producten of services

Prudentiële regels: regels voor financiële ondernemingen die werkzaam zijn op financiële markten (Besluit prudentiële regels Wft)

Afkortingenlijst

AFM: Autoriteit Financiële Markten

KB: Kredietunie Brabant

KBO: Kredietunie Bakkerij Ondernemers

KN: Kredietunie Nederland

KRT: Kredietunie Regio Tilburg

VSK: Vereniging Samenwerkende Kredietunies

WtK: Wet toezicht Kredietunies

Wft: Wet financieel toezicht

Hoofdstuk 1: Algemene voorwaarden nieuw op te richten kredietunie

In dit hoofdstuk wordt beschreven waar een nieuw op te richten kredietunie rekening mee houdt voor de inrichtingsfase. Dit hoofdstuk haalt de aandachtspunten vanuit de theorie naar voren en geeft uiteindelijk de algemene voorwaarden weer waaraan een kredietunie moet voldoen voordat deze werkzaam is.

Het doel van deze deelvraag is door middel van de beschikbare theorie de betreffende voorwaarden vinden die ervoor zorgen dat ondernemingen en coöperaties in Nederland naar wens optreden. De onderwerpen die belangrijk zijn voor kredietunies zullen worden uitgelegd. Uiteindelijk zullen de voorwaarden die uit de verschillende onderwerpen voortkomen, worden opgesomd.

1.1 Alternatieve financieringsvormen

Het rapport van het Ministerie van Financiën uit 2013 wijst erop dat het kabinet vernieuwingen wil aangaan en wil investeren in alternatieve financieringsvormen.

In Europa zijn bedrijven afhankelijk van banken. Dit geldt vooral voor het MKB. Grootbedrijven daarentegen kunnen gemakkelijker gebruik maken van alternatieve financieringsvormen zoals obligaties en institutionele beleggers. Banken hebben de voorwaarden voor het verstrekken van kredieten verscherpt. Het MKB wordt hier het meest door beïnvloed.

Het kabinet wil dat wordt gewerkt aan en geïnvesteerd in alternatieve financieringsvormen. Dit zal vooral ten gunste zijn van het MKB wegens de effecten van de verscherping op de voorwaarden van kredieten vanuit banken. (Dijsselbloem, 2013).

Deze paragraaf zal weergeven waarom kredietunies worden opgericht, wat een kredietunie precies inhoudt en wat de voor- en nadelen (kunnen) zijn van kredietunies.

1.1.1 Aanleiding voor oprichting kredietunie

In Nederland bestaan kredietunies nog niet lang. De meest essentiële aanleiding voor de oprichting van kredietunies was de terugtrekking van banken in het verstrekken van kredieten aan het MKB na de financiële crisis in 2008. Een toenemende groep MKB-ondernemingen krijgt niet langer toegang tot kredietverlening. Dit heeft ervoor gezorgd dat ondernemers de gewenste bedrijven niet konden oprichten; dat bestaande bedrijven de activiteiten niet konden uitvoeren en dat bedrijven geen groei konden realiseren wegens een tekort aan financiering. (Kredietunie Bakkerij Ondernemers, 2017)

Uit het rapport van de Ministerie van Financiën uit 2013 blijkt dat kredieten met een kleinere omvang de afgelopen jaren minder kredietverlening ontvangen in lijn met de conjuncturele ontwikkeling. Leningen tot €250.000 voor de kleinste ondernemers zijn in de jaren 2010 tot en met 2012 is totaal met 11% afgenomen. (Dijsselbloem, 2013) Dit komt erop neer dat leningen met een kleine omvang minder in aanmerking komen voor een krediet.

Hier ligt een aantal oorzaken aan ten grondslag. De economische omstandigheden die sinds de crisis zijn verslechterd, hebben een effect op de vraag naar krediet.

Wegens de risico's na de crisis zijn bedrijven terughoudender geworden in het doen van bedrijfsinvesteringen. Dit blijkt uit de cijfers van het CBS. (CBS, 2013)

Banken verscherpen de voorwaarden voor het verstrekken van krediet. Dit komt onder andere doordat banken hun voorzieningen vergroten voor slecht presterende leningen van bedrijven. (Dijsselbloem, 2013)

1.1.2 Kredietunie

Vereniging Kredietunie Nederland constateert dat een kredietunie een coöperatie is die niet streeft naar het maken van winst. Zij is opgericht door ondernemers en voor ondernemers en voornamelijk gericht op midden- en kleinbedrijven. Deze ondernemers lenen geld uit een gemeenschappelijke kas. Ook krijgen nieuwe leden een coach toegewezen. Zij zetten zich in voor hulp en het vergroten van

het succes van ondernemers. Geldverstrekkers en kredietnemers zijn beiden lid en mede-eigenaar van de coöperatie. Het risico, de rendementen en het eventuele positieve saldo wordt onderling binnen de coöperatie verdeeld. (VSK, 2016)

Een kredietunie is niet een gewone, financiële onderneming, die haar leden wil verrijken ten koste van het grote publiek.

Evenmin is het een leningbedrijf dat winst oplevert ten koste van de ongelukkigen. De kredietunie is de uitdrukking op het gebied van economie van een hoog, sociaal ideaal. (The New Emerging Credit Union World, 2013)

Volgens de Kredietunie Bakkerij Ondernemers brengt een kredietunie zonder een bank als tussenpersoon beide bedrijven of ondernemers bij elkaar door op samenwerkingsverband gerichte kredietverlening. De kredietunie biedt de leden de mogelijkheid te investeren in de branche naar keuze samen met de andere leden. Dit zorgt ervoor dat het investeringsrisico wordt gedeeld. Kredietunies hebben een kredietcommissie die de kredietaanvragen beoordeelt; het uiteindelijke besluit ligt niet bij hen. Het bestuur beslist over de uiteindelijke keuze of de kredietverlening wordt aangegaan of niet. (Kredietunie Bakkerij Ondernemers, 2017)

Banken gaan over het met winst bevredigen van eigenaren, bestuurders, en/of aandeelhouders. Kredietunies gaan over het aanbieden van goedkope diensten aan haar eigenaars in een non-profit omgeving. De meeste kredietuniedirecteuren zijn vrijwilligers. Deze directeuren ontvangen geen vergoeding voor het werk dat wordt verricht. (Fountain, 2012, p. 24)

De Community Reinvestment Coalition heeft in een rapport uit 2005 verklaard dat kredietunies mislukken in hun missie om mensen te laten beschikken over bescheiden middelen, omdat ze een lager deel aan huishoudleningen ter beschikking stellen en meer leningaansvragen afwijzen, in tegenstelling tot banken die meer diensten en leningen verstrekken aan minderheden, vrouwen, lage en matige inkomens. (National Community Reinvestment Coalition, 2005)

Kredietunies gaan door met het volgen van de weg van de bankenindustrie, vooral kredietunies met een activa van meer dan €100 miljoen. Deze entiteiten hebben een kritische massa van activa bereikt die hun toestaat met gemeenschappelijke en grotere nationale banken te concurreren door het bieden van een breed aanbod aan producten en diensten in veel zakelijke lijnen.

“Veel kredietunies leveren dezelfde diensten en producten als banken. Hierbij komt nog dat het kredietunielidmaatschap is uitgebreid in zo een mate dat veel kredietunies niet meer als ‘niche’ spelers kunnen worden beschouwd.” (Fountain, 2012, p. 26-27)

Er zijn een aantal verschillen tussen grote en kleine kredietunies. Voor de kleine kredietunie geldt bijvoorbeeld dat deze gepersonaliseerde services, servicekosten voor geldautomaten, spaarrekeningen, voertuigenleningen en personele leningen hebben.

De midden tot grote kredietunies leveren dezelfde diensten die de kleine kredietunies hebben met ook nog een aantal extra's als online bankieren, telefoonbankieren, kluizen, creditcards, cadeaukaarten, strotingscertificaten en verzekeringsproducten. Niet alle kredietunies beschikken over al deze diensten tegelijkertijd. Er zijn altijd uitzonderingen. Sommige beschikken ondanks de grootte bijvoorbeeld niet over kluizen, cadeaukaarten of strotingscertificaten. (Fountain, 2012)

Uit het boek van Fountain blijkt dat kredietunies ervoor kiezen om langetermijnplannen te bedenken en aan te houden. Er zijn twee componenten van strategisch plannen, namelijk kortetermijnplanningen en langetermijnplanningen. Kortetermijnplannen verwijzen naar de activiteiten die zullen worden uitgevoerd binnen een jaar. Langetermijnplannen verwijzen meestal naar activiteiten die binnen twee tot vijf jaar worden uitgevoerd. Er zijn zelfs plannen die bestemd zijn voor de verre toekomst. Langetermijnplanningen wijzen erop dat de kredietunie van plan is nog lang te bestaan. (Fountain, 2012)

1.1.3 Voor- en nadelen kredietunies

De meest cruciale redenen voor ondernemers en/of bedrijven om deel te nemen aan een kredietunie en de belemmeringen die men kan tegenkomen in een kredietunie zijn onder andere:

Voordelen	Nadelen
geen winstoogmerk,	leningen tot een bepaald bedrag en
kennis van branche en regio,	beperkt rendement.
directe betrokkenheid,	
persoonlijk en direct contact,	
beperkt risico,	
aanbod van coach en	
geen winstoogmerk.	

Tabel 1. Voor- en nadelen kredietunies (VSK, 2016)

1.1.4 Kredietverstrekkers

Deze subparagraaf vermeldt wat de taken, rechten, plichten en de rol van de kredietverstrekker is. Ook wordt weergegeven aan welke voorwaarden de kredietverstrekkers moeten voldoen om lid te kunnen zijn van een kredietunie.

Een kredietverstrekker oftewel de kredietgever of investeerder is een persoon of onderneming die investeert in de kredietunie door obligaties of ledencertificaten te kopen. (Dijsselbloem, 2015) De kredietgever stelt zijn geld voor een bepaalde tijd beschikbaar. Gedurende deze periode zullen deze gelden niet vrij opneembaar zijn.

Hiertegenover staat dat de investeerders willen profiteren van een aantal voordelen.

Kredietaanvragen worden vooraf beoordeeld. De investeerder beslist mee over het wel of niet financieren van ondernemers die een kredietaanvraag indienen. Na de uitgifte van het krediet wordt gedurende de looptijd het krediet gemonitord met het doel de risico's minimaal te houden en de kansen te benutten. Een van de voordelen is dat een netwerk wordt opgebouwd met allerlei ondernemers en bedrijven waarbij de onderlinge solidariteit is gewaarborgd. Het lidmaatschap in de kredietunie brengt ook voordelen met zich mee. Hierbij komt dat iemand lid moet zijn van een kredietunie om obligaties te kopen.

Kredietverstrekkers krijgen de kans met het lidmaatschap verbonden stemrecht invloed uit te oefenen op de uitvoering van het beleid. Ook ontvangen kredietverstrekkers een rendement op de investering. Er zijn risico's verbonden aan een investering in de kredietunie maar deze worden gespreid. Het risico wordt bij het bemiddelingsmodel gespreid per kredietvrager. Bij het centralekasmodel wordt het risico over het totaal van de investeringen gespreid. Ook wordt bij het centralekasmodel een voorziening aangetroffen om de leningen die niet worden terugbetaald op te vangen. (Kieft, 2016)

Kredietunies moeten in hoge mate transparant zijn. De leden bepalen wat er met de inleg gebeurt. (Friederichs, 2015) Naast al de voorafgaande voordelen mogen kredietverstrekkers er ook nog voor kiezen om kredietnemers te coachen en de kennis en ervaringen met hen te delen. (Kieft, 2016)

1.1.5 Kredietnemers

Deze subparagraaf beschrijft aan welke voorwaarden kredietnemers moeten voldoen om lid te kunnen zijn en kredieten te kunnen ontvangen van een kredietunie.

De kredietnemer vraagt krediet aan en ontvangt krediet van een kredietunie. De kredietnemer gebruikt het krediet in het waarmaken van de verdere plannen. Een eis voor de kredietnemer is dat de benodigde financiering gebruikt zal worden voor de activiteiten van de onderneming, werkkapitaal of productiemiddelen. De kredietunie kan sectoraal of regionaal zijn. Een kredietvrager is lid van de kredietunie wanneer de aanvraag positief is beoordeeld. In sommige kredietunies moet

de kredietnemer lidmaatschapsgeld betalen. De hoogte van dit bedrag kan variëren. (Kredietunie Nederland, 2016) Wanneer de kredietnemer lid is geworden krijgt hij ook stemrecht in de Algemene Ledenvergadering. (Kieft, 2016)

De kredietunie stelt na het akkoord van de kredietnemer en kredietgever een kredietovereenkomst op. Hierin staat in ieder geval een betaal en incassoschema ter zake het te verlenen krediet en de eventuele zekerheden. De gelden zullen aan het krediet nemend lid beschikbaar worden gesteld wanneer de kredietaanvraag is volgetekend, de kredietovereenkomst door alle partijen is bevestigd en de betreffende middelen beschikbaar zijn gesteld door de kredietverstrekkers op de rekening van de kredietunie. De kredietnemer betaalt rente aan de kredietgever. Ook zijn er operationele kosten van de kredietunie zelf. Kredietunies werken voornamelijk met vrijwilligers. Hierdoor worden de kosten laag gehouden. Bij niet tijdige betaling van de maandelijkse of jaarlijkse rente en/of aflossingsbedrag kan daarvoor administratiekosten in rekening worden gebracht.

(Kredietunie Brabant, 2014)

Doordat er een voorziening wordt opgebouwd bij het centralekasmodel voor de niet terugbetaalde leningen zal het rentepercentage hoger zijn dan dat de kredietgevers ontvangen.

Indien aan het einde van het jaar een positief verschil is, wordt dit overgedragen aan de Algemene Ledenvergadering. Deze neemt het verdere besluit over wat met het positieve resultaat gedaan zal worden. (Kredietunie Nederland, 2016)

1.1.6 Coaching

Kredietunies beschikken over een grote verscheidenheid aan coaches.

Het doel van coaching is de kredietnemer ondersteunen en vooruitgang laten boeken.

De verantwoordelijk ligt zowel bij de kredietnemer als de coach. (Kredietunie Breda, z.j.)

De coach is in staat om mee te denken, beschikt over de benodigde informatie over de regio en/of sector. De kredietunie beschikt over een coachingcommissie. Deze commissie benoemt de coaches. De coach brengt verslag uit aan de coachingcommissie over de mogelijke problemen, oplossingen en adviezen. (Kredietunie Bakkerij Ondernemers, 2017)

De coach heeft onverwijld toegang tot alle voor zijn zaak benodigde bedrijfsinformatie en informatie vanuit de boekhouder van de kredietnemer. (Kredietunie Brabant, 2014)

Kredietnemers kunnen gebruik maken van het netwerk van de coach en de andere leden van de kredietunie. Dit kan vele voordelen met zich meebrengen, want de contacten kunnen ook uit leveranciers en marketingspecialisten bestaan. (Kredietunie Bakkerij Ondernemers, 2017)

Kredietgevers kunnen zich ook laten kwalificeren als coach indien de relevante kennis en ervaring ter beschikking staat. Ondanks de kennis en ervaring is het vaak alsnog noodzakelijk de coaches te trainen voor optimale resultaten. (Kredietunie Breda, z.j.)

1.2 Financieringsmodellen

De kredietunies in Nederland werken voornamelijk volgens twee modellen: het bemiddelingsmodel en het centralekasmodel. Deze paragraaf beschrijft wat deze modellen zijn en wat de verbonden regels zijn die moeten worden gehanteerd. Uiteindelijk zal in Rotterdam een van deze modellen worden geïmplementeerd daarom is het van belang dat de verschillen worden weergegeven.

1.2.1 Centralekasmodel

De Vereniging Samenwerkende Kredietunies beschrijft het centralekasmodel als een financieringswijze waarbij het krediet wordt gefinancierd vanuit een centrale oftewel gemeenschappelijke kas. Deze kas beschikt over de middelen van alle investerende ondernemers. De investerende ondernemers brengen vermogen in via ledencertificaten en obligaties, leningen of aangehouden deposito's. (VSK, 2016)

Onder de Wet toezicht Kredietunies mogen obligaties en deposito's gebruikt worden om de gelden opvorderbaar te maken. De kredietunie heeft hierna de taak om de kredietaanvraag te beoordelen en indien de kredietunie heeft besloten dat de financiering zal leiden tot een positief gevolg in het bedrijf, wordt het krediet verstrekt vanuit de gezamenlijke kas.

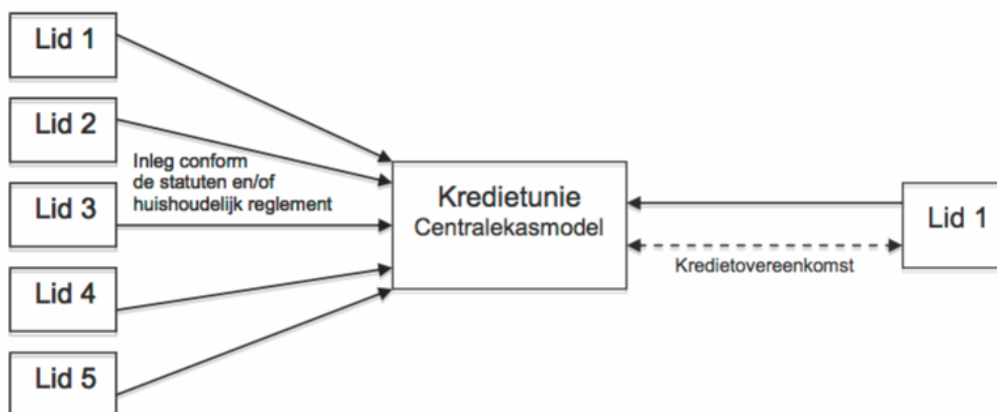
Hiermee is het risico gespreid over alle leden van de kredietunie.

Voor de leningen die niet (kunnen) worden terugbetaald wordt een voorziening getroffen om zo de eventuele verliezen op te vangen.

Wegens de voorziening die een deel van het rendement inneemt wordt het rendement beperkt maar ook is het risico. (Van Duren, 2016) (Kieft, 2016)

Dit financieringsmodel wordt ook wel het risk sharing model genoemd. (VSK, 2016)

Centralekasmodel

Figuur 1. De structuur van een kredietunie overgenomen van Tijdschrift Financiering, Zekerheden en Insolventierechtpraktijk (Claassen & Snijder, 2015)

Redenen voor gebruik financieringsvorm centralekasmodel

Kredietunies zijn bekend in de Verenigde Staten en in het Verenigd Koninkrijk. In deze landen wordt dit alternatieve financieringsmodel al jaren gebruikt met als doel het verschaffen van krediet aan leden die worden gefinancierd uit deposito's van de centrale kas. (Fountain, 2012)

Kredietunies zijn vaak lokaal of regionaal en maken het mogelijk aan bedrijven met een hoger risicoprofiel krediet te verschaffen.

Het centralekasmodel heeft leden die in ruil voor ledencertificaten in de kredietunie financiële middelen geven. Dit komt erop neer dat de kredietunie niet de leden koppelt aan de kredietvragers maar de financiële middelen uit de eigen kas haalt. Deze kas is gevuld met de totale som van geld die leden hebben ingezet.

De kredietunie verstrekt zelf het geld aan de kredietnemer. Dit betekent dat bedrijven die lid worden en geld verstrekken aan de kredietunie niet zelf de kredietaanvragers kiezen.

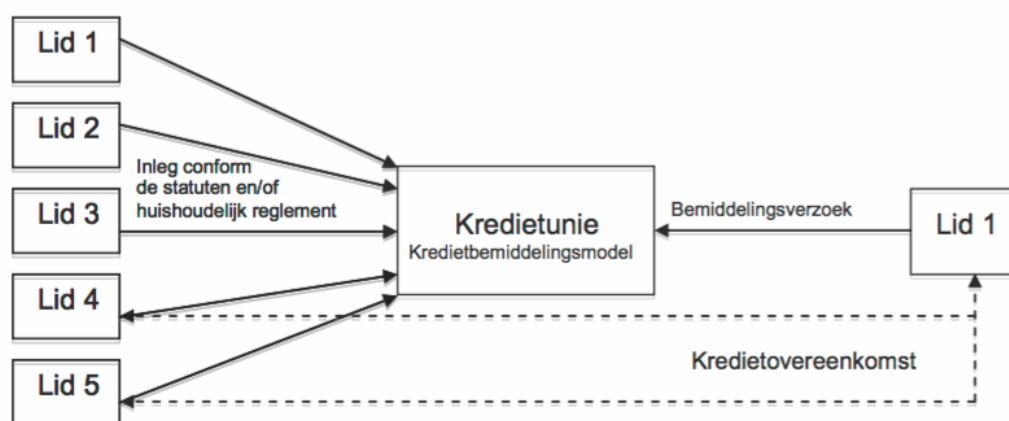
De kredietunie beoordeelt de haalbaarheid en uitvoerbaarheid van de kredietaanvraag. Hierna wordt besloten of het krediet zal worden verstrekt.

Indien wordt besloten dat het krediet zal worden verstrekt, koppelt de kredietunie een coach aan de kredietnemer.

1.2.2 Bemiddelingsmodel

Dit model wordt ook wel het community funding model genoemd. De kredietunie beoordeelt net als bij het centralekasmodel de kredietaanvraag. Als de aanvraag is goedgekeurd wordt deze voor leden open op het investeringsplatform gezet. Ondernemers die willen investeren in de kredietunie kunnen zich inschrijven voor de financieringsaanvraag naar keuze. Het verschil met het centralekasmodel is dat hier het risico wordt gespreid tussen de ondernemers die in een bepaalde kredietvrager investeren. Er wordt geen voorziening aangehouden voor leningen die niet worden terugbetaald. Dit zorgt ervoor dat het risico hoger is bij dit model dan bij het centralekasmodel. (VSK, 2016) (KBO, 2017) (Van Duren, 2016)

Kredietbemiddelingsmodel

Figuur 2. De structuur van een kredietunie overgenomen van Tijdschrift Financiering, Zekerheden en Insolventierechtpraktijk (Claassen & Snijder, 2015)

1.2.3 Hybridemodel

De Vereniging Samenwerkende Kredietunies heeft kredietunies een derde alternatief als financieringsmodel aangeboden namelijk het hybridemodel. Dit is een combinatie van het centralekasmodel en het bemiddelingsmodel. Kredietunies kunnen in dit geval beide modellen naast elkaar gebruiken. Investeerders hebben dan de mogelijkheid te kiezen welk financieringsmodel gebruikt zal worden. (VSK, 2016)

1.3 Wetten en regelgevingen kredietunie

Deze paragraaf behandelt de wetten en regelgevingen die van toepassing zijn op kredietunies. Er zal rekening moeten worden gehouden met deze wetten, regelgevingen en gedragsregels tijdens de oprichtings- en inrichtingsfase van een kredietunie.

1.3.1 Wetten voor kredietunie

Het kabinet wil dat er verandering komt in de huidige financieringsmarkt. Er zijn al een aantal acties daarvoor ondernomen zoals pilots met kredietunies, de promotie van crowdfunding en andere

alternatieve financieringsvormen, steun aan de uitbouw van MKB-beurs NPEX en aandacht voor regelgeving.

Een andere stimuleringsfactor voor het alternatieve financieringsmiddel kredietunies is dat de Wet toezicht Kredietunies (WtK) vanaf 1 januari 2016 van kracht is geworden.

Deze wet maakt het mogelijk opvorderbare gelden aan te trekken en krediet te verlenen aan de leden. Voorafgaand kon een kredietunie alleen middelen aantrekken door middel van ledencertificaten maar nu kan dit ook door middel van het uitgeven van obligaties en het aantrekken van deposito's.

Voorafgaand diende een kredietunie ook over een bankvergunning te beschikken en aan strenge eisen te voldoen. Kredietunies stonden onder toezicht van De Nederlandsche Bank (DNB) en moesten een buffervermogen van €5 miljoen aanhouden, zelfs als het uitstaande krediet maar een paar ton bedraagt.

In de Wet toezicht Kredietunies worden het begrip en de definitie van kredietunie opgenomen als: "een coöperatie waarvan de leden op grond van hun beroep of bedrijf zijn toegelaten tot het lidmaatschap van de coöperatie die haar bedrijf maakt van:

- a. het bij haar leden aantrekken van opvorderbare gelden; en
- b. het voor eigen rekening verrichten van kredietuitzettingen aan haar leden ten behoeve van de beroeps- of bedrijfsuitoefening van die leden." (Dijsselbloem, 2015)

Nadat de Tweede Kamer het initiatiefwetsvoorstel Wet toezicht Kredietunies heeft aangenomen, is het voor kredietunies toegestaan tot een bedrag van €10 miljoen spaargeld aan te trekken. Dit bedrag ligt buiten de toezichtregels van De Nederlandsche Bank nv (DNB) en de Europees geldende regels van Capital Requirements Directive IV. Als het bedrag aan spaargeld €100 miljoen bereikt, zal het wel onder DNB-banktoezicht vallen en zal de kredietunie een bankvergunning moeten aanvragen dat ziet op liquiditeit, solvabiliteit en integriteit van bestuur en organisatie.

De WtK geldt niet voor kredietunies die middelen aantrekken via de uitgifte van perpetuele vermogenstitels. (Tousain & Lampe, 2015)

De kredietunie wordt in de nieuwe wetten uitgesloten van de definitie 'bank'. In de opsomming van financieringsmiddelen komt het woord 'kredietunie' erbij. Dit komt erop neer dat de kredietunie niet meer wordt aangemerkt als een bank in de zin van de Wet financieel toezicht (Wft). De afbakening van het begrip 'kredietunie' zorgt er onder andere voor dat wordt bepaald welke instellingen en bedrijfswerkzaamheden worden uitgezonderd van het voor banken geldende Europees raamwerk en regels. (Hijum & Mulder, 2015)

In artikel 2:54o WtK luidt: 'Het is een ieder met zetel in Nederland verboden zonder een daartoe door De Nederlandsche Bank verleende vergunning het bedrijf uit te oefenen van kredietunie.' (Dijsselbloem, 2015)

Voor deze wet gelden uitzonderingen. In artikel 2:54p staat dat wanneer de aanvrager voor een kredietunie aantoonde dat hij voldoet aan een aantal prudentiële regels, de DNB vooralsnog een vergunning kan verlenen. De prudentiële toezicht wordt uitgevoerd door DNB en heeft betrekking op de solvabiliteit en liquiditeit. (Vervuurt & Bogers, 2016)

De vrijstellingsregeling Wft is door de WtK gewijzigd. Hieronder wordt in tabel 2 weergegeven wanneer de vergunningplicht, het doorlopend toezicht en het vermogen van het aantal leden van toepassing zijn.

Voorwaarde voor deze regeling is dat de kredietunie op de website, in reclame-uitingen en documenten over de bedrijfsactiviteiten vermeldt dat de kredietunie niet vergunningplichtig en niet onder het toezicht van DNB of AFM staat. (Vervuurt & Bogers, 2016)

Situaties	Aangetrokken opvorderbare gelden	Leden	Vergunningplicht	Doorlopend toezicht
1	< €10 miljoen	<25000	Nee	Nee
2	> €10 miljoen < €100 miljoen	<25000	Ja, kredietunie	Ja, kredietunie
3	> €100 miljoen	-	Ja, bank	Ja, bank

Tabel 2. Toezicht op kredietunie (Schip, 2015)

Kredietunies hebben ook nog de mogelijkheid om beroep te doen op de borgstelling MKB-kredieten. Dit is een nieuwe regeling van het ministerie van Economische Zaken met het doel de kredietunies steun te bieden.

De financiële risico's worden op deze manier gedeeld met de overheid. Als vervolg op de steun van de overheid kunnen kredietunies vaker en soepeler leningen verschaffen en de rente verlagen. Een voorwaarde op de renteverlaging is dat het bestaansrecht is bewezen. (Maarsen, 2017)

1.3.2 Basel III

Het Basel-comité verhoogt de veerkracht van de bankensector door de regelgeving te versterken. De regelgevingen van Basel III zijn van toepassing op de kredietunies in Ierland en Engeland. In deze landen worden kredietunies veel vaker geraadpleegd dan hier in Nederland. Het ligt voor de hand dat kredietunies in Nederland ook aan deze voorwaarden zullen moeten voldoen. (Kredietunie Nederland, 2016)

De huidige kapitaaleisen, gesteld onder Basel II waren onvoldoende. Daarom is Basel III in werking gesteld. De hervormingen verhogen de kwaliteit en de risicodekking van het kapitaal. Het comité stelt een aantal macro-economische elementen in kader om kapitaalrisico's te verhelpen. Een van de eisen van Basel III is dat banken verplicht zijn meer kapitaal aan te houden. (Bank for International Settlements, 2011)

De liquiditeitseisen zijn ook strenger geworden. De meeste banken waren niet voorbereid op langdurige liquiditeitstekorten. Basel III geeft ruimte aan DNB om banken te verplichten meer kapitaal aan te houden. Het doel is dat de kwaliteit van het kapitaal verhoogd zal worden. Kapitaal dat direct en volledig beschikbaar is, kan gebruikt worden voor de opvang van de verliezen. In het verleden was dit kapitaal voor de meeste banken onvoldoende beschikbaar.

Voor coöperatieve ondernemingen bestaat dit kapitaal uit de winstreserves, de ledencertificaten of de coöperatieve aandelen. De minimumeis voor het kapitaal (in figuur weergegeven als common equity) wordt verhoogd van 2% naar 4,5%. Bovenop deze 4,5% komt een nieuwe conservatiebuffer van 2,5%. In tijden van crisis mogen banken deze buffer interen. De conservatiebuffer is dus geen strenge minimumeis. De minimale common equity ratio, ook wel de som van het minimumkapitaal en de conservatiebuffer, bedraagt in de praktijk toch 7%. Dit is omdat banken geen risico willen nemen in tijden van crisis. Ook introduceert het Basel-comité de 'leverage ratio'. De leverage ratio geeft de verhouding weer tussen het geleend vermogen en de hoeveelheid eigen vermogen. Het Basel-comité stelt een maximum aan de leverage ratio om te voorkomen dat een bank overmatige schuldposities opbouwt. Deze ratio mag maximaal 33,33% van het Tier 1 kapitaal bedragen. Banken verlenen in tijden van crisis minder krediet om meer eigen vermogen aan te houden. Dit leidt tot laagconjunctuur. In economisch goede tijden worden daarentegen te veel kredieten verleend. Het Basel-comité stelt hierdoor voor om anticyclische kapitaalbuffers op te bouwen. In economisch goede tijden worden door banken voorzieningen opgebouwd. Deze voorzieningen worden vervolgens in slechtere tijden geraadpleegd. Deze anticyclische kapitaalbuffer mag maximaal 2,5% zijn.

De minimumeis voor het totale Tier 1 kapitaal stijgt van 4% naar 6%. De totale kapitaalratio blijft op de 8% staan. Wegens de conservatiebuffer zijn deze getallen in de praktijk hoger namelijk 8,5% en 10%. (Smolders, 2011)

Sommige banken worden vanwege hun grootte, complexiteit en verbondenheid blind vertrouwd. Dit vertrouwen zorgt er soms voor dat meer risico's worden genomen. Het Basel-comité wil niet dat grotere ondernemingen of coöperaties risico's nemen vanwege het vertrouwen op de eigen grootte of het vertrouwen dat de overheid zal ingrijpen in tijden van crisis. Als laatst moeten banken ook meer kapitaal gaan aanhouden voor tegenpartijrisico's.

Dit is het kredietrisico op derivatentransacties. (Kleinbedrijf Een Vriend, 2016)

Calibration of the Capital Framework			
Capital requirements and buffers (all numbers in percent)			
	Common Equity (after deductions)	Tier 1 Capital	Total Capital
Minimum	4.5	6.0	8.0
Conservation buffer	2.5		
Minimum plus conservation buffer	7.0	8.5	10.5
Countercyclical buffer range*	0 – 2.5		

* Common equity or other fully loss absorbing capital

Figuur 3. Kapitaalvereisten en buffers (Basel Committee on Banking Supervision, 2010)

Basel III kan in tegenstelling tot zijn eigen doel ook leiden tot schade aan de financiële stabiliteit. Doordat banken meer winst moeten maken om de benodigde buffers op te bouwen, kan het voorkomen dat meer risico's worden genomen. Veel banken zijn niet in staat de kapitaaleisen te volgen. Dit komt doordat banken sterk afhankelijk zijn (geweest) van de liquiditeitssteun die de Europese Centrale Bank heeft aangeboden. Basel III biedt geen garantie voor het voorkomen van een crisis. Het is belangrijk dat een evenwicht wordt gevonden tussen de financiële stabiliteit en de economische groei. (Smolders, 2011)

1.3.3 Corporate Governance Code

Gerdragsregels die gelden voor een goed bestuur van beursgenoteerde bedrijven die de belangen van aandeelhouders, werknemers en andere stakeholders beschermen, staan in de Corporate Governance Code. (Monitoring Commissie Corporate Governance Code, 2016)

Kredietunies kiezen ervoor om de Corporate Governance Code (de Code) te volgen om de persoonlijke integriteit en betrouwbaarheid te waarborgen. (Kredietunie Nederland, 2016)

De Monitoring Commissie Corporate Governance Code (2016) vermeldt:

“de Code is van toepassing voor alle vennootschappen met een statutaire zetel in Nederland waarvan aandelen zijn toegelaten tot de handel op een gereguleerde markt of multilaterale handelsfaciliteit buiten de Europese Unie.

Nederlandse beursvennootschappen waarvan effecten worden verhandeld op een multilaterale handelsfaciliteit en waarvan het balanstotaal < €500 miljoen bedraagt, zijn uitgezonderd van de werking van de Code.”

Indien de principes van de Code niet worden nageleefd, dient door het bestuur en de raad van commissarissen te worden uitgelegd waarom een bepaling niet is toegepast.

De coöperatie geeft aan waarom en in hoeverre is afgeweken van de Code.

De principes zijn bedacht om op lange termijn de beheersing van risico's, effectief bestuur en toezicht, beloningen en de relatie met aandeelhouders en stakeholders te waarborgen.

Het bestuur ontwikkelt een visie en strategie op lange termijn. De strategie wordt getoetst op haalbaarheid. Er wordt in de strategie aandacht besteed aan: kansen en risico's, financiële doelen, belangen van stakeholders en sociale verantwoordelijkheden.

Het bestuur betreft de raad van commissarissen en legt verantwoording af over de stand van zaken, strategie en doelen. De raad van commissarissen houdt toezicht op de wijze van bestuur en voortgang van activiteiten. Elke commissaris en bestuurder beschikt over een speciale deskundigheid die noodzakelijk is voor de vervulling van de betreffende taak. Ook is diversiteit een belangrijk criterium voor de raad van commissarissen. In het diversiteitsbeleid wordt ingegaan op de doelstellingen ten aanzien van diversiteit voor de coöperatie zoals nationaliteit, leeftijd, geslacht en achtergrond inzake opleiding en beroepservaring.

De raad van commissarissen dient zo te worden samengesteld dat de leden, het bestuur en andere bestuursorganen onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.

De voorzitter van de raad van commissarissen hoort ook onafhankelijk te zijn.

Het begrip 'onafhankelijk' wordt bepaald in de Code.

Hierin staat dat iemand niet onafhankelijk is wanneer hijzelf, een familielid of een aanverwant tot in de tweede graad:

- in de vijf voorafgaande jaren werknemer of bestuurder is geweest in de vennootschap of een gelieerde vennootschap;
- een vergoeding ontvangt voor andere werkzaamheden dan de normale uitoefeningen in het bedrijf;
- voorafgaand een zakelijke relatie heeft gehad met de vennootschap of een aan haar gelieerde vennootschap;
- in het voorafgaande jaar tijdelijk in het bestuur heeft gezeten bij belet en ontstentenis van bestuurders;
- een aandelenbezit heeft van ten minste tien procent, daarbij meegerekend het aandelenbezit van mensen die met hem samenwerken en/of
- bestuurder of commissaris is bij, of anderszins vertegenwoordiger is van een rechtspersoon die direct of indirect ten minste tien procent van de aandelen in de vennootschap bezit.

De Code beschrijft dat een bestuurder wordt benoemd voor een periode van maximaal vier jaar. Ditzelfde geldt voor de commissarissen. Alleen kan een commissaris daarna eenmalig weer worden herbenoemd. Herbenoeming na acht jaar kan optreden maar dit dient te worden aangegeven in het verslag van de raad van commissarissen.

Indien er onvoldoende wordt gefunctioneerd door een bestuurder of commissaris, hebben deze de mogelijkheid om af te treden. In een persbericht dient de reden voor vertrek te worden uitgelegd. De commissie wordt in geval van een kredietunie benoemd door het bestuur op voordracht van de Algemene Ledenvergadering. Het bestuur en de raad van commissarissen dienen ten minste eenmaal per jaar zijn eigen functioneren te evalueren in het bijzijn van elkaar. De raad van commissarissen en het bestuur dienen beide een voorzitter te hebben. Daarbij komt dat de voorzitters het voornaamste aanspreekpunt over het functioneren van bestuurders en commissarissen zijn.

De cultuur van een vennootschap/coöperatie wordt vormgegeven door het bestuur. Het bestuur stelt waarden vast die bijdragen aan een cultuur, stimuleert gedrag dat aansluit bij de waarden en toont voorbeeldgedrag.

De waarden en wijze waarop de cultuur wordt ingebed en de werking en naleving van de gedragscode, worden verantwoord door het bestuur.

Het bestuur stelt een vertrouwelijke procedure op voor het vermelden van misstanden en onregelmatigheden binnen de vennootschap/coöperatie. Wanneer de misstand te maken heeft met de bestuurder, kan het lid dit direct melden bij de voorzitter van de raad van commissarissen.

Het vermijden van belangenverstrengeling tussen de coöperatie en haar bestuurders of commissarissen is een belangrijk onderdeel van de Code. Bestuurders en commissarissen zullen in ieder geval niet:

- i. in concurrentie met de vennootschap treden;
- ii. schenkingen voor zichzelf of familielid aannemen;
- iii. vanuit de vennootschap middelen verstrekken aan derden en/of
- iv. zakelijke kansen benutten voor zichzelf of een familielid.

Het reglement van de raad van commissarissen bevat regels voor de wijze waarop moet worden omgegaan met belangenverstrengeling.

Een ander onderdeel van de Code is het beloningsbeleid. Er wordt een beloningsbeleid opgesteld dat rekening houdt met de interne belangen van de onderneming. Dit beleid zet bestuurders niet aan tot gedrag in hun eigen belang noch in het nemen van risico's die niet passen binnen de strategie van de onderneming.

De raad van commissarissen stelt de beloning van bestuurders vast. De algemene vergadering stelt grenzen vast voor het beloningsbeleid en de commissarissen houden zich hieraan. De kennis en visie van de bestuurders zijn een uitgangspunt voor de hoogte en structuur van de beloning.

De raad van commissarissen bepaalt de eigen beloning en draagt deze voor aan de algemene vergadering met de daarbij behorende redenen en factoren voor de hoogte van de betreffende beloning. Alle bepalingen die te maken hebben met beloning, worden vastgesteld in het remuneratierapport.

De algemene vergadering is een ander subject dat is opgenomen in de Code. Het bestuur en de raad van commissarissen zijn voorbereid en dragen zorg voor een adequate informatieverschaffing tijdens de algemene vergadering. Op de agenda van de algemene vergadering komen een aantal aandachtspunten ter bespreking.

De volgende onderwerpen worden behandeld tijdens de algemene vergadering: eventuele wijzigingen in de statuten, voorstellen over de benoeming van bestuurders en commissarissen, de goedkeuring van het beleid dat door de bestuurders is voorgedragen, de goedkeuring van het toezicht dat is uitgevoerd door de commissarissen, elke substantiële verandering in de vennootschap en de benoeming van de functies.

De vennootschap biedt aandeelhouders en andere stemgerechtigden de kans om na de algemene vergadering indien over iets gestemd zal worden te stemmen naar eigen inzicht

Er wordt uiterlijk na drie maanden na afloop van de vergadering een verslag opgesteld waarin alle voorstellen en besluiten op de wijze die in de statuten zijn bepaald, worden vastgesteld.

Bijeenkomsten en presentaties worden aan beleggers, investeerders en persconferenties vooraf via de website van de vennootschap en via persberichten aangekondigd.

Het laatste onderdeel van de Code is de One-tier bestuursstructuur. De One-tier bestuursstructuur wordt in de Code uitgelegd als de samenstelling van het bestuur waar zowel uitvoerende als niet uitvoerende bestuurders deel van uitmaken.

Het toezicht in dit structuur moet door beide bestuurders onafhankelijk worden uitgevoerd

De voorzitter van het bestuur mag geen uitvoerende bestuurder zijn (geweest) en is onafhankelijk.

De onafhankelijkheidsbepaling dat eerder is beschreven is hier ook van toepassing.

1.4 Deelconclusie algemene voorwaarden kredietunies

Hieronder zijn de relevante voorwaarden opgesomd die eerder in de afgelopen hoofdstuk zijn genoemd. Deze voorwaarden zijn apart verdeeld naar het onderwerp en deelonderwerp waar ze betrekking op hebben.

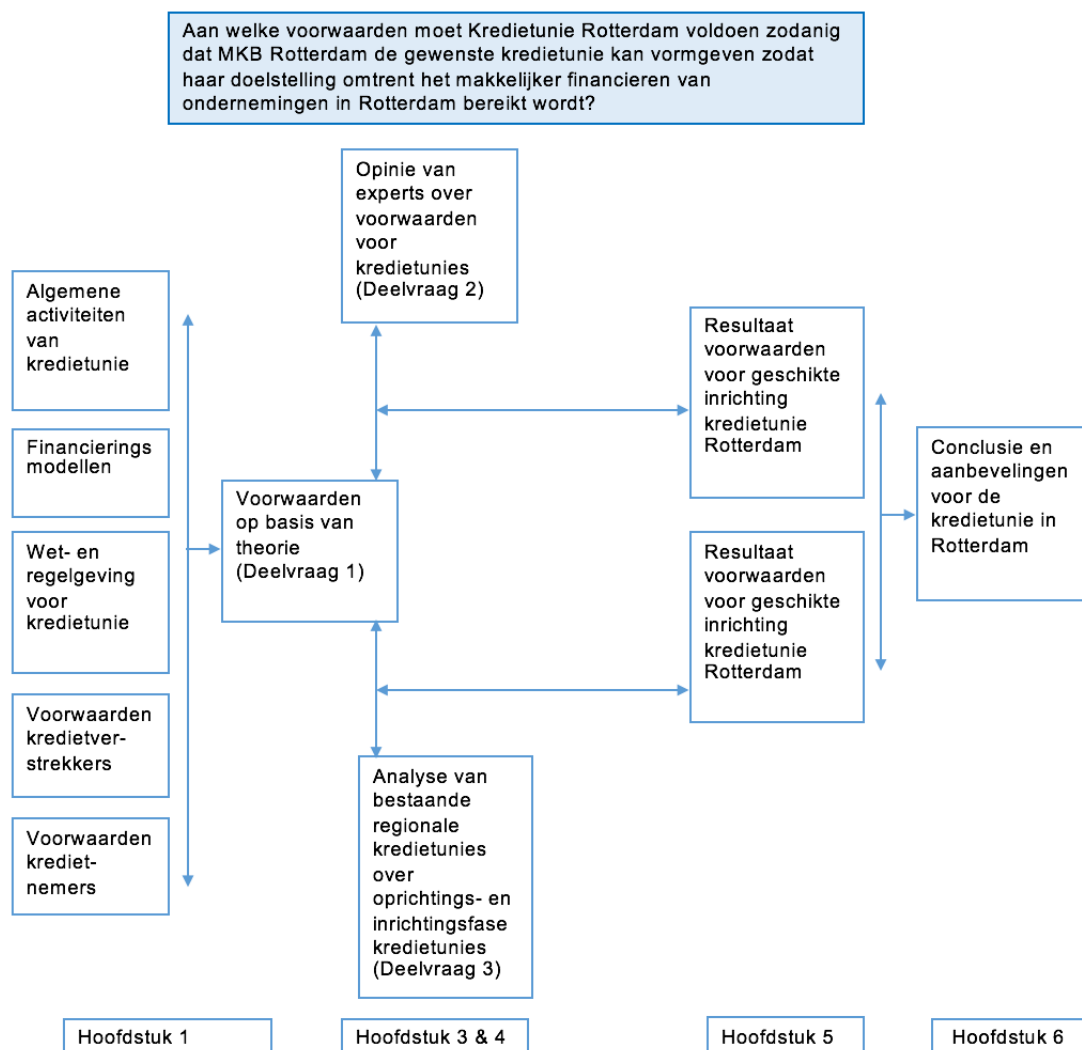
Onderwerp	Deelonderwerp	Voorwaarde
Organisatie	Visie	Kredietunie ontwikkelt een haalbare visie en strategie op lange termijn.
		Kredietunie is sectoraal of regionaal van aard.
		Kredietunie is in hoge mate transparant.
	Functies	Kredietunie heeft geen winstoogmerk.
		Kredietunie benoemt het bestuur en de raad van commissarissen.
		Kredietunie benoemt bestuurders voor een periode van maximaal vier jaar.
		Kredietunie benoemt bestuurders op voordracht van de Algemene Ledenvergadering.
		Kredietunie benoemt commissarissen voor een periode van maximaal vier jaar met een eenmalige herbenoemingskans.
		Bestuurders en commissarissen zijn gediversifieerd.
		Bestuur en raad van commissarissen beschikken over een voorzitter.
		Kredietunie verbiedt de voorzitter van het bestuur op te treden als uitvoerende bestuurder.
	Cultuur	Bestuur, raad van commissarissen en andere bestuursorganen dienen onafhankelijk te opereren zoals vermeld in de Code.
		Raad van commissarissen houdt toezicht op de wijze van bestuur en voortgang van activiteiten.
		Commissarissen beschikken over een speciale deskundigheid die noodzakelijk zijn voor de vervulling van de betreffende taken.
		Bestuurders en commissarissen worden ten minste eenmaal per jaar geëvalueerd.
		Bestuur heeft de opdracht een cultuur voor de coöperatie vorm te geven en te implementeren.
		Bestuur stelt waarden vast die bijdragen aan de cultuur, stimuleert gedrag dat aansluit bij de waarden en toont voorbeeldgedrag.
		Bestuur verantwoordt de waarden, de wijze waarop cultuur wordt ingebed, de werking en naleving van de gedragscode.
Beleid		Bestuur stelt vertrouwelijke procedure op voor het vermelden van misstanden en onregelmatigheden binnen de coöperatie.
		Klachten of misstanden over het bestuur kunnen direct worden gemeld bij de voorzitter van de raad van commissarissen.
	Beleid	Kredietverstrekkers hebben stemrecht waarmee invloed kan worden uitgeoefend op de uitvoering van het beleid.
		Kredietverstrekkers ontvangen rendement op de investering.
	Coaching	Kredietunie beschikt over een coachingcommissie die de coaches benoemt.
		Kredietunie wijst een coach met kennis over en ervaring in branche of regio toe aan kredietnemers.

	Netwerk	Kredietunie bouwt netwerk op met allerlei ondernemers en bedrijven waarin onderlinge solidariteit is gewaarborgd.
	Kredietnemers	Kredietnemers zijn verplicht de ontvangen financiering te gebruiken voor de activiteiten van de onderneming, werkkapitaal of productiemiddelen.
		Kredietnemers moeten lidmaatschapsgeld betalen.
		Kredietnemer moet rente betalen voor de voorziening opbouw.
		Kredietunie stelt kredietovereenkomst op tussen kredietnemer en kredietgever ter zake de betaling en de eventuele zekerheden.
Financiering	Extra's	Kredietunie biedt financiële diensten/ producten.
	Model	Kredietunie houdt het risico zo min mogelijk door te financieren volgens het centralekasmodel.
	Kredietaanvragen	Kredietunie stelt een kredietcommissie op die het krediet beoordeelt.
		Kredietaanvragen moeten vooraf worden beoordeeld.
		Investeerders mogen meebeslissen over het wel of niet financieren van ondernemers die kredietaanvragen indienen.
		Kredietrisico's worden minimaal gehouden en kansen worden benut.
Werkwijze	Wetgeving	Kredietunie voldoet aan de wetten die zijn vastgesteld in de Wet toezicht Kredietunies.
		Kredietunie heeft de mogelijkheid tot een bedrag van €10 miljoen spaargeld aan te trekken.
	Regelgeving	Kredietunie voldoet aan de voorwaarden van Basel III.
		Kredietunie moet volgens Basel III een minimumkapitaal van 4,5% aanhouden met een conservatiebuffer van 2,5%. De leverage ratio mag maximaal 33,33% van het Tier 1 kapitaal bedragen.
		Kredietunie bouwt een voorziening op voor de opvang van eventueel niet terugbetaalde leningen. Dit anticyclische kapitaalbuffer mag maximaal 2,5% zijn.
		Kredietunie moet een evenwicht vinden tussen de financiële stabiliteit en de economische groei.
	Gedragsregels	Kredietunie vermijdt belangenverstrengeling tussen haarzelf en het bestuur.
		Kredietunie dient een beloningsbeleid op dat rekening houdt met de interne belangen van de coöperatie.
		Kennis en visie van bestuurders is uitgangspunt voor de hoogte en structuur van de beloning.
		Bepalingen die te maken hebben met beloning worden vastgesteld in het remuneratierapport.
		Algemene vergaderingen worden georganiseerd voor het verschaffen van adequate informatie.
		Kredietunie stelt onderwerpen voor die worden behandeld tijdens de algemene vergadering.
		Alle leden hebben stemrecht naar eigen inzicht.

Hoofdstuk 2: Methodologie

In dit onderzoek worden eerst door literatuurstudie de beschikbare kennis en theorie op het gebied van de alternatieve financieringsvorm kredietunies in kaart gebracht. Er wordt vanuit de relevante theorie een lijst van voorwaarden opgezet en opgesplitst naar deelonderwerp. Vervolgens worden door middel van interviews met betrokken partijen over dit onderwerp (experts en directeuren van bestaande kredietunies) de voorwaarden en mogelijkheden voor de kredietunie in Rotterdam onderzocht. Deze voorwaarden zullen ervoor zorgen dat de deelconclusie in hoofdstuk 1 aangevuld of aangepast wordt. Uiteindelijk zal dit onderzoek leiden naar een lijst met voorwaarden waaraan de kredietunie in Rotterdam moet voldoen om de doelstelling te bereiken. Dit onderzoek is voornamelijk gericht op kwalitatieve onderzoeksmethodiek. Dit onderzoek zal gebruik maken van het interview als hulpmiddel omdat dit nodig is om de deelvragen te beantwoorden. Er zal gebruik worden gemaakt van semigestructureerd interviewtechniek. Alle interviews zullen worden uitgeschreven en in de bijlagen worden opgenomen. Beschikbare literatuur alleen is niet genoeg om de deelvragen te beantwoorden. Op de Dag van de Kredietunie zijn er voorlichtingen en presentaties gegeven. Op deze dag is er kennisgemaakt met een aantal mensen die actief bezig zijn op het gebied van kredietunies. Tijdens het zoeken naar geschikte mensen om te interviewen is rekening gehouden met de kennismakingen op die dag. In deze paragraaf wordt per deelvraag duidelijk gemaakt hoe deze zijn beantwoord en met behulp van welke middelen.

Onderzoeksmodel

Figuur 4: Onderzoeksmodel

Toelichting onderzoeksmodel

Zoals gevisualiseerd in figuur 4 wordt op basis van de deelvragen als volgt te werk gegaan:

Deelvraag 1.

Eerst worden, met behulp van literatuurstudie, de essentiële deelonderwerpen met betrekking tot kredietunies onderzocht en uitgelegd. De gevonden deelonderwerpen die gebruikt worden tijdens het zoeken naar de voorwaarden op basis van theorie zijn: de oprichting, het financieringsmodel, de kredietverstrekkers, de kredietnemers, de coaches, de verschillen ten opzichte van banken en de wet- en regelgeving. Ook worden deze deelonderwerpen gebruikt in de volgende hoofdstukken voor de interviewvragen.

Via de beschikbare theorie per deelonderwerp wordt bekeken welke essentiële voorwaarden Kredietunie Rotterdam moet aanhouden om een geschikte inrichting te kunnen realiseren. Het antwoord op deelvraag 1 wordt verkregen via literatuuronderzoek, want dit zijn de voorwaarden gebaseerd op de theorie.

Deelvraag 2.

Nadat deelvraag 1 is beantwoord, worden aan de hand van de gevonden deelonderwerpen vragen voor de geïnterviewden bedacht. Deze van tevoren bedachte vragen, worden tijdens de interviews gesteld. Als tijdens het interview een belangrijk onderdeel wordt uitgelicht, wordt hierop ingegaan en hierover doorgevraagd. Dit komt erop neer dat de interviews semigestructureerd van aard zijn. Afwijkingen aan de vooropgestelde vragen kunnen plaatsvinden.

Er worden interviews gehouden met vier deskundigen op het gebied van kredietunies.

Het eerste interview wordt gehouden met mevrouw Friederichs. Mevrouw Friederichs is werkzaam voor de Vereniging Samenwerkende Kredietunies sinds deze vereniging is opgericht. Deze vereniging heeft 24 kredietunies als lid en wordt als ervaringsdeskundige beschouwd. Het tweede interview wordt gehouden met de heer Nonnekes. Hij is werkzaam voor MKB Rotterdam Rijnmond. Ook werkt hij als projectleider tijdens de oprichting van Kredietunie Rotterdam. De heer Lampe wordt als derde geïnterviewd. Hij werkt voor de vereniging Kredietunie Nederland. Ook deze vereniging is ervaren op het gebied van hulpverlening aan kredietunies tijdens de oprichting, inrichting en operationele fase. Als laatste wordt de heer Brasker geïnterviewd. De heer Brasker is werkzaam voor Rabobank. De reden dat een bankier wordt geïnterviewd, is om de kennis, gedachten en mening over kredietunies van een andere financieringsbron te krijgen.

De interviews met mevrouw Friederichs en de heer Nonnekes worden face-to-face gehouden, want de volle aandacht wordt in dit geval aan het interview gegeven. Ook is gezichtsuitdrukking een belangrijk onderdeel van face-to-face interview. De interviews met de heer Lampe en de heer Brasker worden telefonisch gehouden. Dit is een manier om in korte tijd antwoord te krijgen op de relevante vragen.

Het doel van deze interviews is het aanvullen van de gevonden voorwaarden via theoretische bronnen, met ervaringsdeskundigen. De beschikbare literatuur is niet genoeg voor de beantwoording van de hoofdvraag. Met de ervaringen, kennis en meningen van experts worden de conclusies en aanbevelingen versterkt. Het antwoord op deze deelvraag wordt via interviews met deskundigen verkregen, want de beschikbare literatuur met betrekking tot dit onderwerp is niet voldoende

Deelvraag 3.

Er worden interviews gehouden met bestuursleden van drie bestaande kredietunies.

Het doel van deze interviews is het verkrijgen van kennis en advies vanuit kredietunies die de oprichtings- en inrichtingsfase succesvol hebben doorgebracht.

Interviews met bestuurders die aanwezig waren tijdens de oprichting en inrichting van de op dit moment succesvol opererende kredietunies is van groot belang. Het eerste interview wordt telefonisch gehouden met de heer Vos. De heer Vos zit in het bestuur van Kredietunie Brabant. Ook is hij betrokken geweest bij de oprichting en inrichting van Kredietunie Brabant. Kredietunie Brabant

is een van de succesvolle kredietunies die lid is van de Vereniging Samenwerkende Kredietunies. Daardoor is ervoor gekozen om met een bestuurslid van deze vereniging een interview te houden. Het tweede interview wordt telefonisch gehouden met de heer Weggeman. De heer Weggeman is een bestuurslid van Kredietunie Bakkerij Ondernemers. Deze kredietunie is sectoraal operatief, gebruikt het hybridefinancieringsmodel en is lid van VSK. Dit zijn de voornaamste redenen om het interview met de heer Weggeman te houden.

Als derde wordt de heer Taminiau van Kredietunie Regio Tilburg, telefonisch geïnterviewd. De heer Taminiau is de voorzitter van Kredietunie Regio Tilburg. Deze kredietunie is regionaal operatief en lid van Kredietunie Nederland, daarom wordt besloten om in deze kredietunie het interview te houden. Kredietunie Rotterdam kan aan de hand van de kennis en ervaringen van de geïnterviewden zich voorbereiden op de toekomstige activiteiten, gebeurtenissen en eventuele bedreigingen. Met behulp van de ervaringen, kennis en meningen van bestaande kredietunies worden de conclusies en aanbevelingen aangevuld en aangepast, want persoonlijke ervaringen hebben effect op de werking van oprichtings- en inrichtingsprocessen.

Deelvraag 4.

Eerst wordt vergeleken of de experts, die zijn geïnterviewd, het eens zijn met de voorwaarden die verkregen zijn vanuit de theorie. Aan de hand daarvan, wordt beschreven op welke gebieden de verschillen liggen en waarom deze verschillen er zijn.

Ook worden de meningen en ervaringen van bestuursleden van bestaande kredietunies vergeleken met de voorwaarden die verkregen zijn vanuit de theorie. Er wordt uitgelegd waar de verschillen liggen en waarom de geïnterviewden anders denken.

De voorwaarden die verkregen zijn vanuit de kennis, ervaring, advies en aandachtspunten van experts en bestuursleden van bestaande kredietunies, worden weergegeven. Ook wordt, indien dit het geval is, uitgelegd waarom sommige van de theoretische voorwaarden wegvallen.

Uiteindelijk wordt in het hoofdstuk met de conclusies en aanbevelingen een lijst weergegeven met de benodigde voorwaarden voor Kredietunie Rotterdam.

Hoofdstuk 3: Opinie van experts voorwaarden kredietunie

Dit hoofdstuk zal de kennis en ervaringen weergeven van experts op het gebied van kredietunies. De vraagstukken, problemen en successen die de betreffende experts zijn tegengekomen, zullen invloed hebben op de voorwaarden voor de kredietunie in Rotterdam. De voorwaarden die zijn verkregen via de theorie, zullen worden aangevuld en indien van toepassing, worden aangepast.

3.1 Oprichting van Kredietunie Rotterdam

De meest essentiële stap voor de oprichting van een kredietunie is dat er een aantal enthousiaste mensen moeten zijn die de kredietunie willen opzetten. (Zie bijlage B.)

Er moet een groep initiatiefnemers zijn die achter het idee van een kredietunie staan en veel tijd in dit idee zullen steken. (Zie bijlage A.)

Deze initiatiefnemers moeten verstand hebben van kredietverlening, begaan zijn met het lot van MKB-ondernemers en goede plannen, integriteit en doorzettingsvermogen hebben. Er moet kritisch worden gekeken naar de mensen die voor deze taak worden uitgekozen. (Zie bijlage C.) In het geval van Kredietunie Rotterdam is dit MKB Rotterdam en gemeente Rotterdam. Gemeente Rotterdam heeft twee jaar geleden in het gemeentemanifest concreet aangegeven dat zij een kredietunie in Rotterdam wil hebben. Hierna heeft gemeente Rotterdam contact opgenomen met MKB Rotterdam. De groep die MKB Rotterdam destijds hadden opgericht, zagen dat er steeds minder financieringsalternatieven waren voor het MKB. Hierna is besloten een kredietunie op te richten. (Zie bijlage B.)

Een belangrijke tweede stap is dat naar de markt gekeken moet worden. Wat is de financieringsvraag en wat is het financieringsaanbod in de betreffende markt? Er moet een doelgroep gekozen worden. Waarom deze keuze is gemaakt, moet beredeneerd worden.

In deze doelgroep moet bekeken worden wat de vraag en het aanbod op het gebied van financiering is. De kredietunie moet een besliskader aanhouden over wanneer wel en wanneer niet gefinancierd zal worden. Wat zullen de criteria zijn voor de financiering? Als de criteria hetzelfde zijn als die van een bank, moet de kredietunie zich afvragen wat de toegevoegde waarde dan is. (Zie bijlage A.) Er is een haalbaarheidsonderzoek gedaan in Rotterdam. Vervolgens is besloten om te werken met de Vereniging Samenwerkende Kredietunies. Op dit moment is Kredietunie Rotterdam bezig met het opbouwen en het operationeel maken van het systeem. (Zie bijlage B.)

De oprichting van een bank verschilt met die van een kredietunie. Banken moeten voor de oprichting een bankvergunning aanvragen. Daarnaast werkt het bankieren op basis van vertrouwen. Rabobank is vroeger gestart als een soort kredietunie waar de rijke boeren, de arme boeren hielpen. In de loop van de tijd werd de coöperatie groter en kwamen er spaarders en beleggers bij. Toen moest Rabobank een bankvergunning krijgen van De Nederlandsche Bank. Volgens de wet- en regelgeving werd Rabobank als bank gezien. Daardoor moest Rabobank aan allerlei wet- en regelgevingen voldoen die veel strenger zijn dan bij een kredietunie. Banken hebben veel meer zorgplicht naar de klanten toe. Wegens wet- en regelgeving zullen banken eerder 'nee' zeggen tegen een financiering dan een kredietunie. Rabobank heeft, door de coöperatieve achtergrond, net als kredietunies leden in plaats van aandelen. Rabobank is, in tegenstelling tot andere banken, vroeger op dezelfde manier opgericht als kredietunies nu.

Rabobank ziet kredietunies niet als een bedreiging. Een kredietunie is een toevoeging in de zakelijke markt. Er zijn financieringen die banken niet kunnen doen maar een kredietunie wel kan doen. Het MKB wordt geholpen met een passende financiering.

Hierbij komt nog dat Rabobank in Rotterdam wil samenwerken met Kredietunie Rotterdam. Er zijn afspraken gemaakt voor de komende tijd om hierover gesprekken aan te gaan. Rabobank wil zakendoen met Kredietunie Rotterdam, want dit wordt gezien als een aanvulling op de financiering voor de klanten van Rabobank. (Zie bijlage G.)

3.1.1 Vereniging samenwerkende kredietunies (VSK)

De kredietunie in Rotterdam is van plan lid te worden van de VSK.

De VSK is aan de ene kant een branchevereniging en aan de andere kant een samenwerkingsverband waar kredietunies bijeenkomen.

De Vereniging Samenwerkende Kredietunies voert een aantal cruciale activiteiten uit voor de aangesloten kredietunies, namelijk:

- helpen met de oprichting van kredietunies,
- bevorderen van de kennisuitwisseling tussen verschillende kredietunies,
- maken van een levende databank van alle kennis en ervaring waar alle aangesloten kredietunies bij kunnen,
- opbouwen van een netwerk,
- lobbyen wanneer wet- en regelgeving verandert,
- marketing op landelijk niveau en
- ontwikkelen van een IT-systeem dat het hele proces van de kredietunies uitvoert.

De kredietunies die lid zijn van de VSK, betalen lidmaatschapsgeld en een succes fee per verstrekt krediet als ze gebruik maken van het IT-systeem. Het Ministerie van Economische Zaken heeft een aantal jaren financiële steun geboden aan de VSK tijdens zijn eerste jaren. Dit is gedaan omdat de vereniging in het begin niet alle kosten zelf kon betalen. (Zie bijlage A.)

3.1.2 Kredietunie Nederland

Kredietunie Nederland (KN) is een belangenvereniging van kredietunies. KN zorgt voor de oprichting, inrichting en het op gang brengen van kredietverlening van kredietunies. Daarnaast voert KN allerlei belangenbehartigende acties uit zoals het opstellen van de Wet toezicht Kredietunies (WtK). Dat heeft KN vanaf 2016 gedaan. KN is 3 jaar bezig geweest met het ontwerpen van een wettelijk kader waarbinnen kredietunies kunnen ontstaan. Verder is KN een belangenbehartiger naar de overheid, het Ministerie van Financiën, de AFM, De Nederlandsche Bank, de Raad van State en de Europese Unie. De rol van KN is dus tweedelig: belangenbehartiging naar toezichthouders en oprichting van kredietunies. KN heeft 31 kredietunies opgericht tot nu toe. KN wil dat kredietunies voldoende draagvlak hebben voor deze manier van financieren. Het hoofddoel is een aanvullende financieringsbron geven aan het MKB. (Zie bijlage C.)

3.1.3 Kredietverstrekkers

Het kredietbeleid wordt opgesteld door de kredietunie. KN hecht belang aan de subsidiariteit van haar leden. Kredietunies zijn in dit geval zelfstandig bevoegd om het bestuur te kiezen, de kredietcommissie te kiezen en de rentetarieven vast te stellen. KN kan advies geven als vereniging, maar de inrichting niet voorschrijven. De Algemene ledenvergadering van de kredietunie neemt de besluiten. Individuele leden zoals kredietverstrekkers kunnen geen besluiten nemen.

De kredietverstrekker moet zich inschrijven of ingeschreven staan bij de Kamer van Koophandel om lid te worden van een kredietunie. Kredietunies kunnen geen geld aannemen van particulieren. Ook kan geen geld verstrekt worden aan particulieren. Iedereen die lid wil worden van een kredietunie en geld wil lenen of verlenen, moet ondernemer zijn. (Zie bijlage C.)

Het rendement dat wordt ontvangen, wordt gedeeld door zowel de kredietverstrekkers als de kredietnemers. Het kan in sommige kredietunies voorkomen dat kredietverstrekkers voorwaarden kunnen stellen aan de kredietunie in geval dat een groot bedrag wordt verleend. Normaliter zijn de voorwaarden voor elke investeerder die zich inschrijft voor een obligatie, gelijk. In de praktijk wordt door alle leden het voorstel gemaakt. (Zie bijlage A.)

De kredietunie in Rotterdam wil dat wanneer iemand geld verleent door middel van een obligatie, hij zich aan de regels die door de kredietunie zijn opgelegd, houdt. Kredietunie Rotterdam zal niet per kredietverstrekker aparte voorwaarden stellen ongeacht de grootte van het verleende bedrag. De kredietunie in Rotterdam wil zijn eigen beleid voeren.

Kredietverstrekkers moeten een minimale obligatie van €1000,- kopen om lid te worden van de kredietunie. (Zie bijlage B.) Het geldt dat de kredietverstrekkers investeren in een kredietunie, moet legitiem geld zijn. Een kredietunie moet net als alle andere financiële instellingen een check doen volgens de wet die gaat over antiwitwaspraktijken. Het geld mag niet uit een crimineel circuit komen en in de economie gebracht worden. Een kredietunie heeft ook een zorgplicht tegenover kredietverstrekkers zodat zij niet hun hele vermogen investeren in de kredietunie. Deze zorgplicht ligt niet wettelijk vast maar de VSK vindt dit een belangrijk onderdeel. De VSK vindt dat de kredietunie regelmatig informatie moet geven aan investeerders en kredietnemers omdat zij op de hoogte moeten worden gesteld van alles rondom de kredietverlening. De kredietverstrekker moet goed nadenken of het geld dat geïnvesteerd wordt, gemist kan worden in de onderneming. Wanneer het geld is uitgeleend in de vorm van een obligatie kan de kredietverstrekker zijn geld niet tussentijds terugkrijgen. De obligatie kan wel terug ingekocht of doorverkocht worden aan iemand anders. De kredietunie is in dit geval niet verplicht het geld tussentijds terug te betalen. Dit kan alleen als de kredietunie daar ruimte voor heeft. Het beste dat kan worden gedaan, is dat de looptijd van de obligatie zo dicht mogelijk wordt gehouden bij de looptijd van de lening die wordt uitgezet. In dit geval is er geen herfinancieringsrisico. De meeste kredietunies geven obligaties van 3, 5 of 7 jaar uit zodat deze dichtbij de looptijd van de lening komen. (Zie bijlage A.) Kredietunies willen zo veel mogelijk investeerders aantrekken die kunnen investeren in een kredietunie. De acties die kunnen worden genomen om kredietverstrekkers over te halen om te investeren, hangen af van de regelgeving. De kredietunie in Rotterdam is niet plichtig aan de Autoriteit Financiële Markten (AFM) maar wil wel aan de regelgeving van de AFM voldoen. De AFM zegt bijvoorbeeld dat een gesloten coöperatie niet veel mag communiceren om kredietgevers over te halen. Advertenties in kranten en televisiereclame mogen niet gemaakt worden omdat dit niet mag volgens de wet- en regelgeving. (Zie bijlage B.)

3.1.4 Kredietnemers

De kredietnemer moet goed ondernemerschap tonen, een businessplan hebben, een goede financiële prognose hebben en aantonen dat hij na verstrekking van het krediet, in staat is rente en aflossing te kunnen betalen.

Bij het aanvragen van een lidmaatschap krijgt de kredietnemer eerst een gesprek met de “poortwachter”. Die gaat de volgende drie dingen controleren:

1. Is het een goede ondernemer?
2. Past hij binnen de club van de kredietunie?
3. Kan hij aan de aflossingsverplichting voldoen?

Pas hierna kan de kredietaanvraag worden ingediend. (Zie bijlage C.)

De kredietunie in Rotterdam wil op de ouderwetse manier mensen benaderen in plaats van via een digitale omgeving. Dit wordt gedaan om de ondernemer de mogelijkheid te bieden zijn eigen verhaal te vertellen. Met andere woorden: de ondernemer moet digitaal aangeven dat hij een aanvraag heeft. Ook moet een ondernemer over een aantal documenten en jaarcijfers beschikken. Bij Kredietunie Rotterdam krijgt de kredietaanvrager de gelegenheid aan de kredietcommissie te vertellen waarom hij het nodig heeft. Aanvragen komen dus niet digitaal in een computer en er komt niet altijd een positief of negatief antwoord. Daarin kan Kredietunie Rotterdam onderscheidend zijn. (Zie bijlage B.)

De kredietnemer moet van tevoren op de hoogte worden gesteld van de betreffende kosten, de procedure wanneer niet wordt terugbetaald en uitstel van aflossing. De kredietnemer kan alleen een voorwaarde stellen op het moment dat het contract afgesloten wordt. Dan kan aangegeven worden dat bepaalde dingen niet gewild zijn. De kredietunie kan het contract dan aanpassen als daarmee akkoord wordt gegaan. (Zie bijlage A.)

In de praktijk wil Kredietunie Rotterdam geen aparte voorwaarden aanhouden per kredietnemer. Wanneer de kredietaanvraag is goedgekeurd en het contract is getekend moet zowel de kredietnemer als de kredietgever lidmaatschapsgeld betalen. (Zie bijlage B.)

Indien de kredietnemers extra services of diensten willen ontvangen, kan dit meegenomen worden naar de Algemene Ledenvergadering. De kredietnemer is lid en heeft dus stemrecht. Wanneer een voorstel wordt gedaan tijdens de Algemene Ledenvergadering, moeten de andere leden het hierover eens zijn. Er zal worden gestemd en bij meerderheid van de stemmen wordt het voorstel uitgevoerd. (Zie bijlage A.)

Het dilemma van een kredietunie is dat kredietunies zijn ontstaan om een alternatief te bieden aan organisaties die geen of minder makkelijk krediet verlenen. Het mag ook niet zo zijn dat Kredietunie Rotterdam de kredieten verstrekt die banken afwijzen. Kredietunie Rotterdam kan dit probleem opvangen door zich te houden aan de regels dat:

- a. de onderneming die een kredietaanvraag doet, minimaal drie jaar moet bestaan,
 - b. een coach aangeboden zal worden en
 - c. een korting zal worden gegeven aan de kredietnemer wanneer werkgelegenheid wordt gecreëerd.
- (Zie bijlage B.)

Kredietnemers betalen een rente tussen de 7% en 8%. Dit is inclusief de voorziening.

In het begin is het percentage voor de voorziening hoger omdat er nog weinig uitzettingen zijn. Na een paar jaar kan dit percentage dalen aan de hand van de voorziening die is opgebouwd en/ of die aangewend moet worden. (Zie bijlage B.)

De enige eis voor een kredietnemer in een bank, is dat iemand klant moet zijn. Als een krediet wordt aangevraagd, ligt het aan de risico's of het krediet wordt ontvangen.

Net als kredietunies, geven banken aandacht aan de fase waarin de klant oftewel de kredietnemer of kredietgever, wordt gekend. Het 'ken-je-klant-principe' houdt in dat de organisatie weet wie de klant is en wat er speelt bij de klant. Op basis daarvan wordt de keuze gemaakt of er wordt gefinancierd of niet. Er is in Rabobank een zorgplicht naar alle klanten dus zowel naar de kredietnemer, de kredietgever als de spaarklanten. Die zorgplicht houdt in dat de bank ervoor moet zorgen dat het geld terugkomt waar het hoort. Kredietnemers moeten niet overgefinancierd worden, dus de risico's moeten in beeld gebracht worden over wat maximaal gefinancierd kan worden om de ondernemer te helpen. Ook de hoogte van het rentetarief ligt aan de risico's die hieraan verbonden zijn. De ene branche is risicovoller dan de andere branche. Hoe hoger het risico binnen een onderneming is, hoe hoger het rentepercentage is. (Zie bijlage G.)

3.1.5 Coaching

Potentiële kredietnemers geven aan dat behoefte is aan iemand die verstand heeft van zaken en een gespreksmogelijkheid biedt. In dit geval zal de coach deze service bieden. (Zie bijlage B.)

De coach moet lid zijn van de kredietunie, want als een externe coach wordt ingeschakeld, is er geen stimulans. De coach moet verstand hebben van zaken en een goede relatie opbouwen met de kredietnemer zodat de relevante informatie op tafel komt. Ook moet de coach deskundig zijn op zijn vakgebied of op een vakgebied waar de kredietnemer moeite mee heeft. (Zie bijlage C.)

De coach moet niet op de stoel gaan zitten van de kredietaanvrager. De coach moet de ondernemer helpen te ondernemen, maar de coach moet niet gaan ondernemen in plaats van de ondernemer. De VSK vindt het belangrijk dat een coach van tevoren een afspraak maakt met de ondernemer die gecoacht zal worden. Waar ligt de behoefte van de ondernemer en wat heeft de ondernemer nodig? Wat voor afspraken worden gemaakt en waar gaat de coach de ondernemer mee helpen? Dit moet van tevoren worden afgesproken. De kredietunie moet bij het beoordelen van de leden ook heel

goed nadenken over waarmee de coach de ondernemers gaat helpen. Dan kan worden gezien wat voor coach de ondernemer nodig heeft. Hierna kan een goede match worden gemaakt.

Dit zijn belangrijke aandachtspunten waarvan de VSK vindt dat het coachingproces ermee moet worden ingericht. Het uiteindelijke besluit van de inrichting van het coachingproces ligt altijd bij de kredietunie zelf. De VSK verplicht niet de kredietunie te werken met de eigen voorstellen. De VSK vindt wel dat dit de beste manier van coachen is. (Zie bijlage A.)

KN heeft een overeenkomst met drie partijen: de coach, de kredietunie en de kredietnemer. Het kan nooit zo zijn dat de coach aansprakelijk wordt voor een advies dat hij geeft. De kredietnemer moet het advies zo goed mogelijk opvolgen. Als de kredietnemer dat niet doet, gaat de coach dit melden bij de kredietcommissie. Hierna volgt een gesprek tussen de kredietnemer, de coach en de kredietcommissie om te kijken of ze verder kunnen gaan. In het ergste geval wordt het krediet opgezegd. (Zie bijlage C.)

Kredietunie Rotterdam zal samenwerken met het bedrijf Your Navigator. Dit is een bedrijf dat coaches levert en ook coaches kan coachen. Iemand die geld heeft en dit kan investeren in een kredietunie, hoeft niet per se een geschikte coach te zijn. Deze persoon moet dit ook willen en kunnen. Your Navigator is een samenwerkingspartner van gemeente Rotterdam en MKB Rotterdam. Dit bedrijf heeft de bereidheid getoond de zaken rond coaching, professioneel neer te zetten. Kredietunie Rotterdam wil boven de minimale eisen voor kredietunies komen, door ook op het gebied van coaching aan te geven dat dit een belangrijk onderdeel is van de kredietunie in Rotterdam. Kredietunie Rotterdam zal samenwerkend gebruik maken van de knowhow en ervaringen op het gebied van coaching.

(Zie bijlage B.)

3.2 Financieringsmodellen

Uit het theoretisch gedeelte bleek dat het centralekasmodel het meest geschikte financieringsmodel zou zijn in Rotterdam. Met behulp van de interviews met de experts wordt gekeken of deze veronderstelling zal worden aangehouden.

3.2.1 Centralekasmodel

Bij het centralekasmodel gaat de kredietunie zijn obligaties uitgeven tegen een vaste rente. Er wordt een voorziening aangehouden voor het geval dat als een lening mis gaat, toch de vaste rente aan de obligatiehouder betaald kan worden. Voor de investeerder kan gezegd worden dat het centralekasmodel veiliger is wegens de voorziening. Bij zowel het centralekas- als het bemiddelingsmodel hangt de veiligheid af van de risicorendementswens van de investeerders. Voor de kredietunie zelf is er niet een groot verschil. Wil een investeerder liever een hoger rendement maar ook een hoger risico of een lager rendement met een lager risico? Bij het centralekasmodel is dus een lager risico met een lager rendement vergeleken met het bemiddelingsmodel. De voorziening bestaat uit geld dat geen geld verdient, want dat is geld dat op de bank moet staan. Er wordt elke maand geld terugbetaald aan de centrale kas. Als de kredietunie dat niet meteen weer kan uitlenen, verdient de kredietunie niets op dat geld. Geld dat binnenkomt in de centrale kas, en dat terug wordt betaald door kredietnemers, kan vaak niet meteen worden uitgeleend. Er moet worden gewacht tot het bedrag groot genoeg is om direct uit te kunnen lenen aan een kredietvrager. Grote investeerders zoals gemeentes willen meestal een centrale kas, want de gemeente:

- a, wil niet beslissen welke onderneming gefinancierd zal worden (dat mogen zij ook niet);
- b, vindt dat de kredietunie moet beslissen waarin geïnvesteerd wordt en
- c, ervaart de voorziening als prettig door het lage risico (Zie bijlage A.)

3.2.2 Gemeenschappelijke kas

KN werkt met een gemeenschappelijke kas.

Bij kredietunies (common bond kredietunies) wordt het spaargeld in de kas gestopt en wordt samen krediet verleend en samen het rendement en het risico gedeeld.

Kredietunies geven obligaties of ledencertificaten uit, die een bepaalde looptijd hebben. Ook zijn er kredietunies die werken met perpetuele vermogenstitels, dus zonder vaste looptijd. Perpetuele obligaties of ledencertificaten vallen niet onder het toezicht van de wet. Over de obligaties of ledencertificaten wordt een rentepercentage betaald, oftewel de resultaatafhankelijke rente. Aan het eind van het jaar, als een positief resultaat is gemaakt wordt dit resultaat gedeeld onder de leden. (Zie bijlage C.) De gemeenschappelijke kas heeft dezelfde werking als het centralekasmodel, alleen wordt het anders benoemd door KN.

3.2.3 Bemiddelingsmodel

Bij het bemiddelingsmodel loopt de investeerder rechtstreeks risico in de lening. Als de investering mis gaat, voelt de investeerder dat meteen, want dan krijgt hij niet terugbetaald. De kredietunie zal er alles aan doen om te proberen dat de lening terugbetaald wordt maar de kredietunie zit daar financieel niet tussen. Voor de kredietunie is het bemiddelingsmodel veiliger omdat de kredietunie niet het risico loopt dat het geld terugbetaald moet worden aan investeerders. Dit betekent niet dat de kredietunie geen risico heeft, want de kredietunie heeft een reputatie. Ook zullen investeerder al er iets mis gaat en de kredietunie hier niets aan doet, niet meer investeren in de kredietunie. Bij het bemiddelingsmodel wordt meer rente uitbetaald en krijgt de kredietunie minder inkomsten. Bij het bemiddelingsmodel wordt het geld dat binnenkomt, meteen weer uitbetaald aan de investeerder dus in de kredietunie staat het geld niet stil. Ondernemers vinden meestal het rendement van de centrale kas te laag, want dit is meestal tussen de 2 en 3%. In dit geval kunnen ondernemers kiezen voor het bemiddelingsmodel, want dan kunnen de ondernemers zelf beslissen welke aanvragen gefinancierd worden. (Zie bijlage A.)

KN heeft bezwaren tegen het feit dat de VSK in strijd met de wet kredietbemiddeling propageert. In de Wet toezicht Kredietunies staat “een kredietunie is een coöperatie die geld leent van de leden en geld uitleent aan de leden”. Er staat niet dat het een coöperatie is die bemiddelt tussen leden. Er is geen gemeenschappelijke oriëntatie op het delen van rendement en risico. Bij kredietbemiddeling wordt gesproken over beleggers die zelf willen beslissen over waar het spaargeld in wordt geïnvesteerd. KN vindt dat gezamenlijkheid niet in het bemiddelingsmodel wordt toegepast. KN noemt kredietunies die het bemiddelingsmodel gebruiken ‘quasi kredietunies’. Deze kredietunies moeten een ontheffende vergunning krijgen van de AFM omdat kredietbemiddeling onder de Wet financieel toezicht valt. (Zie bijlage C.)

3.2.4 Hybridemodel

Het hybridemodel betekent dat beide financieringsmodellen naast elkaar gebruikt worden.

Verschillende soorten investeerders krijgen de mogelijkheid te investeren op de manier die zij willen. Bij het hybridemodel kan de investeerder kiezen of een obligatie wordt gekocht met een vaste looptijd. De kredietcommissie beslist aan wie het krediet dan wordt verstrekt. De investeerder mag met de commissie overleggen en de aanvragen bekijken. Ook kan gekozen worden voor bemiddeling. De kredietaanvraag wordt dan op een platform gezet. De kredietverstrekker kan dan zelf beslissen in welke aanvragen hij wil investeren. De kredietcommissie bekijkt alle kredietaanvragen ongeacht het te gebruiken financieringsmodel. (Zie bijlage A.)

Het advies is om het hybridemodel mee te nemen in de statuten, maar nog niet gebruik te maken van het bemiddelingsmodel. Als het bemiddelingsmodel helemaal wordt uitgesloten maar op een gegeven moment een mogelijkheid wordt gezien dat het bemiddelingsmodel beter zal zijn voor de kredietunie, kan deze hierop voorbereid zijn. (Zie bijlage B.)

Voorwaarden voor het gebruik van hybridemodel

Kredietunie Rotterdam wil een minimaal krediet van €50.000 en een maximaal krediet van €250.000 aanhouden. De rente zal rond de 7/8% bedragen. Het bedrijf dat leent of verleent, moet minimaal 3 jaar oud zijn. Dit betekent dat het bedrijf een bewezen historie moet hebben. Ook zal een coach worden aangewezen. In Rotterdam zal sprake zijn van een specifieke voorwaarde namelijk: als door de investering van Kredietunie Rotterdam werkgelegenheid wordt gecreëerd, zal het bedrijf dat krediet ontvangt, een rentekorting krijgen. Aan de hand van een aantal parameters kan worden achterhaald of werkgelegenheid is gecreëerd. (Zie bijlage B.)

3.3 Wetten en regelgevingen kredietunie

Deze paragraaf behandelt de wetten en regelgevingen vanuit de beschouwing van experts met betrekking tot kredietunies. Er zal beschreven worden aan welke wetten veel tijd en aandacht besteed moet worden in Rotterdam.

3.3.1 Wetten voor kredietunie

De Wet toezicht Kredietunies (WtK) maakt een uitzondering op de Wet financieel toezicht (Wft) voor kredietunies. Eigenlijk is de Wet toezicht Kredietunies een onderdeel van de Wft. In de WtK staat bij de meeste wetten: "dit is een uitzondering op deze regel van de Wft".

De WtK regelt een positie voor kredietunies in de Wft. De WtK regelt dat een aantal uitzonderingen gelden voor kredietunies waardoor kredietunies niet aan de volledige Wft hoeven te voldoen. Bij de centrale kas is normaliter volgens de Wft een bankvergunning nodig. Het aantrekken van opvorderbare gelden, dus gelden die iemand weer terug mag vragen en kan doorlenen aan iemand anders, is iets waar normaal een bankvergunning voor nodig is. Nu is geregeld dat wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan, opvorderbare gelden aangetrokken mogen worden van ondernemers en uitgeleend mogen worden aan andere ondernemers. Wanneer dit wordt gedaan, hoeft geen bankvergunning worden aangevraagd. (Zie bijlage A.) Tot €10 miljoen aan spaargeld is geen toezicht van De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten (AFM). Boven de €10 miljoen wordt verlicht toezicht toegepast op het gebied van liquiditeit, solvabiliteit en integriteit van bestuur en organisatie. Boven de €100 miljoen moet een bankvergunning worden aangevraagd. Eerder was het verboden om spaargeld aan te trekken voor ondernemers zonder toezicht van de Wet financieel toezicht. Er zijn kredietunies opgericht met perpetuele obligaties. Dat zijn obligaties zonder aflossingstermijn. Deze vallen niet onder de Wet financieel toezicht. Sinds de Wet toezicht Kredietunies van kracht is, mogen kredietunies tot €10 miljoen spaargeld van andere ondernemers aantrekken. (Zie bijlage C.)

Er zijn geen specifieke wetgevingen waar Rotterdam rekening mee moet houden. Kredietunie Rotterdam vindt de wet- en regelgeving een minimale eis om aan te houden.

Kredietunie Rotterdam wil heel transparant zijn en verantwoording afleggen over alle stappen die worden genomen. Kredietunie Rotterdam heeft mensen met een achtergrond van verzekeringen en banken die onder toezicht stonden van de Autoriteit Financiële Markten. De AFM houdt toezicht op de financiële marktsector. Kredietunie Rotterdam wil voldoen aan de regels van de AFM. Het apparaat van de kredietunie moet dusdanig zijn dat wanneer de wetten aangescherpt worden, de kredietunie nog steeds voldoet aan de wetten en regelgevingen. (Zie bijlage B.)

De overheid heeft sinds kort een borgstellingsregeling die ervoor zorgt dat de overheid 50% van het risico kan dekken. De eerste kredietunie die hier toestemming voor heeft gekregen en gebruik van kan maken, is Kredietunie Brabant. (Zie bijlage A.)

Een bank moet aan meer wet- en regelgevingen voldoen dan een kredietunie. Een bank moet een vergunning krijgen van De Nederlandsche Bank. Ook moet een bank voldoen aan de Wet financieel toezicht, de bankvergunningen, de witwascorruptie wetgevingen en de privacywetgevingen. Het

ondernemersrecht en alle aspecten waar een bank in aanraking mee komt, staan in het burgerlijk wetboek. Ook aan de Europese wet, moet een bank voldoen. (Zie bijlage G.)

3.3.2 Basel III

Basel III regelgeving is bedacht voor banken dus alle banken in Nederland moeten hieraan voldoen. (Zie bijlage G.)

Het is voor een kredietunie verstandig om Basel III als uitgangspunt te nemen. Als de kredietunie wil doorgroeien, moet bijvoorbeeld wat meer eigen vermogen worden aangehouden. Hoe de contracten zijn vormgegeven met de kredietverstrekkers en kredietnemers speelt hier een belangrijke rol bij. Indien er een variabel rendement zit op de obligatie die is uitgegeven aan de kredietverstrekkers, loopt de kredietunie minder risico. Als een van de kredietnemers niet kan terugbetalen, kan de kredietunie de kredietgevers minder betalen wegens de variabele factor. Als de kredietunie een flexibel systeem vormgeeft, zal Basel III voldoende kunnen zijn. In de startingsfase is Basel III een goede richtlijn. (Zie bijlage A.) Basel III zal niet altijd geschikt zijn in elke kredietunie. De gedachte "one size fits all" is niet de juiste methode om aan te houden. Er is opgemerkt dat wanneer aan de regels van Basel III moet worden voldaan, moeilijkheden ontstaan. Er zijn bijvoorbeeld kleine kredietunies in Ierland die aan Basel III moeten voldoen. Deze kredietunies zijn te klein om de toezichtkosten te dragen. Er moeten 1 of 2 mensen in dienst worden genomen die gaan rapporteren aan toezichthouders. Deze kredietunies zijn overgenomen door grotere kredietunies die de kosten wel kunnen dragen. Kredietunies kunnen last hebben van deze regelgeving omdat bijna nooit rekening wordt gehouden met kleine financiële instellingen die de kosten van de toezichtregels in de uitvoering niet kunnen opbrengen. (Zie bijlage C.)

De kapitaaleis van 4,5%, die staat in Basel III, zal niet in iedere kredietunie aangehouden (kunnen) worden. Deze kapitaaleis speelt volgens de heer Lampe voorlopig nog geen rol. Kredietunies worden wereldwijd gestuurd op liquiditeit en niet solvabiliteit. De regel is dat 80 cent van iedere euro die wordt geleend, weer uitgeleend mag worden. Er is dus een liquiditeitsratio van 20%. Als de reserve onder deze grens daalt, moeten maatregelen genomen worden. In de wet staat dat gegroeid moet worden naar 10% liquiditeitsreserve en 4,5% solvabiliteitsratio. Kredietunies die een positief resultaat halen, zullen dat resultaat eerst aan het eigen vermogen toevoegen om een acceptabele buffer op te bouwen. Daarna wordt besloten het resultaat als extra rentevergoeding of dividend uit te keren aan de leden. Kredietunies weten dat gegroeid moet worden naar een solvabiliteitsratio van 4,5%, maar daar zal pas sprake van kunnen zijn als kredietunies een balanstotaal hebben van €6 of €7 miljoen. Dit balanstotaal hebben de kredietunies in Nederland nog niet. (Zie bijlage C.)

In de opbouwfase van een kredietunie is alles nog anders. Als de kredietunie boven een balanstotaal van €10 miljoen komt, gaat de VSK ervan uit dat in ieder geval 10% aan eigen vermogen aangehouden moet worden. De 4,5% van Basel III kan geschikt zijn voor grote banken die zo door een slechte tijd heen kunnen. De voorziening en het eigen vermogen moeten groot genoeg zijn om de eventuele mislukte leningen op te vangen. In de opbouwfase kan het percentage aan voorziening anders zijn dan in de fase waarin de kredietunie opereert. (Zie bijlage A.) KN gaat uit van een voorziening van maximaal 2%. Dit percentage wordt meestal niet gehaald omdat alle kredietunies nog in de beginfase zijn. (Zie bijlage C.)

Kredietunie Rotterdam wil boven de minimeisen staan. Kredietunie Rotterdam weet dat als al te ruim boven de minimeis zal worden gestaan, de kredietverlening wordt beperkt. Als de regels veranderen en de minimeisen worden verhoogd, moet de kredietunie hierop voorbereid zijn en geen gevaar lopen. (Zie bijlage B.)

3.3.3 Corporate Governance Code

Kredietunie Rotterdam moet zich op een dusdanige manier gedragen dat elke toets die beweegt en elke uitspraak verantwoord kan worden.

Kredietunie Rotterdam kan zich niet veroorloven dat reputatieschade zal worden opgelopen.

Kredietunie Rotterdam start nieuw, dus vertrouwen moet gecreëerd worden. MKB Rotterdam en gemeente Rotterdam kijken over de schouders mee en zijn supporters van de kredietunie. Met name door deze drie redenen zal Kredietunie Rotterdam zich aan alle gedragsregels moeten houden. (Zie bijlage B.)

KN heeft gedragsregels opgesteld die afgeleid zijn van de Corporate Governance Code die in Nederland voor banken geldt, in combinatie met de internationaal geaccepteerde regels die door de World Council of Credit Unions zijn opgesteld. Deze regels focussen op vier fasen, namelijk: de externe governance, de interne governance, de persoonlijke governance en de gedragscode. Deze regels moeten worden aangehouden door de kredietunies om lid te worden van KN. Volgens KN moet de maatschappelijke verantwoording door kredietunies worden afgelegd ten opzichte van de maatschappij en zijn omgeving. Dit verwijst naar het sociaal ondernemerschap. KN wil niet dat kredietunies negatief in de pers komen. Er moet dus verantwoording worden afgelegd aan de maatschappij, omgeving maar ook intern en persoonlijk. De bestuurder moet bijvoorbeeld geen kredietbesluit nemen over de kredietaanvraag van zijn neef. Functiescheiding is daarom ook een belangrijk onderdeel waar rekening mee moet worden gehouden. (Zie bijlage C.)

Ook heeft de VSK de Corporate Governance Code vertaald in haar kwaliteitskader maar dan toegepast op kredietunies. Het is moeilijk om als kredietunie in de startingsfase te voldoen aan alle regels van de Corporate Governance Code, want de benodigde aantal mensen en middelen zijn er op dat moment nog niet. Er zijn een aantal belangrijke regels uit de Corporate Governance Code, zoals de functiescheiding, de onafhankelijkheidsbepaling, de controle en de controlerende functie die aanwezig moeten zijn. De Corporate Governance Code is dus een goed uitgangspunt, maar deze moet wel vertaald worden naar de praktijk van de kredietunie. (Zie bijlage A.)

Net als alle financiële ondernemingen, houdt ook Rabobank zich aan de gehele Corporate Governance Code. Hierbij komt nog dat in banken, de bankierseed moet worden afgelegd door alle medewerkers. (Zie bijlage G.)

Hoofdstuk 4: Ervaringen bestaande kredietunies met oprichtings- en inrichtingsproces

Dit hoofdstuk zal de kennis en ervaringen weergeven van voorzitters van bestaande kredietunies. De vraagstukken, problemen en successen die de voorzitters zijn tegengekomen, zullen van groot belang zijn voor de kredietunie in Rotterdam. Personen die hebben deelgenomen aan de oprichting en inrichtingsfase in een kredietunie, kunnen de kansen en bedreigingen delen met Kredietunie Rotterdam. Kredietunie Rotterdam zal zich dan kunnen voorbereiden op eventuele toekomstige moeilijkheden of gevaren. Ook zullen de voorwaarden die zijn verkregen via de theorie en experts, kunnen worden aangevuld en indien van toepassing, worden aangepast.

4.1 Oprichting van een kredietunie

Door de bestuurders van de bestaande kredietunies die zijn geïnterviewd, worden de belangrijkste stappen waaraan moet worden voldaan tijdens de oprichtings- en inrichtingsfase aangegeven.

Er wordt een coöperatie opgericht. Dat gaat geld kosten. Het is een voordeel als een vereniging, gemeente of belangenorganisatie hulp biedt met betrekking tot advies en geld.

Kredietunie Regio Tilburg (KRT) heeft hulp gekregen van de gemeente Tilburg. Deze gemeente vindt het belangrijk dat het MKB geholpen wordt met financiering en advisering. Er is een bedrag van €50.000,- toegezegd om de oprichtingskosten tegemoet te komen. (Zie bijlage F.)

Kredietunie Bakkerij Ondernemers (KBO) is vanuit de brancheorganisatie De Nederlandse Brood- en banketbakkers Ondernemersvereniging (NBOV) ontstaan. Ditzelfde geldt voor Kredietunie Rotterdam. Deze is vanuit MKB Rotterdam ontstaan.

Ondersteuning vanuit een koepelorganisatie is belangrijk, want deze organisaties hebben kennis van de sector of regio. In de beginfase moet steun gevonden worden vanuit mensen die kennis hebben. Deze kennis moet worden verzameld. Er moet besproken worden of er draagvlak is voor het idee van een kredietunie. (Zie bijlage E.)

Het creëren van een draagvlak is een essentieel onderdeel voor de start van een kredietunie.

Kredietunie Brabant (KB) heeft bijvoorbeeld accountants, ondernemers, verenigingen, de gemeente Eindhoven en een advocaat benaderd om steun te krijgen bij de oprichting en promotie van de kredietunie. Een kredietunie is een nieuw product. Mensen moeten daarom weten wat het concept is van een kredietunie. (Zie bijlage D.)

Het bieden van netwerk aan de kredietunie is een van de belangrijkste activiteiten die moet worden gedaan. (Zie bijlage F.)

4.1.1 Bedreigingen

Met de inhoudelijke stukken, statuten en de huishoudelijke reglementen is Kredietunie Regio Tilburg in het begin lang bezig geweest. Alles moet geregeld zijn, want indien er iets fout gaat, moet de kredietunie ergens op terug kunnen vallen. Als er bijvoorbeeld inleggers komen en de kredietunie een financiering gaat doen, is geld nodig. Inleggers kopen obligaties. De kredietunie verstrekt obligaties aan de inleggers. De kredietunie moet weten hoe een obligatie eruitziet; wat het is en wat erin moet staan. De looptijden, het rentepercentage, de zekerheden moeten bekend zijn. (Zie bijlage F.) Een andere bedreiging van een kredietunie is dat te langzaam voort wordt gemaakt. Een kredietunie heeft tijd nodig om zichzelf te promoten. (Zie bijlage E.)

Een kredietunie is in de oprichting nog een kleine club. Daarom is de naamsbekendheid niet groot genoeg. Promotie is daardoor een essentieel onderwerp waar veel aandacht aan moet worden besteed. Een andere bedreiging is dat banken niet veel ruimte willen geven aan kredietunies. Het is bijvoorbeeld in Brabant voorgekomen dat een ondernemer die behoefte aan een lening had, de opdracht heeft gekregen van een bank een deel van de benodigde lening ergens anders te verkrijgen. Hierna heeft de ondernemer de kredietunie benaderd. De kredietunie heeft de casus bekeken en

investeerders benaderd om te vragen of zij willen investeren in het betreffende bedrijf. Wanneer veel investeerders hebben ingestemd om de aanvraag te financieren en dit meegedeeld is aan de bank, heeft de bank aangegeven dat het gehele bedrag gefinancierd zal worden door de bank. De ondernemer is in deze situatie geholpen maar dan volledig door de bank. De kredietunie verricht in dit geval werkzaamheden om het geld bij elkaar te brengen maar dit geld wordt uiteindelijk niet opgenomen. Dit wordt gezien als een bedreiging, want een kredietunie kan duurder zijn dan een bank. Als het risico hoog is, zal de kredietunie niet duurder zijn dan een bank maar als het risico beperkt is, kan de bank met lagere tarieven komen dan een kredietunie. (Zie bijlage D.)

4.1.2 Kredietverstrekkers

De kredietverstrekker moet een ondernemer of oud-ondernemer zijn. (Zie bijlagen D en E.) Dit wordt getoetst door de kredietunie. Er wordt een koppeling gemaakt naar de persoonlijke holding van de ondernemer waar een kredietcheck wordt gedaan. De reden dat alleen ondernemers als investeerder mogen deelnemen aan de kredietunie, is omdat ondernemers goed beseffen dat het verstrekken van een lening aan bedrijven een hoog risico heeft. Particulieren hebben hier minder ervaring mee. (Zie bijlage D.) De kredietverstrekker moet goed gedrag tonen en betrouwbaar zijn. (Zie bijlage F.) Ook moet de kredietverstrekker lidmaatschapsgeld betalen. In Kredietunie Brabant is dit een vast bedrag van €200,- per jaar. (Zie bijlage D.) In kredietunie Bakkerij Ondernemers moet eenmalig een entree fee van €1000,- worden betaald. (Zie bijlage E.)

Kredietunie Brabant is flexibel in het opstellen van de voorwaarden en eisen voor de kredietverstrekkers. Er is een basisleningdocument maar er kan op productniveau door aflossingen uit te stellen of door andere zekerheden te vragen, afgeweken worden van de algemeenopgestelde voorwaarden. (Zie bijlage D.) Het verschil in voorwaarden voor de kredietverstrekkers in Kredietunie Bakkerij Ondernemers ligt bij de financieringsmodellen. Voor de mensen die rechtstreeks inleggen gelden andere voorwaarden dan voor mensen die via obligaties inleggen. De voorwaarden kunnen alleen in de hoogte van de rentevergoeding verschillen. In principe worden voor leden geen aparte voorwaarden opgesteld. Er zouden voor grote financiers uitzonderingen gemaakt kunnen worden in de informatieverschaffing maar niet op productniveau. (Zie bijlage E.) Kredietunie Regio Tilburg accepteert geen voorwaarden van de kredietverstrekkers. De investeerder kan meepraten over de fee, aftrekprovisie of coaching maar niet over andere voorwaarden. Als voor iedereen andere voorwaarden geldt, wordt dit voor de kredietunie onoverzichtelijk. De kredietunie kan hierdoor in de toekomst problemen krijgen. (Zie bijlage F.) Bij financieren draait alles om twee dingen namelijk: vertrouwen van de mensen die inleggen en risico-inschatting door de kredietbeoordelaars. De kredietunie moet zich bewijzen om vertrouwen te creëren. (Zie bijlage E.)

Ondernemers die lid zouden kunnen worden van de kredietunie, krijgen de mogelijkheid deel te nemen aan het intakegesprek met de ondernemer die een lening aanvraagt. De ondernemer die zou kunnen investeren, krijgt dan een indruk van het bedrijf en hij kan toetsen of het bedrijf geloofwaardig, kansrijk en toekomstrijk is. De kredietunie beschrijft de casus en deelt documenten zoals de jaarrekening, het businessplan en de onderbouwing van de kredietbehoefte met de investeerders. De investeerders kunnen dit vooraf doorlezen. Daarna vindt een meeting plaats waar alle investeerders kunnen aangeven of geïnvesteerd zal worden in de betreffende casus. (Zie bijlage D.) Veel kredietgevers investeren in een kredietunie door het maatschappelijk belang. Het MKB wordt gezamenlijk geholpen met de financiering. Dat alles werkt op basis van vertrouwen en het belang om samen te werken. (Zie bijlage F.)

4.1.3 Kredietnemers

De kredietnemer is verplicht lid te worden van de kredietunie op het moment dat een krediet kan worden verstrekt. (Zie bijlage E.) De kredietnemer moet aantonen dat de financiering nodig is. Daarom moeten een ondernemingsplan en de verdere informatie vertoond worden. (Zie bijlage F.) De kredietnemer moet een bedrijf en een kasstroom hebben om lid te worden van de kredietunie. Het liefst moet het bedrijf tussen de 5 en 100 mensen hebben aan personeel. Het kredietbedrag dat

wordt aangevraagd, moet tussen de €50.000,- en €250.000,- zijn in Kredietunie Brabant. De kredietunie moet haar systeem rondom de kredietaanvraag zo ontwikkelen dat de kredietnemer eerst wordt beoordeeld en daarna pas lid kan worden. In alle kredietunies moeten kredietnemers lidmaatschapsgeld betalen. Bij Kredietunie Brabant is dit een bedrag van €350,- voor het lidmaatschap en de kredietaanvraag. (Zie bijlage D.)

Bij Kredietunie Bakkerij Ondernemers en Kredietunie Regio Tilburg moet de kredietnemer een entree fee betalen van €1000,-. (Zie bijlagen E en F.)

Kredietunie Brabant geeft aan dat het rentetarief dat de kredietnemer moet betalen, 8% bedraagt en het bedrag dat de kredietgever ontvangt 6% bedraagt. Kredietunie Brabant heeft wegens het gebruik van het bemiddelingsmodel geen voorziening. (Zie bijlage D.)

De hoogte van de rente die Kredietunie Regio Tilburg vraagt, hangt af van de looptijd en de post. De belangrijkste vragen die hier worden gesteld zijn: is het een achtergestelde lening of een gewone lening? En zijn er andere zekerheden?

KRT vraagt meestal van de kredietnemer rond de 7 tot 9% aan rente inclusief de voorziening. De kredietverstrekker ontvangt hiervan 3% op de lening die wordt gegeven. (Zie bijlage F.)

Het komt soms voor dat kredietnemers eisen of voorwaarden stellen aan de kredietunie en dat hierdoor het akkoord niet doorgaat. Kredietunie Brabant heeft bijvoorbeeld een borgstellingsregeling met de overheid waarbij de kredietnemer de borgtocht moet ondertekenen. Als de kredietnemer dit niet wil doen, is de kans dat de kredietunie de benodigde financiering kan ophalen, kleiner. (Zie bijlage D.) In KBO en KRT hebben kredietnemers niet de mogelijkheid om voorwaarden te stellen. De voorwaarden zijn door het bestuur vastgesteld. Daar valt niets aan te veranderen. (Zie bijlagen E en F.)

4.1.4 Coaching

In Kredietunie Brabant moet een coach, een investeerder en dus een kredietverstrekker zijn.

Er wordt aan de kredietnemer gevraagd in welk bedrijfsonderdeel, behoefte is aan een coach. Dat kan bijvoorbeeld op het gebied van financiën, export, productie, personeel en HR-beleid zijn.

Kredietunie Brabant doet dan een oproep onder de kredietgevers waarin wordt aangegeven op welk gebied hulp nodig is voor de kredietnemer. De kredietgever kan dan aangeven dat hij de rol als coach wil oppakken. Kredietunie Brabant organiseert een ontmoeting tussen beiden en als dan wordt aangegeven dat een akkoord is gesloten, regelen de kredietverstrekker en kredietnemer zelf dat ze periodiek met elkaar in overleg gaan. (Zie bijlage D.)

Degene die het grootste bedrag inlegt via het bemiddelingsmodel in KBO is meestal ook de coach. Deze coach moet in KBO, omdat het een sectorale kredietunie is en een bakker is die veel ervaring heeft, successen heeft gekend maar ook zeker een keertje een mislukking heeft meegemaakt. Het moet iemand zijn die communicatief sterk is. Wanneer iets mis gaat, moet deze coach dit kunnen melden en hulp vragen. De coach moet dus iemand zijn die een redelijke mate van betrokkenheid toont. (Zie bijlage E.)

In Kredietunie Regio Tilburg zijn de investeerders meestal ook de coaches. Dit is niet een eis van de kredietunie. De meeste investeerders zijn enthousiast en willen ook meedoen met het coachen en de begeleiding. (Zie bijlage F.)

4.2 Financieringsmodellen

Er zal gevraagd worden naar de financieringsmodellen die de bestaande kredietunies gebruiken en naar waarom deze worden gebruikt. Aan de hand van de ervaringen met het betreffende model kan een beeld worden gecreëerd over welk financieringsmodel de voorkeur zal hebben.

4.2.1 Centrale/ gemeenschappelijke kas

De kredietverstrekkers leggen in bij de kredietunie door obligaties te kopen. Dat geld wordt in een centrale kas gestopt. Vanuit die kas worden de financieringen verstrekt. De kredietunie financiert een bedrijf. Het is dus niet zo dat de leden van de kredietunie rechtstreeks beleggen. Veel ondernemers geven aan dat liever niet rechtstreeks een lening wordt verstrekt. Als dat via de kredietunie gaat, stopt de kredietverstrekker het geld in een onderneming. De kredietverstrekker kan ook als coach optreden in het bedrijf waaraan de lening wordt verstrekt. Er zijn veel ondernemers die rechtstreeks investeren in een bedrijf, maar er zijn ook veel ondernemers die niets doen maar die het wel zouden willen. Deze ondernemers willen dan via een andere partij, zoals een kredietunie, met de gemeenschappelijke kas meedoen.

In de gemeenschappelijke kas is er een common bond. Dit betekent dat alles samen wordt gedaan. Er wordt een netwerk opgebouwd van investeerders en ondernemers. Wanneer de kredietunie zich op een sector richt, is altijd iemand aanwezig in deze kredietunie die het kredietaanvragende bedrijf kent. Ook kan de kredietunie samenwerken met een bank voor het verstrekken van een lening. Het regelen van de zekerheden is in dit geval lastig. Als de bank niet meewerkt, financiert de kredietunie het gehele bedrag maar ontvangt deze kredietunie ook alle zekerheden. (Zie bijlage F.)

4.2.2 Bemiddelingsmodel

Kredietunie Brabant heeft ervoor gekozen met het bemiddelingsmodel te werken.

De leden hebben de behoefte zelf te kunnen kiezen wanneer wel en wanneer niet gefinancierd zal worden. Wanneer er een casus is die Kredietunie Brabant de moeite waard vindt om te delen, krijgen leden de mogelijkheid te beslissen of er gefinancierd wordt en voor welk bedrag. Dit geeft leden meer invloed en uitdaging. De investeerders van Kredietunie Brabant willen liever op deze manier financieren. Dat wordt regelmatig in de Algemene Ledenvergadering besproken. Na vier jaar is deze behoefte nog steeds zo.

Investeerders kunnen mee gaan op bedrijfsbezoek om het bedrijf en de activiteiten te bekijken. Dit bedrijfsbezoek kan investeerders helpen met de beslissing of mee wordt gedaan in de financiering. De kredietverstrekkers moeten in dit model een volledige inzage krijgen in de financiële positie van de kredietnemer. (Zie bijlage D.)

4.2.3 Hybridemodel

Kredietunie Bakkerij Ondernemers (KBO) gebruikt het hybridemodel voor de financieringen. In de eerste instantie is ervan uitgegaan dat alleen het centralekasmodel gebruikt zou worden. In dezelfde periode dat kredietunies ontstonden waren er een aantal crowdfunding platforms in Nederland. Deze crowdfunding platforms zijn elk jaar met verdubbeling gegroeid in Nederland. Voor KBO gaat het niet om de manier waarop iemand is gefinancierd. Het gaat erom dat het MKB aan de financiering wordt geholpen. Door de signalen die vanuit bakkerij-ondernemers zijn ontvangen, is gezien dat wanneer een aantal zekerheden worden geboden, deze ondernemers rechtstreeks in de financiering willen participeren. In plaats van 3% voor de obligatie wordt 5% voor het bemiddelingsmodel ontvangen. De leden krijgen dus de mogelijkheid te kiezen of wordt deelgenomen via een obligatie of rechtstreeks. De voorwaarde, in de zin van kredietvoorwaarden, is dat de lening een looptijd moet hebben van vijf of zeven jaar waarbij in voorkomende gevallen de eerste twee jaar niet hoeft worden afgelost.

In KBO betaalt de kredietnemer 7% en indien rechtstreeks wordt deelgenomen, is de ontvangst 5% voor de kredietverstrekker. Wanneer het een obligatielening is, krijgt de kredietverstrekker 3%. (Zie bijlage E.)

4.3 Wetten en regelgevingen kredietunie

Deze paragraaf behandelt de wetten en regelgevingen van bestaande kredietunies. Er zal beschreven worden aan welke wetten veel tijd en aandacht wordt besteed en welke relevant kunnen zijn in Rotterdam.

4.3.1 Wetten

De kredietunie moet ingeschreven staan bij de Kamer van Koophandel (KvK). Er moeten een huishoudelijk reglement en statuten worden opgesteld. (Zie bijlage F.)

In Nederland moet een ondernemer voor het aantrekken van opvorderbare gelden een bankvergunning hebben. Aan deze bankvergunning kon een kleine kredietunie die gebruik maakt van het centrale kasmodel niet voldoen. Toen is door Eddy Hijum van het CDA, een wetsvoorstel voor kredietunies ingediend, dat later door Agnus Mulder is overgenomen. Kredietunies mogen nu tot €10 miljoen aan opvorderbare gelden aantrekken (WtK, 2015). (Zie bijlage E.)

Kredietunie Regio Tilburg wil niet boven de €10 miljoen aan spaargeld komen omdat er dan allerlei toezichtkosten en rapportages bij komen. KRT werkt voornamelijk met vrijwilligers die veel werkzaamheden hebben en dus geen tijd hebben om nog rapportages uit te brengen. (Zie bijlage F.) De Wet toezicht Kredietunies geldt niet voor kredietunies die het bemiddelingsmodel gebruiken voor de financiering. Kredietunie Brabant is hier een van. Omdat de centrale kas niet wordt gebruikt, heeft Kredietunie Brabant ook niet te maken met de regel die geldt voor het spaargeld. Er zal altijd, ongeacht het gebruikte model, moeten worden vastgelegd waarom is gefinancierd en op basis van welke informatie is gefinancierd. Kredietunie Brabant moet elk half jaar rapporteren aan de AFM over wat is gedaan in deze periode. Doordat Kredietunie Brabant het bemiddelingsmodel heeft, wordt rekening gehouden met de ontwikkelingen op het gebied van crowdfunding. Kredietunie Brabant valt eigenlijk niet onder crowdfunding, maar producttechnisch gezien ook weer voor een groot gedeelte wel. (Zie bijlage D.) De AFM nodigt kredietunies die gebruik maken van het bemiddelingsmodel, uit om regelgevingen rondom crowdfunding bij te houden. (Zie bijlagen D en E.) Het bemiddelingsmodel lijkt op crowdfunding, maar er is een elementair verschil. Bij het bemiddelingsmodel moeten het ondernemers zijn, die lid zijn van de kredietunie, om mee te doen. De 'crowd' is een ongedefinieerde hoeveelheid mensen die toevalligerwijs via een platform worden bereikt. (Zie bijlage E.)

Voor de ontheffingsvergunning moeten de processen worden beschreven en vastgelegd. Kredietunie Brabant is de eerste kredietunie die gebruik mocht maken van het borgstellingskrediet. Dit betekent dat Kredietunie Brabant een garantie van de staat mag verstrekken bij een financiering. Deze mogelijkheid kan door de staat worden gegeven aan kredietunies die hun werk goed doen; de processen goed vastleggen en vertrouwen creëren. (Zie bijlage D.) KRT doet de klantintegriteitstoets die banken ook doen. Er wordt gekeken naar wie lid wordt. Als een besloten vennootschap (bv) lid wordt en gaat storten en inleggen, moet KRT de statuten van de bv, een uittreksel van de KvK en een kopie van het paspoort van de ondernemer opvragen. Er mogen eigenlijk alleen mensen van deze regio die de leden van KRT kent, lid worden. (Zie bijlage F.)

4.3.2 Basel III

Kredietunies die gebruik maken van het bemiddelingsmodel, zoals Kredietunie Brabant, hoeven niet te voldoen aan Basel III omdat de eigen vermogenspositie niet nodig is. Deze kredietunies hebben geen minimum kapitaaleis of een voorziening. (Zie bijlage D.)

KBO houdt zich niet aan de solvabiliteitseis, want het is moeilijk om als nieuw gestarte coöperatie een eigen vermogen op te bouwen dat voldoet aan de eis. In het begin was KBO terughoudend in het verstrekken van kredieten. Kredieten werden alleen maar verstrekt aan ondernemers van wie zeker was dat het geld terug zou komen. Hierna kon langzamerhand worden gebouwd aan een buffervermogen (voorziening). In de beginfase streven kredietunies naar het hebben van een eigen solvabiliteit. Er zal eigen vermogen nodig zijn wanneer iets fout gaat. (Zie bijlage F.)

4.3.3 Corporate Governance Code

Actief opererende bestaande kredietunies houden zich aan de Corporate Governance Code omdat deze gedragsregels de kwaliteit van de gehele organisatie of coöperatie waarborgen. (Zie bijlagen D, E en F.) Kredietunie Brabant is een van de coöperaties die belang geeft aan de kwaliteit van alle organen binnen de coöperatie. Daardoor wordt de kwaliteit van het bestuur en de Raad van toezicht getoetst op goed gedrag en alles wat daarbij komt kijken.

KBO heeft de Corporate Governance Code vertaald in haar systeem. Met alle handelingen wordt rekening gehouden met de functiescheiding en alle handelingen worden gedocumenteerd door de backoffice systeem. KBO houdt zich ook aan de regels die samen met VSK zijn afgesproken. (Zie bijlage E.)

Hoofdstuk 5. Resultaten feedback van experts en beschouwingen van bestaande kredietunies

In hoofdstuk 1 zijn de voorwaarden op basis van theorie beschreven. Aan de hand van de deelonderwerpen en voorwaarden op basis van theorie, zijn experts en bestuursleden van bestaande kredietunies geïnterviewd. In dit hoofdstuk wordt weergegeven wat de opinie en beschouwingen zijn van de experts en bestaande kredietunies. Aan de hand van de interviews worden er een aantal voorwaarden toegevoegd en/ of weggehaald.

5.1 Resultaten feedback van experts met betrekking tot de huidige voorwaarden

De voorwaarden die zijn onderzocht vanuit de theorie, worden getoetst en vergeleken met de opinie van experts. Hieronder is weergegeven of de experts het eens of oneens zijn met de betreffende voorwaarden.

Voorwaarden o.b.v. theorie	Opinie mv. Friederichs	Opinie dhr. Nonnekes	Opinie dhr. Lampe
Kredietunie ontwikkelt een haalbare visie en strategie op lange termijn.	* ¹	*	*
Kredietunie is sectoraal of regionaal van aard.	✓	✓	✓
Kredietunie is in hoge mate transparant.	✓	✓	✓
Kredietunie heeft geen winstoogmerk.	✓	✓	✓
Kredietunie benoemt het bestuur en de raad van commissarissen.	✓	✓	✓
Kredietunie benoemt bestuurders voor een periode van maximaal vier jaar.	✓	✓	✓
Kredietunie benoemt bestuurders op voordracht van de Algemene Ledenvergadering.	✓	✓	✓
Kredietunie benoemt commissarissen voor een periode van maximaal vier jaar met een eenmalige herbenoemingskans.	✓	✓	✓
Bestuurders en commissarissen zijn gediversifieerd.	✓	✓	✓
Bestuur en raad van commissarissen beschikken over een voorzitter.	✓	✓	✓
Kredietunie verbiedt de voorzitter van het bestuur op te treden als uitvoerende bestuurder.	✓	✓	✓
Bestuur, raad van commissarissen en andere bestuursorganen dienen onafhankelijk te opereren zoals vermeld in de Code.	✓	✓	✓
Raad van commissarissen houdt toezicht op de wijze van bestuur en voortgang van activiteiten.	✓	✓	✓
Commissarissen beschikken over een speciale deskundigheid die noodzakelijk zijn voor de vervulling van de betreffende taken.	✓	✓	✓
Bestuurders en commissarissen worden ten minste eenmaal per jaar geëvalueerd.	✓	✓	✓
Bestuur heeft de opdracht een cultuur voor de coöperatie vorm te geven en te implementeren.	✓	✓	✓
Bestuur stelt waarden vast die bijdragen aan de cultuur, stimuleert gedrag dat aansluit bij de waarden en toont voorbeeldgedrag.	✓	✓	✓
Bestuur verantwoordt de waarden, de wijze waarop cultuur wordt ingebed, de werking en naleving van de gedragscode.	✓	✓	✓

¹ *Deze voorwaarde is niet behandeld maar de onderzoeker gaat ervan uit dat dit is uitgevoerd, want de kredietunies worden opgesteld met het doel een lange periode middelen te verlenen.

Bestuur stelt vertrouwelijke procedure op voor het vermelden van misstanden en onregelmatigheden binnen de coöperatie.	✓	✓	✓
Klachten of misstanden over het bestuur kunnen direct worden gemeld bij de voorzitter van de raad van commissarissen.	✓	✓	✓
Kredietverstrekkers hebben stemrecht waarmee invloed kan worden uitgeoefend op de uitvoering van het beleid.	✓	✓	✓
Kredietverstrekkers ontvangen rendement op de investering.	✓	✓	✓
Kredietunie beschikt over een coachingcommissie die de coaches benoemt.	✓	✓	✓
Kredietunie wijst coach met kennis over en ervaring in branche of regio toe aan kredietnemers.	✓	✓	✓
Kredietunie bouwt netwerk op met allerlei ondernemers en bedrijven waarin onderlinge solidariteit is gewaarborgd.	✓	✓	✓
Kredietnemers zijn verplicht de ontvangen financiering te gebruiken voor de activiteiten van de onderneming, werkkapitaal of productiemiddelen.	✓	✓	✓
Kredietnemers moeten lidmaatschapsgeld betalen.	✓	✓	✓
Kredietnemer moet rente betalen voor de voorziening opbouw.	✓	✓	✓
Kredietunie stelt kredietovereenkomst op tussen kredietnemer en kredietgever ter zake de betaling en de eventuele zekerheden.	✓	✓	✓
Kredietunie biedt financiële diensten/ producten.	✓	✓	✓
Kredietunie houdt het risico zo min mogelijk door te financieren volgens het centralekasmodel.	✗	✗	✗
Kredietunie stelt een kredietcommissie op die het krediet beoordeelt.	✓	✓	✓
Kredietaanvragen moeten vooraf worden beoordeeld.	✓	✓	✓
Investeerders mogen meebeslissen over het wel of niet financieren van ondernemers die kredietaanvragen indienen (bemiddeling).	✓	✓	✗
Kredietrisico's worden minimaal gehouden en kansen worden benut.	✓	✓	✓
Kredietunie voldoet aan de wetten die zijn vastgesteld in de Wet toezicht Kredietunies.	✓	✓	✓
Kredietunie heeft de mogelijkheid tot een bedrag van €10 miljoen spaargeld aan te trekken.	✓	✓	✓
Kredietunie voldoet aan de voorwaarden van Basel III.	✗	✗	✗
Kredietunie moet volgens Basel III een minimumkapitaal van 4,5% aanhouden met een conservatiebuffer van 2,5%. De leverage ratio mag maximaal 33,33% van het Tier 1 kapitaal bedragen.	✗	✗	✗
Kredietunie bouwt een voorziening op voor de opvang van eventueel niet terugbetaalde leningen. Dit anticyclische kapitaalbuffer mag maximaal 2,5% zijn.	✗	✗	✗
Kredietunie moet een evenwicht vinden tussen de financiële stabiliteit en de economische groei.	✓	✓	✓
Kredietunie vermijdt belangenverstrengeling tussen haarzelf en het bestuur.	✓	✓	✓
Kredietunie dient een beloningsbeleid op dat rekening houdt met de interne belangen van de coöperatie.	✓	✓	✓
Kennis en visie van bestuurders is uitgangspunt voor de hoogte en structuur van de beloning.	✓	✓	✓
Bepalingen die te maken hebben met beloning worden vastgesteld in het remuneratierapport.	✓	✓	✓

Algemene vergaderingen worden georganiseerd voor het verschaffen van adequate informatie.	✓	✓	✓
Kredietunie stelt onderwerpen voor die worden behandeld tijdens de algemene vergadering.	✓	✓	✓
Alle leden hebben stemrecht naar eigen inzicht.	✓	✓	✓

De geïnterviewden hebben zoals hierboven vermeld, aangegeven dat bijna alle voorwaarden op basis van theorie, van toepassing zullen zijn op kredietunies.

Kredietunies houden het risico zo minimaal mogelijk door een sector of regio te kiezen waarin geopereerd zal worden. Er zal een visie, missie en doelstellingen bedacht en geformuleerd moeten worden net zoals voor startende banken of bedrijven.

De kredietunie moet volgens de geïnterviewden geen winstoogmerk hebben, transparant zijn en beschikken over een netwerk en coaches. De kredietunie maakt geen aparte voorwaarden voor een kredietnemer of kredietgever. De kredietnemer en kredietgever moeten ondernemer zijn en de financiering voor de bedrijfsactiviteiten gebruiken. De kredietnemer en kredietgever moeten van tevoren op de hoogte worden gesteld van de te betalen rente en de hoogte van het te ontvangen rendement. Alle afspraken worden vastgesteld in de kredietovereenkomst. Een belangrijk onderdeel is het financieringsmodel dat de kredietunie zal moeten gebruiken. De heer Lampe geeft aan dat het concept van een kredietunie veilig moet worden gehouden en dat volgens de regels moeten worden toegepast. Volgens mevrouw Friederichs is het bemiddelingsmodel een optie om te gebruiken als financieringsmodel. Indien conflicten vermeden moeten worden, kan het hybridemodel worden toegepast. Hierin zal de kredietunie de centrale kas oftewel de gemeenschappelijke kas als financieringsbron gebruiken. Indien in een periode behoefte is aan financiering volgens het bemiddelingsmodel kan dit alsnog worden gebruikt. Het bemiddelingsmodel wordt in dit geval niet uitgesloten, maar ook niet gebruikt. Het bemiddelingsmodel past niet bij het idee van een kredietunie wegens het directe contact en kredietverlening tussen kredietgever en kredietnemer. Een kredietunie staat ervoor om als coöperatie, middelen van de kredietgever te ontvangen in de gezamenlijke kas en deze door te lenen aan de kredietnemer. Het bemiddelingsmodel als financieringsbron lijkt op crowdfunding. De kredietunie kan het hybridemodel opnemen in de statuten, maar kan het beste de gemeenschappelijke kas als financieringsbron gebruiken.

In de voorwaarden op basis van theorie was vermeld dat de Corporate Governance Code een belangrijk onderdeel is van de regelgeving en dat deze toegepast moet worden in de ondernemingen in Nederland. Alle experts die zijn geïnterviewd, hebben aangegeven dat de Corporate Governance Code aangehouden zal worden en dat de gedragsregels voor de kredietunie vertaald zullen worden.

De Corporate Governance Code is een geschikte gedragscode voor elk bedrijf in Nederland. Deze regels zijn ervoor om conflicten, fraude en onrechtmatigheden te voorkomen. Ook zullen deze regels bijdragen aan de successen van de coöperatie wegens het professioneel denken en handelen.

Een andere regelgeving die volgens de voorwaarden op basis van de theorie, aangehouden zou moeten worden, is Basel III. Basel III is een uitgangspunt waar kredietunies gebruik van kunnen maken. Alleen zal Basel III niet voor elke kredietunie geschikt zijn. Alle drie de geïnterviewden hebben aangegeven dat Basel III een goed uitgangspunt kan zijn, maar dat dit niet een verplichting is. De grootte van de kredietunie speelt een belangrijk rol in de regelgeving van Basel III. Kleine kredietunies hebben nog te weinig aan vermogen om de administratie-, toezicht- en rapportagekosten te dragen. Grote kredietunies daarentegen kunnen meer eigen vermogen en voorziening aanhouden. De percentages die de kredietunie zal aanhouden, hangen dus af van de gang van zaken en de grootte van de kredietunie.

Op basis van de ervaringen, kennis en meningen van experts worden een aantal voorwaarden toegevoegd aan de reeks voorwaarden. Hieronder staan deze voorwaarden vermeld.

Onderwerp	Deelonderwerp	Voorwaarde
Organisatie	Oprichting	Er moeten een aantal initiatief nemende, enthousiaste mensen zijn die het idee van een kredietunie steunen en die de kredietunie willen oprichten. (Zie bijlage B.)
		De kredietunie kan lid worden van een belangenvereniging die hulp kan bieden tijdens de oprichtings- en inrichtingsfase. (Zie bijlagen A en C.)
	Visie	De acties en uitspraken van de kredietunie moeten verantwoord worden. (Zie bijlage B.)
		De kredietunie moet vertrouwen creëren. (Zie bijlage B.)
	Beleid	De kredietverstrekker moet zich inschrijven of ingeschreven staan bij de Kamer van Koophandel. (Zie bijlage C.)
		Het bedrijf dat krediet leent of verleent, moet een bewezen historie hebben. (Zie bijlage B.)
		Er zullen niet per kredietverstrekker aparte voorwaarden worden opgesteld ongeacht de grootte van het verleende bedrag. (Zie bijlage B.)
		De kredietverstrekkers moeten een minimale obligatie van €1000,- kopen om lid te worden van de kredietunie. (Zie bijlage B.)
		De kredietunie heeft een zorgplicht tegenover kredietverstrekkers zodat niet het hele vermogen wordt geïnvesteerd in de kredietunie. (Zie bijlage A.)
	Coaching	De coach moet de ondernemer helpen te ondernemen maar de coach moet niet gaan ondernemen in plaats van de ondernemer. (Zie bijlage A.)
	Kredietnemers	De kredietnemer moet ondernemer zijn en geen particulier. (Zie bijlage C.)
		De kredietnemer moet goed ondernemerschap tonen, een businessplan hebben en een goede financiële prognose hebben om een aanvraag te doen voor lidmaatschap. (Zie bijlage C.)
		De kredietnemer moet van tevoren op de hoogte worden gesteld van de betreffende kosten, de procedure wanneer niet wordt terugbetaald en uitstel van aflossing. (Zie bijlage A.)
		Er kan rentekorting worden gegeven aan de kredietnemer wanneer werkgelegenheid wordt gecreëerd. (Zie bijlage B.)
Financiering	Extra's	De kredietunie gaat samenwerkingen aan met banken indien de risico's en zekerheden onderling gelijk worden verdeeld. (Zie bijlagen B, D, F en G.)
Financiering	Model	Het hybridemodel wordt opgenomen in de statuten maar er wordt nog geen gebruik gemaakt van het bemiddelingsmodel. (Zie bijlagen A en B.)
	Looptijd	De looptijd van de obligatie moet zo dicht mogelijk worden gehouden bij de looptijd van de lening die wordt uitgezet. In dit geval is er geen herfinancieringsrisico. (Zie bijlage A.)
Werkwijze	Wetgeving	Een kredietunie moet net als alle andere financiële instellingen een check doen volgens de wet die gaat over antiwitwaspraktijken. (Zie bijlage A.)
	Regelgeving	Het kunnen aanhouden van Basel III hangt af van het vermogen en de grootte van de kredietunie daarom wordt Basel III achterwege gelaten. (Zie bijlage C.)

5.2 Resultaten beschouwingen van bestaande kredietunies

De voorwaarden die zijn voortgekomen vanuit de theorie, worden vergeleken met de beschouwingen van bestuursleden van bestaande kredietunies. Hieronder is weergegeven of de bestuursleden van bestaande kredietunies het eens of oneens zijn met de betreffende voorwaarden.

Voorwaarden o.b.v. theorie	Opinie dhr. Vos	Opinie dhr. Weggeman	Opinie dhr. Taminiau
Kredietunie ontwikkelt een haalbare visie en strategie op lange termijn.	✓	✓	✓
Kredietunie is sectoraal of regionaal van aard.	✓	✓	✓
Kredietunie is in hoge mate transparant.	✓	✓	✓
Kredietunie heeft geen winstoogmerk.	✓	✓	✓
Kredietunie benoemt het bestuur en de raad van commissarissen.	✓	✓	✓
Kredietunie benoemt bestuurders voor een periode van maximaal vier jaar.	✓	✓	✓
Kredietunie benoemt bestuurders op voordracht van de Algemene Ledenvergadering.	✓	✓	✓
Kredietunie benoemt commissarissen voor een periode van maximaal vier jaar met een eenmalige herbenoemingskans.	✓	✓	✓
Bestuurders en commissarissen zijn gediversifieerd.	✓	✓	✓
Bestuur en raad van commissarissen beschikken over een voorzitter.	✓	✓	✓
Kredietunie verbiedt de voorzitter van het bestuur op te treden als uitvoerende bestuurder.	✓	✓	✓
Bestuur, raad van commissarissen en andere bestuursorganen dienen onafhankelijk te opereren zoals vermeld in de Code.	✓	✓	✓
Raad van commissarissen houdt toezicht op de wijze van bestuur en voortgang van activiteiten.	✓	✓	✓
Commissarissen beschikken over een speciale deskundigheid die noodzakelijk zijn voor de vervulling van de betreffende taken.	✓	✓	✓
Bestuurders en commissarissen worden ten minste eenmaal per jaar geëvalueerd.	✓	✓	✓
Bestuur heeft de opdracht een cultuur voor de coöperatie vorm te geven en te implementeren.	✓	✓	✓
Bestuur stelt waarden vast die bijdragen aan de cultuur, stimuleert gedrag dat aansluit bij de waarden en toont voorbeeldgedrag.	✓	✓	✓
Bestuur verantwoordt de waarden, de wijze waarop cultuur wordt ingebed, de werking en naleving van de gedragscode.	✓	✓	✓
Bestuur stelt vertrouwelijke procedure op voor het vermelden van misstanden en onregelmatigheden binnen de coöperatie.	✓	✓	✓
Klachten of misstanden over het bestuur kunnen direct worden gemeld bij de voorzitter van de raad van commissarissen.	✓	✓	✓
Kredietverstrekkers hebben stemrecht waarmee invloed kan worden uitgeoefend op de uitvoering van het beleid.	✓	✓	✓
Kredietverstrekkers ontvangen rendement op de investering.	✓	✓	✓
Kredietunie beschikt over een coachingcommissie die de coaches benoemt.	✓	✓	✓
Kredietunie wijst coach met kennis over en ervaring in branche of regio toe aan kredietnemers.	✓	✓	✓
Kredietunie bouwt netwerk op met allerlei ondernemers en bedrijven waarin onderlinge solidariteit is gewaarborgd.	✓	✓	✓

Kredietnemers zijn verplicht de ontvangen financiering te gebruiken voor de activiteiten van de onderneming, werkkapitaal of productiemiddelen.	✓	✓	✓
Kredietnemers moeten lidmaatschapsgeld betalen.	✓	✓	✓
Kredietnemer moet rente betalen voor de voorziening opbouw.	✗	✓	✓
Kredietunie stelt kredietovereenkomst op tussen kredietnemer en kredietgever ter zake de betaling en de eventuele zekerheden.	✓	✓	✓
Kredietunie biedt financiële diensten/ producten.	✓	✓	✓
Kredietunie houdt het risico zo min mogelijk door te financieren volgens het centralekasmodel.	✗	✗	✗
Kredietunie stelt een kredietcommissie op die het krediet beoordeelt.	✓	✓	✓
Kredietaanvragen moeten vooraf worden beoordeeld.	✓	✓	✓
Investeerders mogen meebeslissen over het wel of niet financieren van ondernemers die kredietaanvragen indienen (bemiddeling).	✓	✓	✗
Kredietrisico's worden minimaal gehouden en kansen worden benut.	✓	✓	✓
Kredietunie voldoet aan de wetten die zijn vastgesteld in de Wet toezicht Kredietunies.	✓	✓	✓
Kredietunie heeft de mogelijkheid tot een bedrag van €10 miljoen spaargeld aan te trekken.	✗	✓	✓
Kredietunie voldoet aan de voorwaarden van Basel III.	✗	✗	✗
Kredietunie moet volgens Basel III een minimumkapitaal van 4,5% aanhouden met een conservatiebuffer van 2,5%. De leverage ratio mag maximaal 33,33% van het Tier 1 kapitaal bedragen.	✗	✗	✗
Kredietunie bouwt een voorziening op voor de opvang van eventueel niet terugbetaalde leningen. Dit anticyclische kapitaalbuffer mag maximaal 2,5% zijn.	✗	✗	✗
Kredietunie moet een evenwicht vinden tussen de financiële stabiliteit en de economische groei.	✓	✓	✓
Kredietunie vermijdt belangenverstrengeling tussen haarzelf en het bestuur.	✓	✓	✓
Kredietunie dient een beloningsbeleid op dat rekening houdt met de interne belangen van de coöperatie.	✓	✓	✓
Kennis en visie van bestuurders is uitgangspunt voor de hoogte en structuur van de beloning.	✓	✓	✓
Bepalingen die te maken hebben met beloning worden vastgesteld in het remuneratierapport.	✓	✓	✓
Algemene vergaderingen worden georganiseerd voor het verschaffen van adequate informatie.	✓	✓	✓
Kredietunie stelt onderwerpen voor die worden behandeld tijdens de algemene vergadering.	✓	✓	✓
Alle leden hebben stemrecht naar eigen inzicht.	✓	✓	✓

Er zijn drie bestuursleden van bestaande kredietunies geïnterviewd. Kredietunie Brabant is een regionale kredietunie en deze kredietunie is lid van de Vereniging Samenwerkende Kredietunies. Kredietunie Bakkerij Ondernemers is een sectorale kredietunie die lid is van de VSK. Kredietunie Regio Tilburg is een regionale kredietunie dat lid is van de vereniging Kredietunie Nederland. Deze drie kredietunies hebben steun gekregen tijdens de oprichtings- en inrichtingsfase van de verenigingen waar ze lid van zijn. De bestuursleden die zijn geïnterviewd hebben aangegeven dat deze kredietunies met het idee zijn begonnen om steun te bieden aan het MKB. Kredietunies die het bemiddelingsmodel gebruiken hebben geen voorziening. Daardoor wordt in Kredietunie Brabant geen rente ontvangen van de kredietnemer om een voorziening op te bouwen. De gedragsregels die zijn beschreven in de Corporate Governance Code worden door alle drie kredietunies aangehouden.

Deze gedragsregels zijn belangrijk wegens het feit dat de kredietunie een vastberaden start moet maken en professioneel moet opereren. Basel III wordt in de drie kredietunies waar de interviews zijn gedaan, niet aangehouden. De regelgeving van Basel III zal in de startfase van een kredietunie ervoor zorgen dat de kredietunie niet kan opereren zoals dat moet. De kredietunie moet eerst kredietverstrekkers hebben die geld willen uitlenen. Daarna worden er leningen uitgezet aan de kredietnemers. Wanneer er genoeg leningen zijn verstrekt kan er gewerkt worden aan het eigen vermogen. Er kan pas aan de voorzieningseis worden voldaan, wanneer genoeg uitzettingen zijn en genoeg kapitaal is. Kredietunie Rotterdam kan door de beschrijvingen en beredenering van deze bestuursleden, het beste Basel III achterwege laten. Volgens de wet kunnen kredietunies tot €10 miljoen aan spaargeld hebben. Deze regel geldt voor kredietunies die werken met het centralekasmodel. Kredietunies die werken met het bemiddelingsmodel lijken op crowdfunding platforms. Er is desondanks een elementair verschil, want een kredietunie is een coöperatie waar mensen lid worden, een netwerk bieden en als coach kunnen optreden. Bij een crowdfunding platform heb je dat niet. Doordat het bemiddelingsmodel op crowdfunding lijkt, worden kredietunies die het bemiddelingsmodel als financieringsbron gebruiken, uitgenodigd om rekening te houden met de AFM-regelgeving. Deze kredietunies moeten een ontheffende vergunning krijgen van de AFM omdat kredietbemiddeling onder de Wet financieel toezicht valt. De overige voorwaarden die zijn verkregen vanuit theorie, worden door de bestaande kredietunies aangehouden.

Op basis van de ervaringen, kennis en meningen van bestuursleden van bestaande kredietunies worden een aantal voorwaarden toegevoegd aan de reeks voorwaarden. Hieronder staan deze voorwaarden vermeld.

Onderwerp	Deelonderwerp	Voorwaarde
Organisatie	Oprichting	De kredietunie kan het beste ondersteuning van een koepelorganisatie krijgen. (Zie bijlage E.)
		De kredietunie moet draagvlak creëren voor de start. (Zie bijlage D.)
		De inhoudelijke stukken, statuten en huishoudelijke reglementen moeten worden opgesteld en georganiseerd. (Zie bijlage F.)
	Visie	De kredietunie moet tijd en aandacht geven aan de promotie van de coöperatie om zo naamsbekendheid te creëren. (Zie bijlage D.)
	Beleid	De kredietunie kan de mogelijkheid bieden aan investeerders om mee te komen naar het intakegesprek met de kredietnemer. (Zie bijlage D.)
	Coaching	De coach moet iemand zijn die een redelijke mate van betrokkenheid toont. (Zie bijlage E.)
	Kredietnemers	De kredietnemer moet aantonen dat de financiering nodig is, door middel van cijfers van de huidige stand en een ondernemingsplan voor de toekomst. (Zie bijlage F.)
		De kredietunie moet haar systeem rondom de kredietaanvraag zo ontwikkelen dat de kredietnemer eerst wordt beoordeeld en daarna pas lid kan worden. (Zie bijlage D.)
Financiering	Model	Bij het gebruik van het hybridemodel verschillen de voorwaarden voor de kredietverstrekkers tussen het centralekasmodel en het bemiddelingsmodel. (Zie bijlage E.)
Werkwijze	Wetgeving	De kredietunie moet met de overheid een borgstellingsregeling afspreken. (Zie bijlage D.)
	Regelgeving	Wanneer de kredietunie gebruik maakt van het bemiddelingsmodel moet er rekening worden gehouden met de AFM-regelgeving. (Zie bijlagen D en E.)
		De kredietunie moet een klant integriteitstoets doen om lidmaatschap aan te bieden. (Zie bijlage F.)

Hoofdstuk 6. Conclusies en aanbevelingen

In dit onderzoek staat de vraag “Aan welke voorwaarden moet Kredietunie Rotterdam voldoen zodanig dat MKB Rotterdam de gewenste kredietunie kan vormgeven zodat haar doelstelling omtrent het makkelijker financieren van ondernemingen in Rotterdam bereikt wordt?” centraal. In dit hoofdstuk worden de conclusies met daarbij de aanbevelingen om een gewenste kredietunie in Rotterdam vorm te geven, weergegeven. Het antwoord op de centrale vraag in dit hoofdstuk is verkregen vanuit de analyses en resultaten uit de voorafgaande hoofdstukken.

6.1 Conclusies

In Rotterdam is een kredietunie gunstig wegens de steun aan het MKB. MKB Rotterdam is de koepelorganisatie die de kredietunie in Rotterdam zal oprichten en inrichten. Tijdens de interviews is meegedeeld dat de steun vanuit een koepelorganisatie belangrijk is voor de kennis en ervaring in de regio. Vanuit de theorie zijn per deelonderwerp, voorwaarden gevonden. De deelonderwerpen bestaan uit: oprichting, kredietnemers, kredietgevers, coaches, financiering en wet- en regelgeving. In grote lijnen kan worden aangenomen dat de meeste voorwaarden die verkregen zijn vanuit de theorie, moeten worden toegepast.

Deze voorwaarden uit de theorie alleen zijn echter niet genoeg. Daardoor zijn er voorwaarden bijgekomen die verkregen zijn vanuit alle interviews. Er kan worden geconcludeerd dat de kennis en ervaringen van experts en bestuursleden van bestaande kredietunies het meeste invloed hebben gehad op de uiteindelijke voorwaarden. In eerste instantie was in hoofdstuk 1 te zien dat Kredietunie Rotterdam het beste, het centralekasmmodel als financieringsbron kon gebruiken. Na de interviews met experts en bestuursleden van bestaande kredietunies is geconcludeerd dat het hybridemodel de minste risico's heeft en investeerders de kans biedt om zelf te beslissen op welke manier er gefinancierd wordt. Volgens de voorwaarden die verkregen zijn vanuit de theorie, zou Basel III een goede richtlijn zijn voor kredietunies. Na de interviews is besloten dat Basel III, voor een startende kredietunie, een regelgeving is die de uitbreidingskans van die kredietunie verkleint.

De Corporate Governance Code wordt in elke financiële onderneming, en dus ook in kredietunies, gebruikt en aangehouden om de gedragsregels vorm te geven. Er kan worden geconcludeerd dat kredietunie Rotterdam samenwerkingen moet aangaan met belangenverenigingen, de gemeente en een bank om het MKB in de regio met de financieringen te helpen. Dit komt doordat een kredietunie tekort kan komen aan middelen om sommige financieringen uit te voeren. In dit geval moeten de zekerheden gelijk verdeeld worden onder de organisaties. De rechten en plichten die gelden voor kredietverstrekkers en kredietnemers, moeten van tevoren geregeld en vermeld worden. Nadat verschillende opinies, meningen en ervaringen werden gehoord van verschillende kanten, kon pas een uiteindelijke lijst met voorwaarden worden weergegeven.

De volgende voorwaarden moeten in acht worden genomen tijdens de fasen dat de coöperatie wordt opgericht, ingericht en opereert. Alle regels inzake de Corporate Governance Code zijn in deze uiteindelijke lijst onder één voorwaarde genoteerd.

Onderwerp	Deelonderwerp	Voorwaarde
Organisatie	Oprichting	Er moeten een aantal initiatief nemende, enthousiaste mensen zijn die het idee van een kredietunie steunen en die de kredietunie willen oprichten.
		De kredietunie kan lid worden van een belangenvereniging die hulp kan bieden tijdens de oprichtings- en inrichtingsfase.
		De kredietunie kan het beste ondersteuning van een koepelorganisatie krijgen.
		De kredietunie moet draagvlak creëren voor de start.

		De inhoudelijke stukken, statuten en huishoudelijke reglementen moeten worden opgesteld en georganiseerd.
	Visie	De kredietunie ontwikkelt een haalbare visie en strategie op lange termijn.
		De kredietunie is sectoraal of regionaal van aard.
		De kredietunie is in hoge mate transparant.
		De kredietunie heeft geen winstoogmerk.
		De acties en uitspraken van de kredietunie moeten verantwoord worden.
		De kredietunie moet vertrouwen creëren.
		De kredietunie moet tijd en aandacht geven aan de promotie van de coöperatie om zo naamsbekendheid te creëren.
	Beleid	De kredietverstrekker moet zich inschrijven of ingeschreven staan bij de Kamer van Koophandel.
		Het bedrijf dat krediet leent of verleent, moet een bewezen historie hebben.
		Er zullen niet per kredietverstrekker aparte voorwaarden worden opgesteld ongeacht de grootte van het verleende bedrag.
		De kredietverstrekkers moeten een minimale obligatie van €1000,- kopen om lid te worden van de kredietunie.
		De kredietunie heeft een zorgplicht tegenover kredietverstrekkers zodat niet het hele vermogen wordt geïnvesteerd in de kredietunie.
	Beleid	De kredietverstrekkers hebben stemrecht waarmee invloed kan worden uitgeoefend op de uitvoering van het beleid.
		De kredietverstrekkers ontvangen rendement op de investering.
		De kredietunie kan de mogelijkheid bieden aan investeerders om mee te komen naar het intakegesprek met de kredietnemer.
	Coaching	De kredietunie beschikt over een coachingcommissie die de coaches benoemt.
		De kredietunie wijst een coach met kennis over en ervaring in branche of regio toe aan kredietnemers.
		De coach moet de ondernemer helpen te ondernemen maar de coach moet niet gaan ondernemen in plaats van de ondernemer.
		De coach moet iemand zijn die een redelijke mate van betrokkenheid toont.
	Netwerk	De kredietunie bouwt netwerk op met allerlei ondernemers en bedrijven waarin onderlinge solidariteit is gewaarborgd.
	Kredietnemers	De kredietnemers zijn verplicht de ontvangen financiering te gebruiken voor de activiteiten van de onderneming, werkkapitaal of productiemiddelen.
		De kredietnemers moeten lidmaatschapsgeld betalen.
		De kredietnemer moet rente betalen voor de voorziening opbouw.
		De kredietunie stelt kredietovereenkomst op tussen kredietnemer en kredietgever ter zake de betaling en de eventuele zekerheden.
		De kredietnemer moet ondernemer zijn en geen particulier.
		De kredietnemer moet goed ondernemerschap tonen, een businessplan hebben en een goede financiële prognose hebben om een aanvraag te doen voor lidmaatschap.
		De kredietnemer moet van tevoren op de hoogte worden gesteld van de betreffende kosten, de procedure wanneer niet wordt terugbetaald en uitstel van aflossing.

		Er kan rentekorting worden gegeven aan de kredietnemer wanneer werkgelegenheid wordt gecreëerd.
		De kredietnemer moet aantonen dat de financiering nodig is, door middel van cijfers van de huidige stand en een ondernemingsplan voor de toekomst.
		De kredietunie moet haar systeem rondom de kredietaanvraag zo ontwikkelen dat de kredietnemer eerst wordt beoordeeld en daarna pas lid kan worden.
Financiering	Extra's	De kredietunie biedt financiële diensten/ producten.
		De kredietunie gaat samenwerkingen aan met banken indien de risico's en zekerheden onderling gelijk worden verdeeld.
	Model	Het hybridemodel wordt opgenomen in de statuten maar er wordt nog geen gebruik gemaakt van het bemiddelingsmodel.
		Bij het gebruik van het hybridemodel verschillen de voorwaarden voor de kredietverstrekkers tussen het centralekasmodel en het bemiddelingsmodel.
	Looptijd	De looptijd van de obligatie moet zo dicht mogelijk worden gehouden bij de looptijd van de lening die wordt uitgezet. In dit geval is er geen herfinancieringsrisico.
	Kredietaanvragen	De kredietunie stelt een kredietcommissie op die het krediet beoordeelt.
		De kredietaanvragen moeten vooraf worden beoordeeld.
		De kredietrisico's worden minimaal gehouden en kansen worden benut.
Werkwijze	Wetgeving	De kredietunie voldoet aan de wetten die zijn vastgesteld in de Wet toezicht Kredietunies.
		De kredietunie heeft de mogelijkheid tot een bedrag van €10 miljoen spaargeld aan te trekken.
		Een kredietunie moet net als alle andere financiële instellingen een check doen volgens de wet die gaat over antiwitwaspraktijken.
		De kredietunie moet met de overheid een borgstellingsregeling afspreken.
	Regelgeving	Het kunnen aanhouden van Basel III hangt af van het vermogen en de grootte van de kredietunie daarom wordt Basel III achterwege gelaten.
		De kredietunie moet een evenwicht vinden tussen de financiële stabiliteit en de economische groei.
		Wanneer de kredietunie gebruik maakt van het bemiddelingsmodel moet rekening worden gehouden met de AFM-regelgeving.
		De kredietunie moet een klant integriteitstoets doen om lidmaatschap aan te bieden.
	Gedragsregels	De kredietunie moet de gedragsregels van de Corporate Governance Code volgen.

6.2 Aanbevelingen

Kredietunie Rotterdam moet voor de start de visie, het beleid, het coachingproces, het netwerk, de regelingen inzake de kredietnemers- en kredietgevers, de financiering en de werkwijze binnen de coöperatie vormgeven. Kredietunie Rotterdam moet zich aan alle bovengenoemde voorwaarden houden om een geschikte kredietunie op te richten en in te richten. Alle voorwaarden zijn belangrijk maar aan een aantal van deze voorwaarden moet meer tijd en aandacht worden besteed.

Kredietunie Rotterdam moet in de komende tijd werken en aandacht besteden aan de volgende zeven voorwaarden.

Top zeven voorwaarden
De kredietunie moet tijd en aandacht geven aan de promotie van de coöperatie om zo naamsbekendheid te creëren.
Het bedrijf dat krediet leent of verleent, moet een bewezen historie hebben.
De kredietunie gaat samenwerkingen aan met banken indien de risico's en zekerheden onderling gelijk worden verdeeld.
De kredietunie kan de mogelijkheid bieden aan investeerders om mee te komen naar het intakegesprek met de kredietnemer.
Er kan rentekorting worden gegeven aan de kredietnemer wanneer werkgelegenheid wordt gecreëerd.
De kredietunie moet haar systeem rondom de kredietaanvraag zo ontwikkelen dat de kredietnemer eerst wordt beoordeeld en daarna pas lid kan worden.
De kredietunie moet met de overheid een borgstellingsregeling afspreken.

Kredietunie Rotterdam moet in eerste instantie zichzelf bekendmaken. Ondernemers en bedrijven in regio Rotterdam moeten weten dat er een kredietunie in Rotterdam is opgericht. Daarnaast moet de relevante informatie over de kredietunie in Rotterdam worden meegegeven. Bedrijven en ondernemers moeten weten dat er een alternatieve financieringsbron is die geraadpleegd kan worden. Het bestuur moet de geschikte leden uitkiezen voor het vervullen van deze taak. Meestal zijn dit vrijwilligers met ervaring op het gebied van promotie.

Ten tweede moet Kredietunie Rotterdam haar systeem op zo een manier inrichten dat de beoordeling van de kredietaanvraag voor het lidmaatschap plaatsvindt. Op deze manier wordt vermeden dat kredietnemers die geen lening kunnen ontvangen, lid worden.

Ook moet Kredietunie Rotterdam extra veel aandacht besteden aan de fasen rondom de beoordeling van de kredietaanvraag en de kredietverlening. De bewezen historie is de belangrijkste criteria tijdens de beoordeling. Het bedrijf moet kunnen aantonen dat in het verleden groei is gemaakt en dat er potentie is om in de toekomst nog meer te groeien. De beoordelingen moeten door uitbetaalde vakkundige mensen worden gedaan. De beoordeling is een van de belangrijkste activiteiten in een kredietunie. Daardoor moet deze verantwoordelijkheid aan uiterst professionele en deskundige mensen worden gegeven. Kredietunie Rotterdam kan samenwerkingen aangaan met banken bij grote financieringen. Indien deze samenwerkingen worden aangegaan, moeten alle zekerheden en risico's worden verdeeld. Het bestuur van Kredietunie Rotterdam moet de meest geschikte banken uitkiezen en gesprekken aangaan met de betreffende bankiers om overeenkomsten te sluiten waar beiden partijen tevreden mee zijn. Wanneer Kredietunie Rotterdam begint met het ontvangen en uitlenen van kredieten kan de kredietunie extra's bieden aan de investeerders om de continuïteit van de investeringen te garanderen.

Kredietunie Rotterdam wordt aangeraden om investeerders de mogelijkheid te bieden, deel te nemen aan het intakegesprek met de kredietnemer. Dit zal investeerders vertrouwen geven en meer betrokkenheid bieden. Ook kunnen extra's worden gegeven aan kredietnemers zodat de bedrijven van deze kredietnemers, dankzij het ontvangen krediet, kunnen groeien en meer mensen in dienst kunnen nemen. Kredietnemers kunnen worden aangemoedigd om kredieten aan te vragen bij Kredietunie Rotterdam door rentekorting te geven wanneer werkgelegenheid wordt gecreëerd. Als laatst heeft Kredietunie Rotterdam de mogelijkheid om met de overheid een borgstellingsregeling af te spreken.

De overheid geeft deze kans aan kredietunies die betrouwbaar, succesvol, naar verwachting en volgens de wetten en regels opereren. Het bestaansrecht moet in dit geval bewezen worden. Wanneer Kredietunie Rotterdam zich aan alle voorwaarden houdt en meer aandacht besteedt aan de top zeven voorwaarden kan een gewenste en succesvolle kredietunie worden opgericht en ingericht.

Bronnenlijst

- AFM. (2017). *Wat houdt de bankierseed in?* Geraadpleegd op 7 december 2017 van <https://www.afm.nl/nl-nl/professionals/veelgestelde-vragen/bankierseed-algemeen>
- Bank for International Settlements. (2011). *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*. Geraadpleegd op 10 oktober 2017 van <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>
- Basel Committee on Banking Supervision. (2010, 12 september). *Group of Governors and Heads of Supervision announces higher global minimum capital standards* [Persbericht]. Geraadpleegd op 13 oktober 2017 van <http://www.bis.org/press/p100912.pdf>
- CBS. (2013). *Een op de drie bedrijven verwacht minder te investeren in 2013*. Geraadpleegd op 13 september 2017 van <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2013/08/een-op-de-drie-bedrijven-verwacht-minder-te-investeren-in-2013>
- Claassen, M.H.P. & Snijders, J.L. (2015, juli). *De ontwikkeling van de Nederlandse kredietunie als alternatieve financieringsvorm*. Geraadpleegd op 31 oktober 2017 van http://samenwerkendekredietunies.nl/wp-content/uploads/FIP-05-2015_Claassen-en-Snijders.pdf
- Dijsselbloem, J.R.V.A. (2015). *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden*. Geraadpleegd op 29 september 2017 van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/33949/stb-2015-304?resultIndex=0&sorttype=1&sortorder=4>
- Dijsselbloem, J.R.V.A. (2013, 11 november). *Kabinetsreactie kredietunies*. Ministerie van Financiën [Kamerbrief]. Den Haag. Geraadpleegd op 20 september 2017 van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2013/11/11/kabinetsreactie-kredietunies>
- Duren, T. van (2016). *Financiering van het mkb*. Geraadpleegd op 8 oktober 2017 van <https://www.hogeschoolrotterdam.nl/onderzoek/projecten-en-publicaties/pub/financiering-van-het-mkb/68dfe76b-37bc-4acf-bd5b-408d9ca873bf/>
- Fountain, W.V. (2012). *The New Emerging Credit Union World* (2^e druk). Indiana, Verenigde Staten: Authorhouse.
- Friederichs, G. (2015). *Vacature Vereniging Samenwerkende Kredietunies*. Geraadpleegd op 22 oktober 2017 van <http://www.samenwerkendekredietunies.nl/vacature-vereniging-samenwerkendekredietunies/>
- Hijum, E. van & Mulder, A. (2015) *Voorstel van Wet*. Geraadpleegd op 9 oktober 2017 van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33949-2.html>
- Kamer van Koophandel. (z.j.). *Crowdfunding, wat is het?* Geraadpleegd op 28 november 2017 van <https://www.kvk.nl/advies-en-informatie/financiering/crowdfunding/crowdfunding-wat-is-het-eigenlijk/>
- Kamp, H.G.J. & Dijsselbloem, J.R.V.A. (2014, 8 juli). *Aanvullend actieplan Mkb-Financiering*. Geraadpleegd op 28 september 2017 van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32637-147.html>

Kieft, R. (2016, 1 februari). *Kredietunie: kredietfinanciering tegen betere voorwaarden*. Geraadpleegd op 11 oktober 2017 van <http://cmweb.nl/2016/02/kredietunies-kredietfinanciering-tegen-betere-voorwaarden/>

Kleinbedrijf Een Vriend. (2016). *Basel III*. Geraadpleegd op 13 oktober 2016 van <http://www.baseliii.nl/index.php?mid=1>

Kredietunie Bakkerij Ondernemers. (2017, februari). *Informatie memorandum*. Geraadpleegd op 25 september 2017 van <http://kredietuniebakkerij.nl/wp-content/uploads/20170228-Informatiememorandum-KBO-1.2.pdf>

Kredietunie Brabant. (2014, 20 maart). *Algemene voorwaarden kredietunie Brabant*. Geraadpleegd op 16 oktober 2017 van <http://www.kredietuniebrabant.nl/wp-content/uploads/2017/10/ALGEMENE-VOORWAARDEN-KREDIETUNIE-BRABANT.pdf>

Kredietunie Breda. (z.j.) *Coach*. Geraadpleegd op 21 oktober 2017 van <http://www.kredietuniebreda.nl/coach/>

Kredietunie Nederland. (2016). *Krediet aanvragen*. Geraadpleegd op 12 oktober 2017 van <http://www.dekredietunie.nl/ondernemers/krediet-aanvragen/>

Kredietunie Nederland. (2016). *Wettelijk Kader*. Geraadpleegd op 3 oktober 2017 van <http://www.dekredietunie.nl/over-ons/wettelijk-kader/>

Maarsen, H. (2017, 1 mei). *Kredietunie krijgt meer armslag met Staatsgarantie*. Geraadpleegd op 11 oktober 2017 van <https://fd.nl/economie-politiek/1200155/kredietunie-krijgt-meer-armslag-met-staatsgarantie>

Monitoring Commissie Corporate Governance Code. (2016). *De Nederlandse Corporate Governance Code*. Geraadpleegd op 10 oktober 2017 van <http://www.mccg.nl/de-code>

National Community Reinvestment Coalition (NCRC). *NCRC's 2005 Report Reveals Credit Unions Abandon Their Commitments*. Geraadpleegd op 17 september 2017 van http://www.ncrc.org/policy/states/credit_union_report.php

Rabobank. (2017). *Geschiedenis*. Geraadpleegd op 6 december 2017 van <https://www.rabobank.com/nl/about-rabobank/profile/history/index.html>

Rijksoverheid. (2017). *Corporate Governance Code*. Geraadpleegd op 7 oktober 2017 van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/corporate-governance/corporate-governance-code>

Samenwerkende kredietunies. (2016) *Waarom Kredietunies*. Geraadpleegd op 21 september 2017 van <http://www.samenwerkendekredietunies.nl/waarom-kredietunies/>

Schep, B. (2015, 10 juni). *Wet toezicht Kredietunies de mogelijkheden dankzij de nieuwe wet*. Geraadpleegd op 2 oktober 2017 van <http://samenwerkendekredietunies.nl/wp-content/uploads/20150610-Presentatie-Wet-toezicht-kredietunies.pdf>

Smolders, N. (2011), *Basel III: stevig maar realistisch*, Rabobank Themabericht 2011-01. Geraadpleegd op 13 oktober 2017 van <https://economie.rabobank.com/PageFiles/4376/TB1101nsm%20Basel%20III%20stevig%20maar%20realistischcm64-133363.pdf>

Swaan, T. de, Boot, A.W.A., Duffhues, P.J.W., Kuiper, J., Molenaar, T., Poel, J.H.R., Roosenboom, P., Rottinghuis, E.M., Verdiesen, C.M., Vermaas, C. (2011, 20 juni) *Naar een gezonde basis: bedrijfsfinanciering na de crisis*. Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. 's Gravenhage. Geraadpleegd op 26 september 2017 van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2011/06/20/naar-een-gezonde-basis-bedrijfsfinanciering-na-de-crisis>

Tousain, J. & Lampe, R. (2015, maart). *Wet Toezicht Kredietunies in Tweede Kamer aangenomen* [Persbericht]. Geraadpleegd op 28 september 2017 van <http://www.dekredietunie.nl/wp-content/uploads/2015/03/Persbericht-WTK-240315.pdf>

Verschuren, P. & Doorewaard, H. (2010). *Het ontwerpen van een onderzoek* (4^e druk). Den Haag: Boom Lemma uitgevers.

Vervuurt, L. & Bogers, L. (2016, 4 januari). *Wet toezicht Kredietunie vanaf 1 januari 2016 van kracht geworden*. Geraadpleegd op 29 september 2016 van <https://www.burenlegal.com/nl/nieuws/wet-toezicht-kredietunies-vanaf-1-januari-2016-van-kracht-geworden>

Bijlagen:

Bijlage A: interview met mevrouw Friederichs

Interviewer: Dilek Yavuzigit
Respondent: Georgina Friederichs, directeur Vereniging Samenwerkende Kredietunies
Datum: 24 oktober 2017
Tijd: 13:00 - 14:30
Plaats: Den Haag, Haagse Hogeschool

Onderwerp: inrichting kredietunie Rotterdam, succesfactoren financieringsmodellen, voorwaarden voor een geschikte kredietunie

Doel

Het doel van dit interview is het achterhalen van de mogelijkheden voor een kredietunie in Rotterdam. Hierbij wordt uitgezocht welk financieringsmodel de meeste voordelen zal opleveren in Rotterdam. De risico's en factoren die belangrijk zijn om de geschikte kredietunie in Rotterdam in te richten, zullen worden besproken.

Inleiding

De Vereniging Samenwerkende Kredietunies (VSK) is opgericht met het doel kredietunies in Nederland te ontwikkelen en bij te dragen aan alternatieve financieringsmogelijkheden in Nederland. De VSK heeft 24 kredietunies die aangesloten zijn als lid. Deze vereniging biedt ondersteuning voor startende en doorgroeiende kredietunies.

❖ Hoe lang werkt u al voor de VSK?

Sinds de oprichting in 2013. Daarvoor heb ik bij Qredits gewerkt. Ook heb ik bij het Ministerie van Economische Zaken gewerkt.

❖ 1. Wat zijn de taken/ werkzaamheden van de VSK?

De activiteiten van de VSK zijn:
helpen met de oprichting van kredietunies,
bevorderen van de kennisuitwisseling tussen verschillende kredietunies,
maken van een levende databank van alle kennis en ervaring waar alle aangesloten kredietunies bij kunnen,
opbouwen van een netwerk,
lobbyen wanneer wet- en regelgeving verandert,
marketing op landelijk niveau en
ontwikkelen van een IT-systeem dat het hele proces van de kredietunies uitvoert.

De VSK is een branchevereniging en aan de andere kant een samenwerkingsverband waar kredietunies bijeenkomen.

De kredietunies die lid zijn van de VSK, betalen lidmaatschapsgeld en een succes fee per verstrekt krediet als ze gebruik maken van het IT-systeem. Het Ministerie van Economische Zaken heeft financiële steungeboden aan de VSK zodat kredietunies kunnen starten.

❖ 1.1 Wat zijn de meest essentiële stappen bij de oprichting van kredietunies?

De belangrijkste stap voor de oprichting van een kredietunie is het vinden van een groep initiatiefnemers die achter het idee van een kredietunie staat. Initiatiefnemers die willen bijdragen, tijd willen stoppen in een kredietunie en geloven in de kredietunie. Dus mensen die geloven in wat ze doen. Een net zo belangrijke tweede stap is dat er wordt gekeken naar de markt. Wat is de

financieringsvraag en wat is het financieringsaanbod in de betreffende markt? Er is een bepaalde doelgroep voor de initiatiefnemers. Waarom wordt voor die doelgroep gekozen? Een kredietunie staat ervoor dat mensen met elkaar iets hebben; dat ze elkaar willen financieren en coachen (de mensen hebben een common bond met elkaar). Waarom zou je een kredietunie oprichten als je dat niet hebt. Het is dus heel erg belangrijk om te kijken wat je doelgroep is. Waarom je die doelgroep kiest. En wat is dan de vraag en het aanbod in die groep? Als je alleen maar mensen hebt die een krediet zoeken in de doelgroep dan gaat het ook niet lukken. Dan heb je alleen maar mooie kredietaanvragen maar niemand die ze wil financieren. Als je alleen maar mensen hebt die willen financieren maar niet beschikt over goede aanvragen dan zal het ook niet levensvatbaar zijn en kan je niet verder. Er zijn twee kredietunies in de VSK die al een jaar niets gefinancierd hebben omdat er geen goede aanvragen zijn.

Dat de kredietunie geen goede aanvragen heeft, kan een aantal oorzaken hebben. Ten eerste kan het zijn dat de aanvragen niet van voldoende kwaliteit zijn of nog niet goed zijn onderbouwd. Ten tweede kan het zijn dat de beoordeling door de kredietunie te streng is. Ten derde kan het zijn dat kredietnemers niet weten dat er een kredietunie is. De kredietunie moet goed naar het afwegingskader kijken bij het beoordelen van aanvragen. Het besliskader waarin staat wanneer wel en wanneer niet gefinancierd wordt. Wat zijn de criteria voor het financieren? Als de criteria hetzelfde zijn als die van een bank dan kan de kredietunie zich afvragen wat dan de toegevoegde waarde is.

❖ 1.2 Er staan twee financieringsmodellen op de website van de VSK. Welk van deze modellen heeft de voorkeur in Rotterdam?

De kredietunie Rotterdam neigt op dit moment naar het gebruiken van het centralekasmodel. De VSK heeft voorgesteld het hybridemodel te gebruiken, want dan kan altijd nog het bemiddelingsmodel erbij genomen worden.

Er is nog een andere vereniging. Deze vereniging, vereniging Kredietunie Nederland (KN) gelooft alleen maar in het centralekasmodel, als model voor kredietunies. KN beweert dat het risico altijd gedeeld moet worden tussen alle investeerders en dat dit alleen kan worden gedaan met het centralekasmodel. De VSK staat open voor meerdere modellen. De VSK vindt dat het uiteindelijke resultaat van de kredietunie, het rendement van de kredietunie, altijd samen gedeeld wordt, want iedereen wordt lid. Dit geldt dus ook voor de kredietnemers (die niet in andere financieringen meedoen). Als sommige investeerders niet meedoen in een bepaald krediet delen ze in het rendement alsnog een risico van de kredietunie. Net zoals mensen die krediet krijgen van de kredietunie ook delen in het rendement en risico van de kredietunie. Kredietnemers lenen zelf geld maar delen ook het risico in het rendement van de kredietunie. Dus de VSK ziet niet zo het verschil of nou alle investeerders meedoen of dat een paar investeerders misschien een keertje niet meedoen, want de leden die geld lenen doen nooit mee. Waar een kredietunie om gaat is dat ondernemers geld lenen aan andere ondernemers en dat ze die ondernemers steunen met hun netwerk, met een coach of een mentor. Of dat nou gaat met een voorziening of zonder een voorziening mag volgens de VSK bepaald worden door investeerders zelf. De VSK helpt met de keus maar voor de VSK is de keus voor het ene model niet beter dan de andere. De VSK vindt alle financieringsmodellen goed als ondernemers maar worden gefinancierd door andere ondernemers met een netwerk en coach.

❖ 1.3 Wat zijn de voorwaarden voor het gebruik van het centralekasmodel?

Bij het centralekasmodel gaat de kredietunie haar obligaties uitgeven tegen een vaste rente. Daarom wordt een voorziening aangehouden voor het geval een lening mis gaat zodat de kredietunie toch de vaste rente aan de obligatiehouder kan betalen.

Bij het bemiddelingsmodel loopt de investeerder rechtstreeks risico in de lening. Als de investering mis gaat dan voelt de investeerder dat meteen, want dan krijgt hij niet terugbetaald. De kredietunie gaat er alles aan doen om te proberen dat de lening terugbetaald wordt maar de kredietunie zit daar verder financieel niet tussen. Dus voor de kredietunie is het bemiddelingsmodel veiliger omdat je als kredietunie niet het risico loopt dat je investeerders geld moet terugbetalen wat niet uit je lening is

gekomen. Voor de investeerders kan je zeggen dat het centralekasmodel veiliger is, want daar houdt de kredietunie een voorziening aan. Dit wordt gedaan voor het geval dat de lening misgaat. Dankzij de voorziening is de kans groter dat kredietverstrekkers toch de rente en het obligatiebedrag terug kunnen krijgen. Bij beide modellen hangt het af van de risicorendementswens van de investeerders, want eigenlijk maakt het voor de kredietunie zelf niet veel verschil uit. Aan de ene kant wordt een voorziening aangehouden. Aan de andere kant wordt bij het bemiddelingsmodel niets aangehouden maar wordt meer rente uitbetaald. Het grote verschil is er voor de investeerder. Wil een investeerder liever dat een hoger rendement wordt ontvangen met een hoger risico of zegt de investeerder: "Doe mij maar een lager rendement met dus ook een lager risico". Bij het centralekasmodel heb je een lager risico omdat er een voorziening wordt gevormd. Hierdoor is de rente ook lager, want de voorziening kost geld. De voorziening is geld dat geen geld verdient, want dat is geld dat op de bank moet staan. Ook wordt geld terugbetaald aan de centrale kas elke maand. Als de kredietunie dat niet meteen weer kan uitlenen dan verdient de kredietunie op dat geld geen geld. Er is dan veel meer geld dat stilstaat. Daardoor kan bij het centralekasmodel een lager rendement worden uitgekeerd. Dit komt doordat er een deel geld is wat stilstaat. Geld dat weer binnenkomt van een terugbetaling kan vaak niet meteen worden uitgeleend. Eerst moet worden gewacht totdat het bedrag groot genoeg is om direct uit te kunnen lenen aan een nieuw iemand. Dat geld staat ook stil. Bij het bemiddelingsmodel wordt het geld dat binnenkomt meteen weer uitbetaald aan de investeerder. Als kredietunie heb je geen geld dat stilstaat. De keuze naar welke model gebruikt wordt hangt dus heel erg af van wat investeerders willen. Grote investeerders zoals gemeentes willen meestal een centrale kas. Gemeentes vinden dat:

a, de gemeente niet zelf moet beslissen welke onderneming gefinancierd zal worden (dat mogen zij ook niet)

b, de beslissing de taak is van de kredietunie

c, de voorziening prettig is, want zij moeten geld zo risicoloos mogelijk uitzetten.

Een lager rendement heeft de gemeente hiervoor over. Ondernemers die investeren in een kredietunie daarentegen die maken een hele andere keuze. Die vinden het rendement van het centralekasmodel soms te laag, want dit is in dit geval meestal tussen de 2 en 3%. Sommige ondernemers hebben liever een hoger risico met de mogelijkheid om zelf te kunnen beslissen waarin wel of niet geïnvesteerd wordt. Door de verschillen in de wensen van ondernemers gaan heel veel kredietunies bij de VSK, hybride. Dat betekent dat ze beide modellen naast elkaar gebruiken omdat ze dan de verschillende soorten investeerders de mogelijkheid geven om te investeren op de manier die zij willen. Bij het hybridemodel mag elke investeerder kiezen of die liever een obligatie koopt waarmee hij dan voor vijf jaar het geld bij de kredietunie wegzet en zelf niet meer beslist. De kredietcommissie beslist dan voor hem maar de investeerder mag erbij zitten als lid. Of er kan gekozen worden voor bemiddeling waarbij de kredietaanvraag op een platform wordt gezet. De kredietverstrekker kan dan zelf beslissen in welke aanvragen hij wil investeren. De Kredietunie Bakkerij Ondernemers gebruikt het hybridemodel. Een aantal kredietunies zijn begonnen met bemiddelingsmodel omdat het centralekasmodel niet gebruikt mocht worden. Deze kredietunies wilden overgaan naar het centralekasmodel toen het wel mocht. De investeerders in deze kredietunies waren hiertegen. Toen hebben een aantal kredietunies besloten het hybridemodel te gebruiken. De brancheorganisaties, zoals bij de bakkers, investeren via een centrale kas, want die willen niet zelf beslissen. Deze investeerder wil dat de kredietcommissie de beslissing neemt. De private ondernemers die gebruiken tot nu toe veel het bemiddelingsmodel. De kredietcommissie kijkt altijd bij allebei de modellen naar de kredietaanvragen. Eigenlijk werkt de kredietunie bij allebei de modellen precies hetzelfde. Bij het centralekasmodel wordt het geld ingezet via de kredietunie en wordt er een voorziening gevormd. Bij het bemiddelingsmodel kiest de investeerder uit bij welke aanvraag er gefinancierd wordt.

Dit betekent niet dat bij het bemiddelingsmodel de kredietunie geen risico heeft, want de kredietunie heeft een reputatie. Ook zullen investeerders als er iets mis gaat en de kredietunie niets doet, niet meer verder investeren. De bestuurders die in de kredietcommissie zitten investeren zelf

vaak mee. Dus ze zijn net als andere investeerders betrokken. Het bemiddelingsmodel wordt als een moderne variant getypeerd.

❖ 2. Hebben kredietverstrekkers de mogelijkheid om eisen/ voorwaarden te stellen?

Kredietverstrekkers mogen voorwaarden stellen aan de kredietunie. De kredietunie maakt normaliter een voorstel over hoe kredietverstrekkers kunnen investeren en welke verplichtingen erbij horen. Het geld kan bijvoorbeeld verleend worden door middel van een obligatie. De kredietunie maakt een voorstel voor de leningovereenkomst. Wanneer als in de vorm van een obligatie geld wordt verleend, worden er obligatievoorwaarden bij gemaakt. De investeerder kijkt of hij onder die voorwaarden geld wil verlenen aan de kredietunie of niet. Normaliter zijn de voorwaarden voor elke investeerder die zich inschrijft op een obligatie, gelijk. Als bijvoorbeeld een gemeente een groot bedrag verleent aan de kredietunie kan hij zijn eigen voorwaarden stellen en dan zal de kredietunie hier meestal ook mee akkoord gaan. In de praktijk is het zo dat de leden in de kredietunie beslissen over de voorwaarden etc. Als de kredietunie opnieuw geld wil lenen dan zal zij aan de kredietgevers vragen of zij de nieuwe lening zien zitten en tegen welke voorwaarden zij zullen investeren in die lening.

De voorwaarden voor een nieuwe obligatie kunnen andere voorwaarden zijn.

❖ 2.1 Aan welke voorwaarden moeten kredietverstrekkers voldoen om lid te worden van de kredietunie?

De VSK wil dat iedereen lid wordt zowel de kredietnemers als de kredietgevers en dat ze samen het rendement delen van de kredietunie. Iedereen die geld leent en geld uitleent moet lid zijn. Het geld dat kredietverstrekkers investeren in een kredietunie moet legitiem geld zijn. Een kredietunie is net als alle andere financiële instellingen, verplicht om een check te doen volgens de wet die gaat over antiwitwaspraktijken. Het geld mag niet uit een crimineel circuit komen en in de economie gebracht worden. Hier moeten kredietverstrekkers aan voldoen. Een kredietunie moet ook opletten dat mensen niet het hele hebben en houden investeren in de kredietunie. De kredietunie heeft een zorgplicht zodat mensen niet al hun geld in de kredietunie stoppen. Deze zorgplicht ligt niet wettelijk vast maar de VSK vindt dit wel heel belangrijk. De VSK vindt dat de kredietunie regelmatig goede informatie moet geven aan haar investeerders en kredietnemers. Zij moeten op de hoogte worden gesteld van de lening en de actuele gang van zaken. Al deze eisen heeft de VSK vastgelegd in een kwaliteitskader voor kredietunies.

De kredietverstrekker moet goed nadenken of hij het geld kan missen. Dit is belangrijk, want als het geld is uitgeleend in de vorm van een obligatie kan de kredietverstrekker zijn geld niet tussentijds terugkrijgen. De obligatie kan wel terug ingekocht worden of doorverkocht worden aan iemand anders. De kredietunie is in dit geval niet verplicht het geld op dat moment terug te betalen. Dit kan alleen als de kredietunie daar ruimte voor heeft. Het beste is om de looptijd van de obligatie zo dicht mogelijk bij de looptijd van de lening die wordt uitgezet, te houden. Er is dan geen herfinancieringsrisico. De meeste kredietunies geven obligaties van 3, 5 of 7 jaar uit zodat deze dicht bij de looptijd van de leningen uitkomen.

❖ 2.2 Heeft Kredietunie Rotterdam veel kans om kredietverstrekkers aan te trekken? Zo ja, waarom?

Ik denk en vindt dat Rotterdammers het echte Rotterdamse gevoel meedragen. Er is heel wat ondernemerschap in Rotterdam. Er is een groep initiatiefnemers namelijk MKB Rotterdam die dit belang ook inzien en steunen. Dit zijn belangrijke factoren die ervoor zorgen dat er een succesvolle kredietunie kan worden opgericht. Een andere belangrijke factor is goede aanvragen, maar dit is van tevoren moeilijk in te zien.

Ook is het netwerk een factor dat veel invloed heeft op het opereren van kredietunies.

Mijn verwachtingen zijn positief vanwege de mensen die ik heb gesproken en de beurzen waar ik aanwezig ben geweest.

❖ 2.3 Zijn er ook nog voorwaarden voor de coaches die werkzaam (willen) zijn in kredietunies?

De VSK heeft een kader voor coaching waarin staat hoe iemand als coach een ander moet benaderen. De coach moet niet op de stoel gaan zitten van de kredietaanvrager. De coach moet de ondernemer helpen te ondernemen, maar de coach moet niet gaan ondernemen in plaats van de ondernemer. VSK vindt het belangrijk dat een coach van tevoren een afspraak maakt met de ondernemer die hij wil gaan coachen. Waar ligt de behoefte van de ondernemer? Wat heeft de ondernemer nodig? Wat voor afspraken worden er gemaakt en waar gaat de coach de ondernemer mee helpen? Dit moet van tevoren worden afgesproken. De kredietunie moet bij het beoordelen van de leden ook heel goed nadenken over waar de coach de ondernemers mee gaat helpen. Dan kan worden gezien wat voor coach de ondernemer nodig heeft. Hierna pas kan een goede match worden gemaakt.

Dit zijn belangrijke punten waarvan de VSK vindt dat het coachingproces mee moet worden ingericht. Het uiteindelijke besluit van de inrichting van het coachingproces ligt altijd bij de kredietunie zelf. De VSK verplicht de kredietunie niet te werken met de eigen voorstellen. De VSK vindt wel dat dit de beste manier is van coachen.

❖ 3. Aan welke voorwaarden moeten kredietnemers voldoen om lid te worden van de kredietunie?

Een kredietnemer moet van tevoren weten wat zijn kosten zijn, wat er gebeurt als de terugbetaling niet plaatsvindt en of er een uitstel van aflossing aangevraagd kan worden. Deze aandachtspunten staan in het kwaliteitskader van de VSK.

❖ 3.1 Hebben kredietvragers de mogelijkheid om eisen/ voorwaarden te stellen?

De kredietnemer kan alleen een voorwaarde of eis stellen op het moment dat het contract gesloten wordt. Dan kan aangegeven worden dat bepaalde dingen niet gewild zijn. De kredietunie kan dat aanpassen als zij dat goed vinden. Als de kredietnemers nog andere dingen willen kunnen deze meegenomen worden naar de Algemene Lendenvergadering. De kredietnemer is lid en heeft stemrecht. Indien er een voorstel wordt gedaan tijdens de Algemene Ledenvergadering dan moeten de andere leden het hierover eens zijn. Er zal worden gestemd en de meeste stemmen gelden.

❖ 3.2 Moeten kredietnemers lidmaatschapsgeld betalen om lid te worden van de kredietunie?

Ja, lidmaatschapsgeld moet ook betaald worden aan de VSK indien deel wordt genomen aan deze vereniging.

❖ 4. Welke invloeden zullen de wetten en regelgevingen met betrekking tot kredietunies in Rotterdam hebben?

De Wet toezicht Kredietunies (WtK) maakt een uitzondering op de Wet financieel toezicht (Wft). Voor kredietunies is de Wet toezicht Kredietunies dus eigenlijk een onderdeel van de Wft. In de WtK staan bij de meeste wetten 'dit is een uitzondering op deze regel van de Wft'. De WtK regelt een positie voor kredietunies in de Wft. De WtK regelt dat er een aantal uitzonderingen gelden voor kredietunies waardoor kredietunies niet aan de volledige Wft hoeven te voldoen. Dit is omdat bij de centrale kas normaliter volgens de Wft een bankvergunning nodig is. Het aantrekken van opvorderbare gelden, dus gelden die iemand weer terug mag vragen en kan doorlenen aan iemand anders, is iets waar normaal een bankvergunning voor nodig is. Nu is geregeld dat wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan, opvorderbare gelden aangetrokken mogen worden van ondernemers en uitgeleend mogen worden aan andere ondernemers. Als dit wordt gedaan hoeft geen bankvergunning worden aangevraagd.

Ook heeft de overheid een borgstellingsregeling die ervoor zorgt dat de overheid 50% van het risico kan dekken.

❖ 4.1 Moeten kredietunies voldoen aan Basel III regelgeving?

Voor kredietunies zijn eisen gesteld als in Basel III. In het kwaliteitskader van de VSK is deze eis iets hoger. Het is voor een kredietunie zeker verstandig om Basel III als uitgangspunt te nemen. Als de kredietunie wilt doorgroeien dan moet er bijvoorbeeld wat meer eigen vermogen worden aangehouden. Hoe de contracten zijn vormgegeven met de kredietverstrekkers en kredietnemers spelen hier een belangrijke rol bij. Indien er een variabel rendement zit op de obligatie die is uitgegeven aan de kredietverstrekkers, loopt de kredietunie minder risico. Als een van de kredietnemers niet kan terugbetalen kan de kredietunie de kredietgevers minder betalen wegens de variabele factor. Als de kredietunie een flexibel systeem vormgeeft zal Basel III voldoende kunnen zijn. In de startingsfase is Basel III een goede richtlijn.

❖ 4.2 Vindt u de minimum kapitaaleis van 4,5% voldoende, te veel of te weinig en waarom?

In de opbouwfase is alles anders, maar als de kredietunie boven de €10 miljoen komt gaat de VSK ervan uit dat in ieder geval 10% eigen vermogen aangehouden moet worden. De 4,5% van Basel III kan geschikt zijn voor grote banken die door een slechte tijd heen kunnen.

❖ 4.3 Vindt u een anticyclische kapitaalbuffer van 2,5% genoeg voor de opvang van verliezen?

De voorziening en het eigen vermogen moet groot genoeg zijn om de eventuele mislukte leningen op te vangen. In de opbouwfase kan het percentage aan voorziening anders zijn dan de fase waarin de kredietunie opereert.

❖ 4.4 Moeten kredietunies zich aan de gedragsregels van de Corporate Governance Code houden?

De VSK heeft de Corporate Governance Code vertaalt in het kwaliteitskader maar dan toegepast op kredietunies. Het is moeilijk om als kredietunie in de startingsfase te voldoen aan alle regels van de Corporate Governance Code, want de benodigde aantal mensen en middelen zijn er op dat moment nog niet. Er zijn een aantal belangrijke dingen uit de Corporate Governance Code zoals de functiescheiding, de onafhankelijkheidsbepaling, de controle en de controlerende functie als de raad van commissarissen. Dit zijn cruciale factoren die altijd aanwezig moeten zijn in een kredietunie. De Corporate Governance Code is dus ook een goed uitgangspunt maar dit moet wel vertaald worden in de praktijk van een kredietunie. De kredietunies die zijn aangesloten tot de VSK voldoen aan de cruciale factoren die zijn weergegeven in de Corporate Governance Code.

❖ 5. Is er op dit moment een specifieke sector die vooral vraagt naar een kredietunie in Rotterdam?

Het is goed voor een regionale kredietunie om alle sectoren mee te nemen. Een sectorale kredietunie heeft het risico dat wanneer het slecht gaat met die sector de kredietunie hier ook beïnvloed van wordt. Een regionale kredietunie heeft een regio risico. Als een regionale kredietunie zich gaat richten op een bepaalde sector dan wordt het risico groter gemaakt, want dan is er een sector en regio risico. Dit wordt niet aangeraden door de VSK. In een regionale kredietunie kunnen ondernemers van verschillende sectoren elkaar helpen.

In Rotterdam zijn er veel verschillende sectoren en daar zal de kredietunie bestaan uit allerlei verschillende ondernemers.

❖ 5.1 Wat zijn de voordelen van een sectorale kredietunie?

Bij een sectorale kredietunie is het voordeel dat ondernemers van alle gebieden uit Nederland samenkomen. Ook is er in een sectorale kredietunie een kennisvoorsprong. Alle leden weten alles over de sector.

Bijlage B: interview met de heer Nonnekes

Interviewer: Dilek Yavuzigit
Respondent: Dick Nonnekes, adviseur bij Credion en Voorzitter commissie Financiën bij MKB Rotterdam
Datum: 31 oktober 2017
Tijd: 09:00 - 10:00
Plaats: Credion Rotterdam

Onderwerp: inrichting Kredietunie Rotterdam, keuze van financieringsmodel, voorwaarden voor een geschikte kredietunie

Doel

Het doel van dit interview is het achterhalen van de mogelijkheden voor een kredietunie in Rotterdam. Hierbij wordt uitgezocht welk financieringsmodel de meeste voordelen zal opleveren in Rotterdam. De risico's en factoren die belangrijk zijn om de geschikte kredietunie in Rotterdam in te richten zullen worden besproken.

Inleiding

MKB Rotterdam is opgericht met het doel ondernemingen en ondernemers te ondersteunen en hulp te bieden met betrekking tot zaken zoals regelgeving, vergunningen, bereikbaarheid en meer. MKB Rotterdam heeft de afgelopen jaren besloten de kredietunie in Rotterdam op te richten en in te richten met het doel ondernemingen te ondersteunen voor de financiering van de te verrichten werkzaamheden.

Dit is een interessante organisatie voor dit onderzoek wegens de rol als oprichter en inrichter van de kredietunie in Rotterdam.

❖ 1. Waarom is gekozen om te werken met de Vereniging Samenwerkende Kredietunies?

Dat heeft te maken met het systeem van de VSK. Dat is enerzijds om het hele proces rond de kredietaanvraag, want dat ziet er beter uit dan bij de andere vereniging. Ze geven een overall plaatje van de kredietunie. Daarnaast heeft Kredietunie Rotterdam het idee dat binnen Rotterdam met name door de samenwerking met MKB Rotterdam dit grootschaliger kan worden. En daar is het systeem van de VSK beter op voorbereid.

❖ 1.1 Wat zijn de meest essentiële stappen bij de oprichting van een kredietunie?

Het meest essentiële is dat er een aantal enthousiastelingen zijn die een kredietunie willen opzetten. In dit geval is dat MKB Rotterdam en de gemeente Rotterdam. De gemeente Rotterdam heeft twee jaar geleden in de gemeente manifest concreet aangegeven dat de gemeente een kredietunie in Rotterdam wil hebben. De gemeente Rotterdam heeft hierna contact opgezocht met MKB Rotterdam. De groep die MKB Rotterdam destijds hebben opgezet zagen dat voor het MKB steeds minder alternatieven zijn voor financieringen en daardoor wilden ze een kredietunie oprichten. Hierna is er een haalbaarheidsonderzoek gedaan. Vervolgens is het een tijdje rustig geweest omdat niemand wist welke richting opgegaan moest worden. Er is in die tijd besloten dat er een kredietcommissie opgesteld moest worden. Er werd gedacht dat er een apparaat klaarlag om te implementeren maar dat was er niet. Hierna ben ik als projectleider gaan opereren. Er zijn verder daarna stappen genomen in de voortgang van de kredietunie in Rotterdam. Er is gekozen om te werken met de VSK. Er is een systeem opgebouwd en op dit moment staat Kredietunie Rotterdam op het punt het systeem operationeel te maken. Volgende week is er een gesprek met de wethouder en advocaten om Kredietunie Rotterdam klaar te leggen.

Kredietunie Rotterdam zal gebruik maken van het model en systeem van de VSK. Eerst wilde Kredietunie Rotterdam zelf een systeem en model opmaken. Daarentegen werd gedacht dat dit niet

nodig was, want een systeem lag al klaar waarvan bewezen was dat het goed werkt. Het systeem is alleen aangepast voor de situatie in Rotterdam. Het zou maanden kosten om een nieuw systeem te bouwen en te valideren of het systeem werkt zoals het zou moeten werken.

❖ 1.2 Welke financieringssysteem kiest Kredietunie Rotterdam?

Er wordt gekozen voor het centralekasmodel, omdat een aantal bestuursleden heel principieel zijn en willen dat alles vanuit de kredietunie plaatsvindt. Ze willen niet dat vanuit buitenaf een relatie een lening krijgt. Dus door leden, aan leden en dat gaat via de centrale kas. Niet dat er ook nog eens een op een lening plaatsvindt of op de manier van crowdfunding. Mijn advies is om het bemiddelingsmodel in de statuten op te nemen. Er kan dan later gebruik worden gemaakt van dat model maar voorlopig zal dit niet het geval zijn. Het hybridemodel is een combinatie van het centralekasmodel en het bemiddelingsmodel. Mijn advies is om het hybridemodel mee te nemen in de statuten maar nog niet gebruik te maken van het bemiddelingsmodel. Op dit moment weten we niet hoe de zaken in de kredietunie zich zullen ontwikkelen. Als het bemiddelingsmodel nu helemaal wordt uitgesloten maar op een gegeven moment een mogelijkheid wordt gezien dat het bemiddelingsmodel beter zal zijn voor de kredietunie, de kredietnemer en de kredietgever dan kan daarop voorbereid zijn.

❖ 1.3 Wat zijn de huidige voorwaarden van het gekozen financieringsmodel?

De voorwaarden, daar is Kredietunie Rotterdam mee bezig. Een maximaal krediet van €250.000,-. Minimaal krediet van €50.000,-. De rente zal rond de 7/8% bedragen. Bedrijven vanaf een leeftijd van 3 jaar kunnen krediet verstrekken of aanvragen. Dus het bedrijf moet een bewezen historie hebben. Er zal een coach worden aangewezen. In Rotterdam zal er sprake zijn van een specifieke voorwaarde namelijk: als door de investering van de Kredietunie Rotterdam er werkgelegenheid wordt gecreëerd zal het bedrijf die het krediet ontvangt een rentekorting krijgen. Aan de hand van parameters kan worden achtervolgd dat er werkgelegenheid is gecreëerd. Ook kan de investeerder coach zijn.

❖ 1.4 Waarin zal de kredietunie onderscheidend zijn ten opzichte van een bank?

Het dilemma van een kredietunie is dat kredietunies zijn ontstaan om een alternatief te bieden aan organisaties die geen of minder makkelijk krediet verlenen. Het mag ook niet zo zijn dat Kredietunie Rotterdam de kredieten verstrekt die banken afwijzen. Kredietunie Rotterdam denkt dat dit probleem opgevangen kan worden door zich te houden aan de regels dat:

- a. de onderneming minimaal drie jaar moet bestaan,
- b. een coach aangeboden zal worden en
- c. de korting die zal worden gegeven wanneer werkgelegenheid wordt gecreëerd.

Potentiele kredietnemers geven aan dat behoefte is aan iemand die verstand heeft van zaken en een gespreksmogelijkheid biedt. De kredietunie in Rotterdam wil ook met banken contacten leggen om mogelijk gezamenlijke faciliteiten te verstrekken. Een bank moet in dit geval aangeven dat de zekerheden ook gezamenlijk zullen zijn. Als het krediet samen wordt verstrekt, zijn de zekerheden en risico's gedeeld door beide.

❖ 2. Hebben kredietverstrekkers de mogelijkheid om eisen/ voorwaarden te stellen?

Nee, iemand die geld wil verlenen door middel van een obligatie moet zich aan de regels van de kredietunie houden. Kredietunie Rotterdam zal niet per kredietverstrekker aparte voorwaarden stellen. Als Kredietunie Rotterdam een groot bedrag aan investering zal ontvangen van de gemeente Rotterdam, zal nog steeds geen aparte voorwaarden worden gemaakt. Dit komt doordat Kredietunie Rotterdam hier niet zal instemmen omdat zij haar eigen beleid wil voeren.

❖ 2.1 Aan welke voorwaarden moeten kredietverstrekkers voldoen om lid te worden van de kredietunie?

Een minimale obligatie van €1000,- moet worden gekocht.

❖ 2.2 Is er op dit moment vraag vanuit investeerders naar een kredietunie in Rotterdam? Er zijn signalen ontvangen van bedrijven die zouden willen en kunnen investeren in een kredietunie. Anderzijds zijn ook signalen ontvangen van bedrijven die een krediet zouden willen ontvangen.

❖ 2.3 Hoe zullen kredietgevers worden overtuigd om te investeren in Kredietunie Rotterdam? Dit hangt af van de regelgeving die er is. De kredietunie is niet plichtig aan de Autoriteit Financiële Markten (AFM) maar wil wel aan de regelgeving van de AFM voldoen. De AFM zegt bijvoorbeeld dat een kredietunie een gesloten coöperatie is. De kredietunie mag dan niet veel communiceren om kredietgevers over te halen. Advertenties in kranten en televisiereclames mogen niet uitgevoerd worden omdat dit niet mag volgens de wet- en regelgeving. Er is tot nu toe contact geweest met een aantal bedrijven die aangeven te willen investeren in Kredietunie Rotterdam dus veel reclame of overhaling zal niet plaats hoeven te vinden.

MKB Rotterdam is in het MKB in Nederland de meest dynamische afdeling. Dit is ontstaan door een groep enthousiaste ondernemers die vonden dat een MKB Rotterdam moest komen. Een groot deel van dezelfde groep vindt nu dat een kredietunie in Rotterdam moet komen. Ik ben hierbij ook betrokken geweest.

Hier is het Rotterdamse gevoel te zien. Ook is besloten om alles op de Rotterdamse manier te doen. Dit heeft ervoor gezorgd dat het oprichtingsproces langer heeft geduurd. Er zal gebruik gemaakt worden van de middelen die de VSK biedt wegens de ervaring en knowhow. Tot nu toe is er druk vanuit ondernemingen om zo snel mogelijk de kredietunie gereed te hebben.

❖ 2.4 Zijn er ook nog voorwaarden voor de coaches die werkzaam (willen) zijn in kredietunies? Kredietunie Rotterdam zal kiezen voor het bedrijf Your Navigator. Dit is een bedrijf die coaches levert en die ook coaches kan coachen. Iemand die geld heeft en dit kan investeren in een kredietunie hoeft niet per se een goede coach te zijn. Deze persoon moet dit ook willen en kunnen. Your Navigator is een samenwerkingspartner van gemeente Rotterdam en MKB Rotterdam. Dit bedrijf heeft de bereidheid getoond om de zaken rond coaching, professioneel neer te zetten. Kredietunie Rotterdam wil boven de minimale eisen komen door ook op het gebied van coaching aan te geven dat dit een principiële onderdeel is van de kredietunie in Rotterdam. Kredietunie Rotterdam zal samenwerkend gebruik maken van de knowhow en ervaringen op het gebied van coaching. Informatie en documenten moeten gedeeld worden met de coaches voor een optimaal resultaat.

❖ 3. Hebben kredietvragers de mogelijkheid om eisen/ voorwaarden te stellen? Nee, Kredietunie Rotterdam wil geen digitale omgeving zijn maar op de ouderwetse manier mensen benaderen. Dit wordt gedaan om de ondernemer de mogelijkheid te bieden zijn eigen verhaal te vertellen. Met andere woorden: hij moet digitaal aangeven dat hij een aanvraag heeft. Ook moet een ondernemer een aantal documenten en jaarcijfers hebben maar hij krijgt bij Kredietunie Rotterdam de gelegenheid aan de kredietcommissie te vertellen waarom hij het nodig heeft. Aanvragen komen dus niet digitaal in een computer en er komt niet een ja of nee antwoord uit. Daarin wil Kredietunie Rotterdam onderscheidend zijn.

❖ 3.1 Moeten kredietnemers lidmaatschapsgeld betalen om lid te worden van de kredietunie? Lidmaatschapsgeld moet betaald worden door kredietgevers en kredietnemers.

❖ 3.2 Hoe zit het met de hoogte van de rente die kredietnemers moeten betalen? Tussen de 7 en 8% inclusief de voorziening. Hiervoor is een model opgesteld. In het begin is het percentage voor de voorziening hoger omdat er nog weinig uitzettingen zijn. Na een paar jaar kan dit percentage dalen aan de hand van de voorziening die is opgebouwd en/ of die aangewend moet worden.

❖ 4. Welke invloeden zullen de wetten en regelgevingen met betrekking tot het kredietunies in Rotterdam hebben?

Er zijn geen specifieke wetgevingen voor Rotterdam. Kredietunie Rotterdam vindt de wet- en regelgevingen een minimale eis om aan te houden.

Kredietunie Rotterdam wil heel transparant zijn en verantwoording afleggen over alle stappen die worden genomen. Kredietunie Rotterdam heeft mensen met een achtergrond van verzekeringen en banken die onder toezicht stonden van de AFM.

Het apparaat van de kredietunie moet dusdanig zijn dat als de wetten aangescherpt worden de kredietunie er nog steeds aan voldoet.

De kredietunie in Rotterdam is niet AFM-plichtig maar wil zich wel houden aan de regelgevingen. Alle handelen en daden moeten verantwoord kunnen worden.

❖ 4.1 Zal Kredietunie Rotterdam Basel III regelgeving aanhouden?

Kredietunie Rotterdam wil boven de minimumeisen staan. Kredietunie Rotterdam weet dat als al te ruim boven de minimumeisen zal worden gestaan, de kredietverlening wordt beperkt. Als de regels veranderen en de minimumeisen worden verhoogd moet de kredietunie hierop voorbereid zijn en niet in gevaar lopen.

❖ 4.2 Zal Kredietunie Rotterdam de gedragsregels van de Corporate Governance Code aanhouden?

De kredietunie zal zich volledig houden aan de gedragsregels die staan in de Corporate Governance Code. De kredietunie zal zich op een dusdanige manier gedragen dat elke toets die beweegt en elke uitspraak verantwoord zal worden.

Kredietunie Rotterdam kan zich niet veroorloven dat reputatieschade zal worden opgelopen.

Kredietunie Rotterdam start nieuw, dus vertrouwen moet gecreëerd worden. MKB Rotterdam en gemeente Rotterdam kijken over de schouders mee en zijn supporters van de kredietunie. Met name door deze drie redenen zal Kredietunie Rotterdam zich netjes gedragen binnen alle regels.

❖ 5. Is er op dit moment een specifieke sector dat vooral vraagt naar een kredietunie in Rotterdam?

Er is op dit moment geen specifieke sector dat vraagt naar een kredietunie in Rotterdam. Kredietunie Rotterdam verwacht dat horeca gerelateerde bedrijven zullen deelnemen aan de kredietunie in Rotterdam.

❖ 5.1 Gaat Kredietunie Rotterdam zich richten op een specifieke sector?

De kredietunie richt zich niet op een specifieke sector. De kredietunie zal zich richten op alle sectoren waar reguliere kredietverstrekkers zich ook op richten. Dit betekent dat geen krediet zal worden verleend aan illegale sectoren die volgens de wet ook niet mogen.

De kredietunie mag maximaal een kapitaal van €10 miljoen hebben.

❖ 5.2 Zal de gemeente Rotterdam een rol hebben in de kredietunie?

Gemeente Rotterdam wil en mag niet een rol hebben in de activiteiten van Kredietunie Rotterdam.

De kredietunie zal de gemeente Rotterdam informeren over de stand van zaken ondanks dat dit niet een verplichting is. In geen enkele functie van de kredietunie zal de gemeente een rol hebben. Alleen als een bedrijf werkgelegenheid creëert kan de korting vanuit de gemeente komen.

De ambitie van Kredietunie Rotterdam is het opzetten van een professioneel verlopbedrijf.

Bijlage C: interview met de heer Lampe

Interviewer: Dilek Yavuziyigit
Respondent: Roland Lampe, directeur Kredietunie Nederland (KN)
Datum: 8 november 2017
Tijd: 13:30 - 14:10
Plaats: telefonisch

Onderwerp: inrichting kredietunies, succesfactoren financieringsmodellen, voorwaarden voor een geschikte kredietunie, wetten m.b.t kredietunie.

Doel

Het doel van dit interview is het achterhalen van de mogelijkheden voor een kredietunie in Rotterdam. De risico's en factoren die belangrijk zijn om de geschikte kredietunie in Rotterdam in te richten zullen worden besproken. Via de ervaringen en kennis van de heer Lampe zullen de aandachtspunten worden aangevuld.

Inleiding

Kredietunie Nederland (KN) is opgericht om het MKB in Nederland, eenvoudig toegang te geven tot bedrijfsfinanciering. KN helpt ondernemers zich te verenigen in professionele, lokale krediet coöperaties. (Kredietunie Nederland, 2016)

❖ Hoe lang werkt u al voor KN?

9 jaar

❖ Wat was voor u de reden om bij KN te werken?

Ik ben begonnen bij KN in 2009. Ik was verbaasd over het feit dat het MKB, slachtoffer zou kunnen worden van de kredietcrisis. Nadat de Deutsche Bank besloot geen kredieten meer te verstrekken aan het MKB hebben de meeste banken dit gevolgd. Alhoewel dit niet werd gezegd is het wel moeilijker gemaakt voor het MKB. Ik ben bezig geweest met dit concept en ben langs geweest bij Tweede Kamerfracties in dit land om dit concept te introduceren. Daarmee ben ik naar de Economische Zaken gegaan. Het is voor mij een droom MKB-ondernemers een aanvullende financieringsbron te bieden en het concept veilig te houden. Ik heb hier veel vrije tijd in gestopt maar ik zie langzamerhand de groei en de bloei van dit concept. Ondernemers krijgen naast het geld toegang tot ervaring, kennis en netwerken van andere ondernemers en dit is het belangrijkste.

❖ 1. Kunt u mij wat vertellen over de taken en activiteiten van KN?

Kredietunie Nederland (KN) is een belangenvereniging van kredietunies. KN zorgt voor de oprichting, inrichting en het op gang brengen van kredietverlening van kredietunies. Daarnaast voert KN allerlei belangenbehartigende acties uit zoals het opstellen van de Wet toezicht Kredietunies (WtK). Dat heeft KN vanaf 2016 voor elkaar gekregen. KN is 3 jaar bezig geweest met het ontwerpen van een wettelijk kader waarbinnen kredietunies kunnen ontstaan. Verder is KN een belangenbehartiger naar de overheid, Ministerie van Financiën, AFM, De Nederlandsche Bank, de Raad van State en de Europese Unie. Dus eigenlijk tweedelig: belangenbehartiging naar toezichthouders en het oprichten van kredietunies.

KN heeft 31 kredietunies opgericht en streeft ernaar in totaal 80 te hebben opgericht in 2020. KN wil dat kredietunies voldoende draagvlak hebben voor deze manier van financieren. Het hoofddoel is een aanvullende financieringsbron geven aan het MKB.

❖ 1.1 Wat zijn de meest essentiële stappen bij de oprichting van een kredietunie?

Het meest essentiële is het vormen van een groep ondernemers die verstand hebben van kredietverlening, die begaan zijn met het lot van MKB-ondernemers, die goede plannen, integriteit en doorzettingsvermogen hebben. Het oprichten van een kredietunie is net zo moeilijk als het oprichten van een kleine bank. Er moet kritisch worden gekeken naar de mensen die voor deze taak worden uitgekozen.

❖ 1.2 Er zijn twee bekende financieringsmodellen. Welk van deze modellen heeft volgens u de voorkeur in Rotterdam?

KN werkt met een gemeenschappelijke kas. KN heeft bezwaren tegen het feit dat VSK (de zusterorganisatie van vereniging Kredietunie Nederland) in strijd met de wet kredietbemiddeling propageert. In de Wet toezicht Kredietunies staat “een kredietunie is een coöperatie die geld leent van de leden en geld uitleent aan de leden” er staat niet het is een coöperatie die bemiddelt tussen leden. Er is geen gemeenschappelijke oriëntatie op het delen van rendement en risico. Bij kredietbemiddeling wordt gesproken over beleggers die zelf willen beslissen over waar het spaargeld wordt geïnvesteerd. Bij kredietunies (common bond kredietunies) wordt het spaargeld aan de gemeenschappelijke kas toevertrouwd en wordt door de geldverstrekken leden samen krediet verleent en samen het rendement en risico gedeeld. KN vindt dat die gezamenlijkheid niet in het bemiddelingsmodel wordt toegepast. KN noemt kredietunies die het bemiddelingsmodel gebruiken ‘quasi kredietunies’. Deze kredietunies moeten een ontheffende vergunning krijgen van de AFM omdat kredietbemiddeling onder de Wet financieel toezicht valt. Het werkt niet omdat krediet bemiddelende kredietcoöperaties in een hele andere markt werken dan wij. Zij concurreren met crowdfunding platforms. Als zij krediet verzorgen voor het MKB is dat goed maar dan moeten het geen kredietunies genoemd worden.

❖ 1.3 Wat zijn de voorwaarden voor het gebruik van de gemeenschappelijke kas?

Kredietunies geven obligaties of ledencertificaten uit die een bepaalde looptijd hebben. Er zijn ook kredietunies die werken met perpetuele vermogenstitels, dus zonder vaste looptijd. Perpetuele obligaties of ledencertificaten vallen niet onder het toezicht van de wet. Ik vind het nogal wat om MKB-ondernemers te vragen eeuwigdurend van hun spaargeld af te zien, daarom hebben we de Wet toezicht Kredietunies opgesteld. Deze wet biedt de mogelijkheid om tot een bedrag van €10 miljoen aan toevertrouwd spaargeld aan te trekken, buiten toezicht van De Nederlandsche Bank en de AFM. Over deze toevertrouwde gelden wordt een door de leden vast te stellen vast rentepercentage betaald. Aan het eind van het jaar, als een positief resultaat is gemaakt, wordt dit resultaat gedeeld onder de leden. De uiteindelijke rente is dus resultaatafhankelijk.

❖ 2. Hebben kredietverstrekkers de mogelijkheid om eisen/ voorwaarden te stellen?

Nee, het kredietbeleid wordt door de kredietunie opgesteld. KN hecht belang aan de subsidiariteit van haar leden. Kredietunies zijn zelfstandig bevoegd om het bestuur te kiezen, de kredietcommissie te kiezen, de rentetarieven vast te stellen enzovoort. KN kan adviseren als vereniging maar niet dingen voorschrijven. Dit moet worden gedaan door de kredietunie zelf. De Algemene Ledenvergadering van de kredietunie moet dit besluit nemen. Een individuele lid kan geen besluiten nemen, anders dan zich verkiesbaar te stellen in één van de organen van de kredietunie.

❖ 2.1 Aan welke voorwaarden moeten kredietverstrekkers voldoen om lid te worden van een kredietunie?

De kredietverstrekker moet zich inschrijven of ingeschreven gestaan hebben bij de Kamer van Koophandel. Het moet een ondernemer zijn. Kredietunies kunnen geen geld aannemen van particulieren. Ook kan geen geld verstrekt worden aan particulieren, het moeten volgens de WtK MKB-ondernemers zijn die lid kunnen worden van een kredietunie.

❖ 2.2 Zijn er ook nog voorwaarden voor de coaches die werkzaam (willen) zijn in kredietunies? De coach moet lid zijn van de kredietunie, want als een externe coach wordt aangeschaft is er geen stimulans. KN is bezig met het ontwikkelen van een handboek voor financiële coaching. KN werkt samen met Ondernemersklankbord. Dit is een organisatie die ondernemers in het MKB begeleidt in elke bedrijfsfase. De coach moet verstand van zaken hebben en een goede relatie opbouwen met de kredietnemer zodat de relevante informatie op tijd op tafel komt. Ook moet de coach deskundig zijn op zijn vakgebied of op een vakgebied waar de kredietnemer moeite mee heeft. Hij moet dus als aanvullende coach optreden. KN heeft een driepartijenovereenkomst tussen de coach, de kredietunie en de kredietnemer. Het kan nooit zo zijn dat de coach aansprakelijk wordt voor een advies dat hij geeft. De kredietnemer moet het advies zo goed mogelijk opvolgen. Als de kredietnemer dat niet doet, zal de coach dit melden bij de kredietcommissie. Hierna volgt er een gesprek tussen de kredietnemer, de coach en de kredietcommissie om te kijken of en hoe ze verder kunnen gaan. In het ergste geval wordt het krediet opgezegd. Als de kredietnemer nooit naar de coach luistert is het einde zoek. Coaches zijn geldverstrekken leden van de kredietunie. Er is sprake van het “weloverwogen eigenbelang” dat iedere coöperatie kenmerkt. Het is in het belang van de coach dat de kredietnemer niet failliet gaat, immers een deel van zijn spaargeld zit in het verstrekte krediet. Iedere coach zal zijn kennis, ervaring en netwerk delen met de gecoachte kredietnemer. Als die kennis niet bij de coach aanwezig is, gaat hij/zij terug naar de andere leden van de kredietunie waar die kennis en ervaring wel aanwezig is. Met andere woorden de kredietunie heeft er belang bij dat de kredietnemer succesvol is en blijft. Hij of zij staat er dus niet alleen voor.

❖ 3. Aan welke voorwaarden moeten kredietnemers voldoen om lid te worden van de kredietunie?

Iedere kredietunie stelt voorwaarden aan kredietnemers. De kredietnemer moet goed ondernemerschap tonen, een businessplan hebben, goede financiële prognose hebben en aantonen dat hij na verstrekking van het krediet, in staat is rente en aflossing te kunnen betalen. Bij het aanvragen van een lidmaatschap krijgt de kredietnemer eerst een gesprek met de “poortwachter”. Die gaat de volgende drie dingen controleren:

1. is het een goede ondernemer,
 2. past hij binnen de club van de kredietunie en
 3. kan hij aan de aflossingsverplichting voldoen.
- Pas hierna kan de kredietaanvraag worden ingediend.

❖ 3.1 Moeten kredietnemers lidmaatschapsgeld betalen om lid te worden van de kredietunie?

Ja, kredietnemers en alle leden moeten lidmaatschapsgeld betalen. Ik bezocht laatst de Members Credit Union in Indiana die 120.000 leden en een balanstotaal van €1,7 miljard heeft. Die heeft zo’n grote rentemarge dat de operationele kosten daar gemakkelijk uit betaald kunnen worden. Dus die hebben een zeer laag lidmaatschapsgeld. Zover zijn we in Nederland nog niet. Contributie betalen geldt ook voor KN. Onze vereniging, kan alleen voortbestaan als de leden-kredietunies lidmaatschapsgeld betalen. Op dit moment is dit niet het geval, want de kredietunies die er zijn, bestaan pas en moeten nog kredieten gaan verlenen. Het is moeilijk om tegen deze kredietunies te zeggen dat zij contributiegeld moeten betalen, want dat geld hebben de meeste startende kredietunies nog niet. Het geld dat er is, willen deze kredietunies liever besteden aan kredietverlening.

Volgend jaar zal een gesprek plaatsvinden met de leden om te kijken hoe de kosten van de vereniging door de leden gedragen kunnen worden. Duidelijk is dat KN dan ook meerwaarde moet bieden voor zo een bijdrage.

❖ 4. Wat zijn de belangrijkste voorwaarden waar een kredietunie aan moet voldoen volgens de wet?

Voor KN is het belangrijk dat kredietunies ruimte krijgen om zelf te groeien en te ontwikkelen. Tot €10 miljoen is geen toezicht van De Nederlandsche Bank en de AFM. Boven de €10 miljoen wordt

verlichte toezicht toegepast op het gebied van liquiditeit, solvabiliteit en integriteit van het bestuur en de organisatie. Boven de €100 miljoen moet een bankvergunning worden aangevraagd. De grootste kredietunie in Nederland heeft €2,2 miljoen uitstaan dus groei is nog mogelijk. Sinds de invoering van de WtK per 1 januari 2016 krijgt KN in Nederland (met bekrachtiging van de Europese Unie, die begin 2018 volgt), ruimte om kredietunies op te richten. Dit is voor KN het belangrijkste. Eerder was het verboden om spaargeld aan te trekken voor ondernemers zonder toezicht van de Wet financieel toezicht (Wft). Er zijn kredietunies opgericht met perpetuele obligaties. Dat zijn obligaties zonder aflossingstermijn. Dit valt dan niet onder de Wet financieel toezicht. Sinds de Wet toezicht Kredietunies van kracht is, mogen kredietunies tot €10 miljoen spaargeld van andere ondernemers aantrekken. Verder zijn er voorzieningen voor toekomstig toezicht, als de grens van €10 miljoen wordt overschreden. KN adviseert een liquiditeitsreserve van 20% en stelt de integriteit van haar leden hoog in het vaandel.

❖ 4.1 Zal Basel III regelgeving voordelen voor kredietunies opleveren?

Niet zolang die regels de met de gedachte worden opgesteld van "one size fits all".

Er is opgemerkt dat wanneer integraal aan de regels van Basel III moet worden voldaan, grote gevaren ontstaan voor kleine financiële instellingen en fintech bedrijven. Er zijn bijvoorbeeld kleine kredietunies in Nederland verdwenen die aan Basel III moesten voldoen. Deze kredietunies zijn te klein om de toezichtkosten te dragen. Er moesten 1 of 2 mensen in dienst worden genomen die gaan rapporteren aan toezichthouders. Deze kredietunies zijn overgenomen door grotere kredietunies die de kosten wel kunnen dragen.

Kredietunies kunnen last hebben van deze regelgeving omdat bijna nooit rekening wordt gehouden met kleine financiële instellingen die de kosten van de toezichtregels in de uitvoering niet kunnen opbrengen.

❖ 4.2 Vindt u de minimum kapitaaleis van 4,5% voldoende, te veel of te weinig en waarom?

Deze kapitaaleis speelt voorlopig nog geen rol. Kredietunies worden wereldwijd gestuurd op liquiditeit en niet solvabiliteit. De regel is dat 80 cent van iedere euro die wordt geleend weer uitgeleend mag worden. Een liquiditeitsratio van 20% dus. Als de reserve onder deze grens daalt, dan moeten maatregelen worden genomen. In de wet staat 10% liquiditeitsreserve en 4,5% solvabiliteitsratio. Kredietunies moeten daar naartoe groeien. Kredietunies die een positief resultaat halen zullen dat resultaat eerst aan het eigen vermogen toevoegen om een acceptabele buffer op te bouwen. Daarna wordt besloten het resultaat als extra rentevergoeding of dividend uit te keren aan de leden. Kredietunies weten dat zij moeten groeien naar een solvabiliteitsratio van 4,5% maar daar zal pas sprake van kunnen zijn als kredietunies een balanstotaal hebben van €6 of €7 miljoen. Deze balanstotaal hebben kredietunies in Nederland nog niet.

❖ 4.3 Hoeveel wordt voor een voorziening aangehouden bij de kredietunies die lid zijn van KN?

Het gaat hier om de voorziening voor slechte leningen, oftewel "default risk".

KN gaat uit van maximaal 2%. Dit percentage wordt niet gehaald omdat alle kredietunies nog in de beginfase zijn. Kredietunies verschillen van andere financiële instellingen door de common bond die binnen een kredietunie bestaat. Er wordt geld geleend van mensen die je kent. Het geld heeft een gezicht. De coaching is een belangrijk onderdeel. Zodra de coach ziet dat het niet goed gaat, wordt er contact opgenomen met de kredietcommissie of andere leden van de kredietunie en wordt er hulp gevraagd met betrekking tot de verkeerd lopende onderdeel of activiteit. De default risk bij Credit Unions in de Verenigde Staten bedraagt 1,8%. Bij banken in Nederland is de default risk 8% voor de kleine zakelijke kredietverlening.

❖ 4.4 Moeten kredietunies zich aan de gedragsregels van de Corporate Governance Code houden?

KN heeft gedragsregels opgesteld die afgeleid zijn van de Corporate Governance Code die in Nederland voor de banken geldt in combinatie met de internationaal geaccepteerde regels die door de World Council of Credit Unions zijn opgesteld. Deze regels gaan uit van vier fasen. De externe governance, de interne governance, de persoonlijke governance en de gedragscode. Deze regels zijn strikt en moeten worden gevolgd om lid te kunnen worden van KN.

❖ 4.5 Wat zijn volgens u de meest essentiële gedragsregels die aangehouden moeten worden in een kredietunie?

De maatschappelijke verantwoording die door kredietunies moeten worden afgelegd ten opzichte van de maatschappij en de omgeving waarbinnen kredietunies opereren. Dit verwijst tevens naar het sociaal ondernemerschap. KN wil niet dat kredietunies negatief in de pers komen. Er moet dus verantwoording worden afgelegd aan de maatschappij maar ook intern en persoonlijk. De bestuurder moet bijvoorbeeld geen kredietbesluit nemen over de kredietaanvraag van zijn neef. De functiescheiding is daarom ook een belangrijk onderdeel waar rekening mee moet worden gehouden.

Bijlage D: interview met de heer Vos

Interviewer: Dilek Yavuziyigit
Respondent: Robert Vos, bestuurslid coöperatie Kredietunie Brabant
Datum: 24 november 2017
Tijd: 13:00 - 13:35
Plaats: telefonisch

Onderwerp: inrichting Kredietunie Brabant, succesfactoren Kredietunie Brabant, behoeften/eisen investeerders, behoeften lening aanvragers.

Doel

Het doel van dit interview is:

- nagaan van de operaties en de succesfactoren van Kredietunie Brabant,
- achterhalen welk financieringsmodel is gebruikt en waarom,
- onderzoeken wat de risico's zijn waar Kredietunie Brabant mee te maken heeft gehad en
- achterhalen welke factoren belangrijk zijn geweest tijdens de inrichting van Kredietunie Brabant.

Inleiding

Kredietunie Brabant (KB) is opgericht met het doel kredietgevers en ondernemers met een kredietbehoefte samen te brengen.

KB is lid van de Vereniging Samenwerkende Kredietunies. Deze kredietunie biedt ondersteuning voor startende en doorgroeiende ondernemers in Brabant.

Dit is een interessante organisatie voor dit onderzoek wegens de bewezen successen.

❖ Hoe lang werkt u al voor KB?

Sinds de oprichting in 2013

❖ Wat zijn uw taken/ werkzaamheden?

Ik ben formeel secretaris van het bestuur van de coöperatie. Ik heb een aantal secretariële taken en ik doe de tariefbeoordelingen van de kredietaanvragen. Dus als er een financieringsaanvraag komt dan kijk ik ernaar en verzamel ik de informatie en maak ik een advies.

❖ 1. Wat waren de meest essentiële stappen tijdens de oprichting van KB?

Wij zijn begonnen met het zoeken van draagvlak. Dus voor onze start hebben wij vooral accountants, ondernemers en verenigingen benaderd. We hebben ook een advocaat die zich sterk heeft gemaakt. Wij hebben de gemeente Eindhoven, inclusief de burgemeester, bereid gevonden ons actief te steunen. Toen wij startten dachten wij dit product, dus de kredietunie, is nieuw. Wij moeten zorgen dat veel mensen weten van ons concept. Wij willen dat die mensen ook met woord op onze website en in onze communicatie genoemd worden en terug te vinden zijn. Dit is allemaal in het kader van het draagvlak. Er was te zien dat voor kredieten van €50.000,- tot €250.000,- geen bank meer bereid was een lening te bieden. Met name de lenigbehoefte was duidelijk maar hoe de kennisbehoefte dan met een coach en adviseur zou gaan werken, was nog niet duidelijk. Vier jaar later denk ik dat de coach voor ons een van de moeilijke dingen is gebleken en dat wij daaraan misschien bij de start meer en serieuzer invulling aan moesten geven. De coaches zijn investeerders die lid zijn van Kredietunie Brabant. Dus dit zijn mensen die investeren in een kredietaanvraag en aangeven dat zij in dat bedrijf als coach willen optreden. Bij ons is de coach ook altijd een investeerder. Experts zijn ook geen lid van de vereniging. Dus dit zijn alleen maar mensen die bereid zijn te investeren in de aanvragen van andere leden en ook bereid zijn als coach op te treden.

❖ 1.1 Welke gevaren of bedreigingen is Kredietunie Brabant tijdens de oprichting en inrichting tegengekomen?

De bedreiging is dat je een kleine club bent en dus de naamsbekendheid niet groot is. Wij hebben best veel publiciteit gehad maar dan toch zijn er veel partijen die ons niet herkennen. Onze promotie is altijd free publicity geweest in kranten en ondanks dit hebben wij toch niet de groei kunnen maken als wij dachten. Een andere bedreiging is dat banken het niet fijn vinden dat particuliere investeerders ook meepraten in het bedrijf. De ondernemer krijgt bijvoorbeeld de opdracht van de bank om de helft van het bedrag ergens anders te halen en dan kunnen ze in aanmerking komen met een kredietunie. De kredietunie heeft hier dus geen formele samenwerking met een bank. De banken hebben ons in het begin best wel als een bedreiging gezien. Dat wordt niet altijd gezegd maar wij hebben meerdere gevallen gehad waarbij de bank in aanvang zegt: "wij willen maximaal de helft van de investeringsbehoefte doen, als jullie zelf als ondernemers de andere helft regelen, dan krijgen jullie van ons de offerte". Op het moment dat wij de andere helft hebben ingevuld zegt de bank: "blijkbaar heb je toch een sterke casus, want er zijn een hele hoop investeerders bereid geld toe te vertrouwen, weet je wat wij kijken er nog eens naar of wij alles financieren". Dus wij hebben een aantal keren geld opgehaald en toen hebben banken uiteindelijk de gehele financiering naar aanleiding van onze toezeggingen toch zelf gedaan. De ondernemer die het geld nodig heeft is dan toch geholpen maar volledig door de bank. Door de kredietunie is veel werk verricht om het geld bij elkaar te brengen en dat geld is uiteindelijk niet opgenomen. Dat zie ik wel als een bedreiging omdat wij iets duurder zijn dan een bancaire financiering, althans de bedrijven die gezond zijn. Dus als het risico hoog is zijn wij niet duurder dan een bank, maar als het risico beperkt is kan de bank toch met lagere tarieven komen. Ik heb bij banken gewerkt en mijn beeld daarbij is dat zij het prettiger vinden dat zij de enige zijn, dat zij alle zekerheden hebben en dat er niet andere constructies worden gemaakt en kijkers bij zitten. Concurrentie wordt dus uitgesloten.

❖ 1.2 Welk financieringsmodel wordt gebruikt in KB en waarom heeft dit model de voorkeur?

Kredietunie Brabant gebruikt het bemiddelingsmodel. Bij onze leden is er de behoefte om zelf te kunnen beslissen wanneer wel en wanneer niet mee wordt gedaan. Als wij een casus hebben die wij de moeite waard vinden, dan beslissen op dat moment onze leden of ze meedoen en voor welk bedrag ze meedoen. Dat geeft hun meer invloed en meer uitdaging. Onze investeerders willen dat liever en dit wordt in onze Algemene Ledenvergadering regelmatig besproken en het is na vier jaar nog steeds zo. De investeerders kunnen mee op bedrijfsbezoek en ze kunnen kijken of ze de ondernemer aardig vinden en het bedrijf snappen. Dan beslissen ze of ze meedoen.

❖ 1.3 Wat zijn de voorwaarden voor het gebruik van het betreffende model?

Een volledige inzage in de financiële positie is belangrijk. Ze worden lid van de vereniging en de nadere voorwaarden zijn maatwerk. Dan wordt er gekeken waar het geld voor nodig is.

❖ 2. Hebben de kredietverstrekkers van KB de mogelijkheid (gehad) om eisen/ voorwaarden te stellen?

Ja, wij zijn wel flexibel in de voorwaarden en afspraken. Wij hebben een basisleningdocument maar wij kunnen op productniveau door aflossingen uit te stellen, door andere zekerheden te vragen, afwijken van de voorwaarden.

❖ 2.1 Aan welke voorwaarden moeten kredietverstrekkers voldoen om lid te worden van KB?

Hij moet lid worden van de kredietunie en eigenlijk zijn er verder niet echt voorwaarden waar een kredietverstrekker aan moet voldoen. Wat wij wel doen is een toets of hij aantoonbaar ondernemer is of is geweest. Wij maken altijd een koppeling naar zijn persoonlijke holding waar wij een creditcheck doen. We hebben in de afgelopen vier jaar nog nooit iemand te hoeven weigeren. De reden dat wij alleen maar ondernemers als investeerder erbij willen hebben is omdat ondernemers heel goed beseffen dat het verstrekken van een lening aan bedrijven een hoog risico heeft. Ondernemers snappen dat beter dan een particulier.

❖ 2.2 Hoe heeft KB, kredietgevers aangetrokken of overtuigd om te investeren in een kredietunie?

Wat we af en toe doen is bij een intakegesprek, vooral bij een technisch bedrijf, een van de investeerders meenemen zodat hij ook een indruk krijgt over het bedrijf. Deze ondernemer kan ons dan ook iets beter uitleggen of de techniek in dat bedrijf geloofwaardig, kansrijk en toekomstrijk is. We beschrijven de hele casus en de investeerders krijgen die beschrijving en een aantal basisdocumenten zoals de jaarrekening, de jaarcijfers, de businessplan en de onderbouwing van de kredietbehoefte. Dit krijgen zij om vooraf door te lezen. Daarna komt er een meeting waar alle investeerders kunnen aangeven of zij aanwezig willen zijn in het bedrijf dat de lening vraagt.

❖ 2.3 Wat zijn de voorwaarden voor de coaches die werkzaam (willen) zijn in KB?

De coach moet investeerder zijn om mee te doen. Wij vragen aan de kredietvrager waar hij behoefte heeft aan een coach. Dat kan bijvoorbeeld op het gebied van financieel, export, productie, personeel en HR-beleid zijn. Wij doen een oproep onder de kredietgevers dat op dat gebied hulp nodig is voor de kredietnemer. De kredietgever kan dan aangeven dat hij die rol wil aanpakken als coach. Kredietunie Brabant organiseert een ontmoeting tussen beiden en als dan wordt aangegeven dat een akkoord is gesloten, regelen zij zelf dat ze periodiek met elkaar in overleg gaan. De kredietunie legt dus de relatie tussen hen.

❖ 3. Aan welke voorwaarden moeten kredietnemers voldoen om lid te worden van KB?

Wij hebben op onze website staan dat het bedrijf moet bestaan en een kasstroom moet hebben. Het liefst moet het bedrijf van 5 tot 100 aan personeel hebben. Het kredietbedrag dat wordt aangevraagd moet vanaf €50.000,- tot €250.000,- zijn. De kredietnemer kan zich altijd melden om een lidmaatschap aan te vragen. Tot nu toe doen wij het zo: wij accepteren het lidmaatschap en daarna doen wij de beoordeling of wij hem überhaupt geld willen uitlenen. Die beoordeling is zoals banken dat ook doen. Kunnen wij aantonen dat er een positieve kasstroom is? Dit is de belangrijkste vraag. Tot nu toe is de ervaring dat wanneer wij iemand afwijzen, hij zich ook nooit meer bij de kredietunie meldt. Dus eigenlijk heeft het proces om hun eerst lid te maken en daarna te beoordelen niet goed uitpakkt. Dit had met ons systeem te maken. Om ze tot het besloten platform toe te laten moesten ze eerst als lid geaccepteerd worden. Iemand die uiteindelijk niet gefinancierd wordt komt nooit meer. Dan heeft het geen nut dat die lid is.

❖ 3.1 Hebben de kredietvragers van KB de mogelijkheid (gehad) om eisen/ voorwaarden te stellen?

Dat doen ze wel en daarom gaat soms een deal niet door. Bijvoorbeeld een ondernemer zegt dat hij er goed over heeft nagedacht en niet een borgtocht wil tekenen en dus geen zekerheden wil bieden. Zo hebben wij een casus gehad waarbij de ondernemers geen borgtocht wilden tekenen en toen hebben wij gezegd dat de kans dat wij 250.000 kunnen ophalen met een staatsgarantie vele malen groter is dan zonder staatsgarantie. Voor een staatsgarantie moet er ook een borgtocht getekend worden. De ondernemers hebben aangegeven dat ze het eerst zonder staatsgarantie willen proberen. Wij zijn hiermee akkoord gegaan om zonder borgtocht de aanvraag op het ledenplatform te zetten.

❖ 3.2 Moeten kredietnemers lidmaatschapsgeld betalen om lid te worden van KB? Zo ja, aan de hand van welke factoren wordt de hoogte van dit bedrag bepaald?

Ja, dit bedrag is voor elke kredietvrager €350,- voor het lidmaatschap en de kredietaanvraag. Als een kredietgever lid wil worden betaald hij €200,- per jaar.

❖ 3.3 Hoe zit het met de hoogte van de rente die kredietnemers moeten betalen?

De leden hebben elk jaar weer gezegd om een product voor een tarief te bieden. Ons tarief is dat de kredietnemer 8% betaald en de investeerder 6% ontvangt. Kredietunie Brabant heeft wegens het gebruik van het bemiddelingsmodel geen voorziening.

❖ 3.4 Wordt er rentekorting verleend aan kredietnemers die werkgelegenheid creëren?

Nee

❖ 4. Wat waren de belangrijkste voorwaarden waar KB aan moest voldoen volgens de wet?

Kredietunie Brabant werkt niet volgens het centralekasmodel dus ze hebben niet te maken met het spaargeld. Wij moeten natuurlijk ervoor zorgen dat onze dossiers onze besluiten reproduceren. Wij leggen vast waarom we financieren en op basis van welke informatie.

Wij moeten elke half jaar rapporteren aan de AFM over wat wij hebben gedaan.

Wij hebben voor de ontheffingsvergunning onze processen beschreven en vastgelegd. De kwaliteit van het bestuur en de Raad van toezicht wordt getoetst op goed gedrag en alles wat daarbij komt kijken. Wij zijn de eerste kredietunie die van het borgstellingskrediet gebruik mag maken. Dus dat wij een garantie van de staat mogen verstrekken bij een financiering. Dit is voor ons een mooi stukje validatie dat wij ons werk goed doen, onze processen goed vastleggen en dat wij vertrouwenwekkend genoeg zijn dat de staat besluit om garanties te bieden voor de financieringen die wij uitzetten.

❖ 4.1 Voldoet KB aan Basel III regelgeving?

Ja, maar dat heeft er alles mee te maken dat wij geen centrale kas hebben. Wij hebben die eigen vermogenspositie niet nodig. Wij hebben geen minimumkapitaaleis.

❖ 4.2 Houdt KB zich aan de gedragsregels van de Corporate Governance Code?

Voor zover ik weet wel. Onze statuten zijn erop voorzien.

❖ 4.3 Zijn er andere gedragscodes, regelgevingen of iets in die richting die KB heeft aangehouden voor een optimaal resultaat?

Omdat wij het kredietbemiddelingsmodel hebben houden wij ook rekening met wat er ontwikkeld wordt op het gebied van crowdfunding. Wij vallen eigenlijk niet onder crowdfunding maar product technisch ook weer voor een groot gedeelte wel. Wij houden beiden regelgevingen bij en worden ook door de AFM daarvoor uitgenodigd.

Bijlage E: interview met de heer Weggeman

Interviewer: Dilek Yavuziyigit
Respondent: Johan Weggeman, Bestuurslid Kredietunie Bakkerij Ondernemers
Datum: 28 november 2017
Tijd: 15:30 - 14:00
Plaats: telefonisch

Onderwerp: inrichting Kredietunie Bakkerij Ondernemers, succesfactoren Kredietunie Bakkerij Ondernemers, behoeften/eisen investeerders, behoeften lening aanvragers.

Doel

Het doel van dit interview is het nagaan van de operaties en succesfactoren van Kredietunie Bakkerij Ondernemers. Er zal worden achterhaald welk financieringsmodel er wordt gebruikt en waarom. De risico's die deze kredietunie is tegengekomen zullen worden besproken. De factoren die belangrijk zijn geweest tijdens de inrichting van Kredietunie Bakkerij Ondernemers zullen worden besproken.

Inleiding

Kredietunie Bakkerij Ondernemers (KBO) is opgericht met het doel financieringen te verstrekken door bakkerij ondernemers en oud-ondernemers uit de sector aan bakkerij ondernemingen in heel Nederland.

KBO is lid van de Vereniging Samenwerkende Kredietunies. Deze kredietunie biedt ondersteuning voor startende en doorgroeiende bakkerij ondernemers in Nederland.

Dit is een interessante organisatie voor dit onderzoek omdat deze kredietunie zich richt op een sector in Nederland in plaats van een regio.

❖ Hoe lang werkt u al voor KBO?

Wij zijn ongeveer drie jaar geleden gestart. KBO is ontstaan vanuit de brancheorganisatie De Nederlandse brood- en banketbakkers Ondernemersvereniging (NBOV). Ik ben voor de NBOV als beleidsmedewerker Economische Zaken, werkzaam. Toen ik hier kwam in mijn eerste jaar, dat was net een poosje na de economische kredietcrisis, merkte ik dat de kredietverlening aan het MKB onder druk stond. Toen ben ik gaan kijken naar de alternatieven voor het midden- en kleinbedrijf. Toen bestond het fenomeen 'kredietunie' nog niet. De onderzoeken waren toen nog op gang voor een kredietunie. Ik ben in een vrij vroeg stadium betrokken geraakt. Ik ben de coördinator voor het bestuur van de Kredietunie Bakkerij Ondernemers.

❖ Wat zijn uw taken/ werkzaamheden?

Het enige wat ik niet doe is het beoordelen van de kredietaanvragen. Wij hebben ervoor gekozen om alles op basis van nagenoeg vrijwilligheid te werken. Dat kan alleen maar omdat de brancheorganisatie uren ter beschikking stelt. De twee adviseurs die de kredietbeoordelingen doen krijgen daarvoor betaald omdat de kredietunie daarom draait. Een goede beoordeling is belangrijk en daarom moeten het goed gekwalificeerde mensen zijn.

Mijn taak is om samen met het bestuur en samen met de VSK de kredietunie op onze sector op kaart te krijgen. Ik ben het eerste aanspreekpunt. Ik doe de beleidsvoorbereidingen voor het bestuur, de bestuur stukken, de Algemene Ledenvergadering dus het hele coöperatieve verenigingsgebeuren valt onder mijn beheer. Daarnaast werk ik mee aan het verder uitbouwen van de kredietunie.

❖ 1. Wat waren de meest essentiële stappen tijdens de oprichting van KBO?

Het belangrijkste wat wij gedaan hebben is gesprekken aangaan met mensen die de sector goed kennen. Er is vooral besproken of er draagvlak is voor het idee van een kredietunie. Eerst is de markt verkent en daarnaast is als je begint de ondersteuning vanuit een koepelorganisatie belangrijk. Het

centralekasmodel waar wij mee werken valt onder het toezicht van De Nederlandsche Bank. Het beheer van de opvorderbare gelden is alleen maar aan banken toegedeeld. In de beginfase moet je terugvallen op mensen die kennis hebben en kennis verzamelen. Voor een belangrijk deel heeft de VSK deze taken verricht.

❖ 1.1 Welke gevaren of bedreigingen is Kredietunie Bakkerij Ondernemers tijdens de oprichting en inrichting tegengekomen?

Het grootste gevaar is naar mijn persoonlijke ervaring dat wij, ondanks dat wij een miljoen hebben uitstaan, te langzaam groeien. Het feit dat het heel langzaam gaat betekent ook dat wij gaandeweg bij ieder dossier weer iets bijleren. Wij hebben een stabiele groei doorgemaakt. We hebben ieder dossier goed geëvalueerd en dat hebben wij meteen weer meegenomen naar de volgende. Wij hebben ons beleid hierop aangepast en daardoor zijn wij niet ergens de fout in gegaan. Ik had hoger gespannen verwachtingen als ik kijk naar de tijd en de motivatie die ik erin heb gestoken. Wij zullen nog veel meer aan promotie moeten doen, want onbekend maakt onbemind.

❖ 1.2 Welk financieringsmodel wordt gebruikt in KBO en waarom heeft dit model de voorkeur?

Het hybridemodel wordt gebruikt in KBO. Bij ons heb je de keuze. Ik ben in eerste instantie bij de oprichting ervan uitgegaan dat alleen het centralekasmodel zou worden aan gehouden. In dezelfde periode dat kredietunies ontstonden waren er al een aantal crowdfunding platforms. Wij hebben in Nederland gezien hoe snel crowdfunding aan het groeien is. Ieder jaar is dit ongeveer verdubbeld. Het gaat wat mij betreft niet om de manier hoe je iemand financiert, het gaat erom dat je het MKB aan financiering helpt. Wij hebben, door signalen die wij hebben opgepikt, gezien dat een aantal deelnemers zeggen, wanneer er een aantal zekerheden worden geboden, ze rechtstreeks in de deelneming willen participeren. In plaats van 3% voor de obligatie ontvangen ze dan 5% in het bemiddelingsmodel. Bij het centralekasmodel draag je het risico met zijn allen dus dan is het risico veel minder groot. Bij het bemiddelingsmodel neem je rechtstreeks deel in een lening.

❖ 1.3 Wat zijn de voorwaarden voor het gebruik van het betreffende model?

De voorwaarden verschillen per methode niet. Wij zitten nu nog in een fase dat we directe mogelijkheden geven aan leden om zowel via een obligatie deel te nemen of rechtstreeks. De voorwaarde, in de zin van de kredietvoorwaarden, is dat de lening een looptijd heeft van vijf of zeven jaar waarbij in voorkomende gevallen de eerste twee jaar niet hoeft worden afgelost. De kredietnemer betaalt 7%, neem je rechtstreeks deel dan krijg je als investeerder 5%, schrijf je in op een obligatielening dan krijgt de kredietgever 3%.

❖ 2. Hebben de kredietverstrekkers van KBO de mogelijkheid (gehad) om eisen/ voorwaarden te stellen?

Nee, we hebben een uitgebreid informatiememorandum. Daar staan al onze uitgangspunten in. Het verschil in uitgangspunten is alleen omdat wij een hybridemodel hebben. Voor de mensen die rechtstreeks inleggen gelden andere voorwaarden dan voor mensen die via obligaties inleggen. De voorwaarden kunnen alleen in de hoogte van de rentevergoeding verschillen. Als je veel verschillende voorwaarden hebt gaat dat niet werken. Wij hebben wel twee financiers die in een keer een groot bedrag ter beschikking stellen. Wij richten ons op een specifieke branche. Bij ons kan het zo zijn dat bijvoorbeeld een branche instituut zegt: "ik wil ook wel meedoen maar ik wil bijvoorbeeld wel weten waarin ik beleg ook al is het een centralekasmodel". Dat geldt bijvoorbeeld in de vereniging waar ik zelf voor werk (NBOV). Als zij meedoen in een lening krijgen zij wel de informatie over waar het krediet heen gaat. De leningvoorwaarden zijn niet anders maar de NBOV wordt geïnformeerd over het project. In principe worden voor gewone leden geen aparte voorwaarden opgesteld. Er zouden voor grote financiers, zoals bijvoorbeeld een pensioenfonds, uitzonderingen gemaakt kunnen worden.

❖ 2.1 Aan welke voorwaarden moeten kredietverstrekkers voldoen om lid te worden van KBO? Het moeten ondernemers of oud-ondernemers in de bakkerijsector zijn. Dat is ook de enige voorwaarde. De ondernemer meldt zich aan en moet vervolgens door het bestuur worden toegelaten.

❖ 2.2 Hoe heeft KB, kredietgevers aangetrokken of overtuigd om te investeren in een kredietunie? Er waren veel mensen die beweerden dat er veel geld in de sector is, zolang wij maar voor aanvragen zorgen. Dat geloof ik ook wel maar bij financieren draait alles om twee dingen namelijk: vertrouwen voor de mensen die inleggen en risico-inschatting door de kredietbeoordelaars. Op het gebied van vertrouwen moeten wij ons nog bewijzen. Het is niet zo makkelijk als ik had verwacht.

❖ 2.3 Wat zijn de voorwaarden voor de coaches die werkzaam (willen) zijn in KBO? Wij zoeken een mix tussen bemiddelingsmodelinleggers en ondernemers die via de centrale kas inleggen. Degene die het grootste bedrag inlegt via het bemiddelingsmodel is vaak ook de coach. Deze coach moet een bakker zijn die veel ervaring heeft, successen heeft gekend maar die ook zeker eens een keertje een mislukking heeft meegemaakt. Dat tekent een ervaren ondernemer, verder moet het een persoon zijn met communicatieve vaardigheden. Het moet iemand zijn die er belang bij heeft met enige regelmaat de kredietnemer op te bellen en een paar keer bij hem langs te gaan. Maar ook moet het iemand zijn aan die de bel kan trekken wanneer hij het gevoel heeft dat het op een punt wat minder goed gaat. Er moet hulp kunnen worden gevraagd op bepaalde gebieden. Dus de coach moet iemand zijn die een redelijke mate van betrokkenheid heeft.

❖ 3. Aan welke voorwaarden moeten kredietnemers voldoen om lid te worden van KBO? Ze zijn verplicht, lid te worden van de kredietunie op het moment dat ze een krediet verstrekt krijgen. Het lid worden van de coöperatieve vereniging is eigenlijk de enige voorwaarde. In het hele traject van de kredietbeoordeling wordt niet alleen naar de tent maar ook naar de vent gekeken. Wij geven onze kredietbeoordelaars niet de instructie mee dat ze moeten kijken of diegene lid zou kunnen of mogen worden. Wij gaan er wel vanuit dat wanneer mensen een kredietvoorstel van ons krijgen dat ze dan op zijn minst betrouwbaar zijn. Als de kredietvrager door de kredietbeoordeling komt dan zegt dat voor ons al genoeg.

❖ 3.1 Hebben de kredietvragers van KBO de mogelijkheid (gehad) om eisen/ voorwaarden te stellen? Kredietnemers hebben geen mogelijkheid om voorwaarden te stellen. De voorwaarden zijn door het bestuur vastgesteld dus daar valt sowieso niet aan te tornen. Het enige lastige aan kredietverlening is dat je vertrouwen hebt in de persoon en een aantal zekerheden wilt inbouwen. De zekerheden liggen vaak al bij de bank maar soms is er een vakantiehuisje of een tweede huis. Als de kredietaanvrager helemaal geen zekerheden heeft en het krediet toch wel krijgt, ligt het risico alleen bij de kredietunie. Daarom wordt er uitdrukkelijk gekeken naar de zekerheden die nog gesteld kunnen worden. Iedere situatie is dermate anders en daarom is er niet een vaste regel geldig.

❖ 3.2 Moeten kredietnemers lidmaatschapsgeld betalen om lid te worden van KBO? Zo ja, hoe hoog moet dit bedrag dan zijn of verschilt dit naar de grootte van het te lenen bedrag? Eenmalig wordt een entree fee betaald. De kredietverstrekkers en de kredietnemers moeten beiden €1000,- betalen.

❖ 4. Wat waren de belangrijkste voorwaarden waar KBO aan moest voldoen volgens de wet? Het effect is dat er een te lange opstartfase was. In Nederland moet je voor het houden van opvorderbare gelden een bankvergunning hebben. Aan de bankvergunning kan je als kleine kredietunie niet voldoen. Wij wilden wel het centralekasmodel gebruiken. Toen is door Eddy Hijum van het CDA, wat later door Agnus Mulder is overgenomen, een wetsvoorstel voor kredietunies

ingediend. Kredietunies mogen tot 10 miljoen aan opvorderbare gelden aantrekken. Er is in de wet- en regelgeving iets dat mij stoort. De AFM is van mening dat wij aan alle regels voor crowdfunding moeten voldoen. Ons bemiddelingsmodel lijkt heel veel op crowdfunding maar er is een heel elementair verschil. Bij ons zijn het alleen ondernemers die lid zijn van onze kredietunie die mee kunnen doen. De 'crowd' is een ongedefinieerde hoeveelheid mensen die je toevalligerwijs via een platform bereikt. Dus in essentie zijn wij geen crowdfunder. En dus vind ik ook dat wij niet aan de regelgeving van crowdfunding hoeven te voldoen. Wij passen nergens in een ander hokje dus proberen ze ons wel in dat hokje te duwen. Dat vind ik nogal wel een dingetje. Laat ik het zo zeggen de wetgever heeft dit financieringsmodel niet uitgesloten. De Nederlandsche Bank heeft er geen moeite mee hoe wij op dit moment financieren. Ik ben een pragmaticus. Ik wil de ambachtelijke bakker helpen. Dan zal het mij een zorg zijn of dat het geld uit een stukje bemiddeling komt en een ander stukje uit de centrale kas.

❖ 4.1 Voldoet KBO aan Basel III regelgeving?

In principe zijn wij vrijgesteld van toezicht tot €10 miljoen. Het zou niet slim zijn om ten alle tijden alles wat je binnen krijgt, uit te zetten en geen enkele buffer op te bouwen. Wij kunnen ons niet vanaf het begin al houden aan de solvabiliteits eis, want dan krijg je een kredietunie niet van de grond. In het begin zijn wij zeer terughoudend geweest in het verstrekken van kredieten zodat wij alleen maar posten hadden waarvan we zeker wisten dat het geld terug zou komen. Daarna kan je langzamerhand bouwen aan een stuk buffervermogen.

❖ 4.2 Houdt KBO zich aan de gedragsregels van de Corporate Governance Code?

Wij houden ons aan het kwaliteitskader van de VSK, daarin is de Corporate Governance Code vertaald. De Corporate Governance Code zit in ons systeem. Er komt een aanvraag bij mij binnen en ik geef in de eerste instantie algemene informatie aan de kredietbeoordelaar. Deze kredietbeoordelaar maakt het besluit of er wordt doorgegaan of niet. Een tweede beoordelaar moet bij een positief advies goedkeuring geven en daarbovenop moet het bestuur nog goedkeuring geven. Dus functiescheiding wordt altijd aangehouden. Al deze handelingen worden gedocumenteerd door de backoffice systeem.

❖ 4.3 Zijn er andere gedragscodes, regelgevingen of iets in die richting die KBO heeft aangehouden voor een optimaal resultaat?

Alleen de regels die wij onderling met de VSK hebben afgesproken. Mijn ideaalbeeld is dat er een kredietunie ontstaat die zoveel rentemarge heeft dat daar op zijn minst een medewerker voor drie à vier dagen per week uitbetaald kan worden. Deze persoon heeft dan ook tijd om dingen aan te scherpen en de puntjes op de i te zetten. Nu is het belangrijk om zowel bij de vraag en aanbodzijde ervoor te zorgen dat er wordt gegroeid naar de €5 à €10 miljoen.

Bijlage F: interview met de heer Taminiau

Interviewer: Dilek Yavuziyigit
Respondent: Bart Taminiau, Voorzitter Kredietunie Regio Tilburg
Datum: 30 november 2017
Tijd: 11:00 - 11:40
Plaats: telefonisch

Onderwerp: inrichting Kredietunie Regio Tilburg, succesfactoren Kredietunie Regio Tilburg, behoeften/eisen investeerders, behoeften lening aanvragers.

Doel

Het doel van dit interview is het nagaan van de operaties en succesfactoren van Kredietunie Regio Tilburg. Er zal worden achterhaald welk financieringsmodel er wordt gebruikt en waarom. De risico's die deze kredietunie is tegengekomen zullen worden besproken. De factoren die belangrijk zijn geweest tijdens de inrichting van Kredietunie Regio Tilburg zullen worden besproken.

Inleiding

Kredietunie Regio Tilburg (KRT) is opgericht met het doel kredietgevers en ondernemers met een kredietbehoefte samen te brengen.

KRT is lid van de vereniging Kredietunie Nederland. Deze kredietunie biedt ondersteuning voor startende en doorgroeiende ondernemers in de regio Tilburg.

Dit is een interessante organisatie voor dit onderzoek wegens de bewezen successen en door het lidmaatschap van vereniging Kredietunie Nederland.

❖ Hoe lang werkt u al voor KRT?

Van het begin af aan, ik ben een van de oprichters. Ik en Linda Pijpers hebben samen met Roland Lampe de kredietunie opgericht.

❖ Wat zijn uw taken/ werkzaamheden?

Ik ben de voorzitter. Ik ben de verbinder en de man met het netwerk.

❖ 1. Wat waren de meest essentiële stappen tijdens de oprichting van KRT?

Wij zijn in 2015 begonnen. Het probleem is dat je gaat werken met vrijwilligers en je gaat werken zonder geld. Dat werkt heel lastig, want je moet allerlei dingen doen. Je moet een coöperatie oprichten en dat gaat allemaal geld kosten. Je hebt dus hulp nodig van iemand die zegt: "dat is hartstikke belangrijk dat je dat opricht en we gaan je helpen met advies en met geld". Gelukkig kwamen wij uiteindelijk de gemeente Tilburg tegen. Burgemeester Noordanus zei dat hij het belangrijk vindt dat het MKB geholpen wordt met de financiering en advisering en dat zij ons daarom willen steunen. Hij heeft toen €50.000,- toegezegd om de basis oprichtingskosten tegemoet te komen. Tilburg is groot in het kleinbedrijf. Toen de banken een paar jaar terug, zeiden dat ze minder zouden financieren, heeft de gemeente besloten om hier iets aan te doen. De kredietunie moet naar de notaris, de kredietunie moet medebestuurders zoeken, een adviescommissie en raad van toezicht hebben. Het bestuur bekijkt de financieringsaanvragen. Er komt een kredietadvies uit van de kredietcommissie. De raad van toezicht kijkt of alles goed verloopt. Aan de ene kant de uitzettingen en de andere kant het aantrekken van geld. Ikzelf heb gewerkt bij Rabobank, en daardoor ken ik in deze regio veel ondernemers. Ook ken ik ondernemers die gestopt zijn met werken en die bereid zijn geld te stoppen in een kredietunie. Het bieden van netwerk is het belangrijkste dat er is. Je richt een bank op en daar komt veel bij kijken. Je moet ook weten wat er kan gebeuren en wat erbij komt kijken. Als je uit het bedrijfsleven komt weet je daar minder over.

❖ 1.1 Welke gevaren of bedreigingen is Kredietunie Regio Tilburg tijdens de oprichting en inrichting tegengekomen?

Wij zijn aangesloten bij vereniging Kredietunie Nederland, die hebben een toolkit die je kan kopen voor €10.000,- en daar zit dus heel veel in. Die toolkit moet up-to-date zijn. Je komt allerlei aktes tegen tussen huishoudelijk reglementen en oprichtingsaktes en je moet dus zelf kijken of het in jouw situatie past. Je moet een jurist in je bestuur hebben om dat te kunnen beoordelen. Met de inhoudelijke stukken, de statuten en de huishoudelijke reglementen ben je in het begin lang mee bezig. Je moet alles geregeld hebben, want stel dat alles fout gaat, dan moet je ergens op terug kunnen vallen. Als er bijvoorbeeld inleggers komen en je een financiering gaat doen heb je geld nodig. Inleggers kopen obligaties. Wij verstrekken obligaties aan de inleggers. Je moet weten hoe een obligatie eruitziet, wat het is en wat erin moet staan. De looptijden, het rentepercentage, de zekerheden en noem maar op. Als alles echt gaat gebeuren moet je er dus dieper op ingaan.

❖ 1.2 Wat zijn volgens u succesfactoren waar kredietunies aan kunnen voldoen?

Ik denk dat alles best lastig is omdat iedereen vrijwilliger is. Je moet mensen hebben die gedreven zijn en die een echt netwerk hebben. Deze mensen moeten iets opbouwen waar ze graag willen bijzijn. De gehele coöperatie met alle bestuursleden moeten betrouwbaar zijn. Je kan soms dingen tegenkomen waarbij je denkt waar ben ik aan begonnen. Dus de man moet wel gedreven zijn en niet gelijk stoppen. In het bestuur heb je minimaal vijf mensen nodig die met elkaar kunnen werken. Je hebt een voorzitter, secretaris en penningmeester nodig. Wat heel typisch is bij ons, is dat iedere functie bijvoorbeeld de jurist, de bankman en de accountant allemaal anders naar een kredietaanvraag kijken. Ondernemers kijken naar het product, accountants kijken naar de cijfers en de vergunningen en de advocaat kijkt naar de wet. Als die allemaal hun zin zouden doordrijven, zou je nooit financieren. Dit maakt het niet makkelijk maar dat heb je wel allemaal nodig. Dus je moet doordrukken. Ook vind ik dat VSK en KN samen moeten gaan, want er zijn zo veel kredietunies die de steun nodig hebben.

❖ 1.3 Welk financieringsmodel wordt gebruikt in KRT en waarom heeft dit model de voorkeur?

Ze leggen bij ons in, ze kopen obligaties en dat geld wordt in een centrale kas gestopt. Vanuit die kas worden de financieringen verstrekt. De kredietunie financiert een bedrijf en het is niet zo dat de leden van ons rechtstreeks beleggen. De VSK noemt de rechtstreekse en gemeenschappelijke kas, hybride. Er zijn veel ondernemers die geld hebben. Bij ons mag je maximaal €50.000,- inleggen tot nu toe. Veel ondernemers zeggen dat ze niet rechtstreeks willen inleggen. Als dit via de kredietunie gaat stopt de andere partij het geld in een onderneming. De andere partij heeft ook coaches en begeleiding bij dat andere bedrijf. Dan kan de ondernemer nog meedoen door obligaties te kopen en door als coach op te treden. Dat is anders, want dan is die onafhankelijker. Er zijn ook een hoop ondernemers die rechtstreeks investeren in een bedrijf dat is prima, maar er zijn ook een hoop ondernemers die niks doen maar die het wel zouden willen. Deze ondernemers willen dan via een andere partij meedoen.

❖ 1.4 Wat zijn de voorwaarden voor het gebruik van het betreffende model?

De common bond is dat je samen iets doet. Je bouwt een netwerk op van investeerders en ondernemers. Wij financieren alleen hier in de regio Brabant (Tilburg is een stad in Noord-Brabant) en dan is er altijd iemand die het bedrijf kent. Ook ga je het bedrijf coachen. Wij zijn nu met een post bezig waar de bank €400.000,- gaat financieren als er een eigen vermogen of achtergestelde lening wordt ingebracht van €100.000,-. Wij gaan nu een achtergestelde lening van €100.000,- financieren. Dus je financiert samen met de bank. Het regelen van de zekerheden is in dit geval lastig. Wij zijn bezig met het verdelen van de zekerheden, want de bank wil alles pakken. Je bent er voor de coaching en advisering en voor het mogelijk maken van de verkrijging van het restante bedrag dat nodig is. Als de bank niet meewerkt, financieren wij het gehele bedrag. Dan stop je er meer geld in maar heb je wel alle zekerheden.

- ❖ 2. Hebben de kredietverstrekkers van KRT de mogelijkheid (gehad) om eisen/ voorwaarden te stellen?

Nee, het feit dat zij voorwaarden stellen accepteren wij niet. Je kunt praten over fee's, aftrekprovisies of de coachingfee, maar niet over andere voorwaarden. De kredietunie kan daar niet aan beginnen, want dan heeft iedereen andere voorwaarden. Dat wordt onoverzichtelijk en we kunnen daardoor in de toekomst, problemen krijgen. Wij doen ons best om elkaar tegemoet te komen maar niet in dit soort dingen.

- ❖ 2.1 Aan welke voorwaarden moeten kredietverstrekkers voldoen om lid te worden van KRT?

Wij verwachten goed gedrag en iemand moet passend zijn, want het wordt een netwerk en vertrouwen is belangrijk.

- ❖ 2.2 Hoe heeft KRT, kredietgevers aangetrokken of overtuigd om te investeren in een kredietunie?

Door het maatschappelijk belang dus dat je hier iets hebt mogen verdienen en weer terugbrengt in de maatschappij. We gaan gezamenlijk het MKB helpen met de financiering. Dat kan een doorstart zijn, dat kan een start zijn en dat kan een extra investering zijn. Door een stuk vertrouwen, door elkaar kennen en samen willen doen.

- ❖ 2.3 Wat zijn de voorwaarden voor de coaches die werkzaam (willen) zijn in KRT?

Meestal zijn de investeerders de coaches omdat zij dat graag willen en enthousiast daarover zijn. Zij doen graag mee met het coachen en het begeleiden. Ook niet-investeerders mogen optreden als coach maar op dit moment is dit meestal niet het geval.

- ❖ 3. Aan welke voorwaarden moeten kredietnemers voldoen om lid te worden van KRT?

Zij hebben een financiering en hulp nodig. Wij moeten hiervoor een ondernemingsplan zien en de verdere informatie aan de hand van het ondernemingsplan. Als wij akkoord gaan moet de kredietnemer nog lid worden en de €1000,- betalen.

- ❖ 3.1 Hebben de kredietvragers van KRT de mogelijkheid (gehad) om eisen/ voorwaarden te stellen?

Nee, zij willen de hulp krijgen. Hij vraagt geld of hulp en wij zeggen op basis van welke voorwaarden wij dat willen bieden.

- ❖ 3.2 Moeten kredietnemers lidmaatschapsgeld betalen om lid te worden van KRT?

Ja, namelijk €1000,- dit kan je ook wel aandeel noemen.

- ❖ 3.3 Hoe zit het met de hoogte van de rente die kredietnemers moeten betalen?

Dat ligt aan de looptijd en de post. Is het een achtergestelde lening of een gewone lening? Zijn er andere zekerheden? Wij vragen toch altijd rond de 7, 8 en 9% inclusief de voorziening in deze tijd. Als je in de markt komt dan betaal je soms wel 12% maar dat vinden wij te veel en dat doen wij niet. Meestal hebben de leningen een looptijd van 3 tot 7 jaar. De kredietverstrekker ontvangt 3%.

- ❖ 3.4 Wordt er rentekorting verleend aan kredietnemers die werkgelegenheid creëren?

Nee, want dat gaat van onze baten en rendement af. Wij hebben dat nodig om onze kosten rond te maken. Een kredietunie moet stevig investeren in een stukje automatisering en administratie. Als je straks 100 leningen hebt dan moet je weten van wie ze zijn, de voorwaarden daaromheen, de aflossingsperiode, of alles betaald is en of de rentebetalingen zijn voldaan. Daar komt heel wat administratie bij kijken.

❖ 4. Wat waren de belangrijkste voorwaarden waar KRT aan moest voldoen volgens de wet?

De wetten geven een algemeen beeld aan die wij volgen. Als jij weet wat je moet doen dan weet je dat er een inschrijving moet plaatsvinden bij de Kamer van Koophandel (KvK). Je moet een huishoudelijk reglement en statuten hebben. Dat weet je vanzelf al. De AFM oefent toezicht uit als je meer dan €10 miljoen aan spaargeld hebt. Als je de €10 miljoen over gaat dan komt er toezicht, moet je gelijk €20.000,- betalen en moet je allerlei rapportages uitbrengen. Wij zitten niet op dat werk te wachten, want er zitten allemaal vrijwilligers in het bestuur en die hebben hun handen al vol in hun vrije tijd. Wij hebben een subsidie gehad van de gemeente en de gemeente verlangt ook naar een voortgangsrapportage. Daar krijg je een hele vragenlijst en als dat allemaal goed is weet je dat je keurig hebt gehandeld.

❖ 4.1 Voldoet KRT aan Basel III regelgeving?

Nee, want in de beginfase moet je streven naar het hebben van een eigen solvabiliteit. Je wil op een stuk eigen vermogen terugvallen indien er iets mis gaat. Bij de eerste 3 of 5 posten heb je dat nog niet. Daar moet je naartoe groeien. Het lidmaatschapsgeld helpt bij het vooruit gaan maar daar heb je veel leden voor nodig en dat gaat niet snel. Wij weten allemaal van het bestaan van die regels en wij streven naar het opbouwen van die buffers.

Wat wij wel moeten doen, is de klant integriteitstoetsing die de banken ook allemaal doen. Je moet kijken naar wie er bij ons lid wordt. Als je met een besloten vennootschap (bv) lid wordt en je gaat storten en inleggen dan moeten wij de statuten van de bv, een uittreksel van de KvK en een kopie van het paspoort van de ondernemer opvragen. Er mogen eigenlijk alleen mensen van deze regio die wij kennen lid worden. Als wij ze niet kennen mogen ze niet lid worden.

❖ 4.2 Houdt KRT zich aan de gedragsregels van de Corporate Governance Code?

Ja

❖ 4.3 Zijn er andere gedragscodes, regelgevingen of iets in die richting die KRT heeft aangehouden voor een optimaal resultaat?

In de fasen waarin je aan het groeien bent, komen er allerlei nieuwe dingen bij. Je moet je dan afvragen of het allemaal wel kan. Wij financieren niet alles, de horeca bijvoorbeeld vinden wij lastig. De levende haven financieren wij niet. Kredietunies financieren ook geen onroerend goed. Dat wil niet zeggen dat we geen leningen kunnen verstrekken met een onderpand als basis, dat kan wel. Maar voor de aankoop van een pand met een betalingstermijn van 20 of 30 jaar doen wij niet. Dus wij hebben onze eigen regels in de coöperatie die wij aanhouden.

Bijlage G: interview met de heer Brasker

Interviewer: Dilek Yavuziyigit
Respondent: Edwin Brasker, Teamleider Accountmanagement MKB, Rabobank
Datum: 7 december 2017
Tijd: 10:30 - 11:00
Plaats: telefonisch

Onderwerp: oprichting van een bank, succesfactoren voor banken, gevaren/bedreigingen voor banken, verschil tussen banken en kredietunies

Doel

Het doel van dit interview is het achterhalen van de mening van een bankier met betrekking tot kredietunies. De verschillen tussen de oprichting van een bank en een kredietunie zullen worden besproken. Welke regelgevingen er gelden voor banken zullen worden achterhaald. Er zal gevraagd worden naar tips die kredietunies kunnen gebruiken.

Inleiding

De Rabobank Groep is een internationale financiële dienstverlener met haar wortels in Nederland. Rabobank is voortgekomen uit kleine boerenleenbanken, die vanaf het einde van de negentiende eeuw werden opgericht door boeren en tuinders. (Rabobank, 2017)

Rabobank is opgericht als coöperatie maar is later gaan optreden als bank. Het coöperatieve karakter wordt door Rabobank nog steeds benadrukt.

❖ Hoe lang werkt u al voor Rabobank?

12 jaar

❖ Wat zijn uw taken/ werkzaamheden?

Ik ben teamleider van de accountmanagers MKB en van de accountmanagers startersdesk. Dus ik geef leiding aan de accountmanagers en de accountmanagers bedienen 200/300 MKB-kanten en die financieren wij.

❖ 1. Wat zijn de meest essentiële stappen tijdens het oprichten van een bank?

De bankvergunning krijgen en daarnaast gaat het bankieren op basis van vertrouwen. Het belangrijkste is het 'ken-je-klant-principe' dus goed weten wie de klanten zijn en wat er speelt bij de klanten en op basis daarvan kan je overgaan tot financieren of tot niet financieren. Als je gaat financieren is het belangrijk je beheer goed op orde te hebben zodat je zorgt dat de financieringen ook terugbetaald kunnen worden. Dat is niet alleen het beheer maar ook het gesprek voeren met de klant in tijden dat het wat minder gaat. Er is een zorgplicht naar alle klanten dus zowel naar de kredietnemer als de kredietgever en je spaarklanten. Die zorgplicht houdt in dat je als een goed huisvader moet zorgen dat het geld weer terugkomt waar het hoort. Als een ondernemer geld leent, moet je ervoor zorgen dat de ondernemer dat ook ooit terug kan betalen. Je moet niet iemand overfinancieren dat je achteraf kan zeggen: "dat heeft hij/zij echt nooit terug kunnen betalen". Dus goed kijken, goed de risico's in beeld brengen over wat maximaal gefinancierd kan worden om de ondernemer te helpen. Soms moet het gesprek met de ondernemer aangegaan worden om duidelijk te maken dat iets niet gefinancierd kan worden om die en die redenen.

❖ 1.1 Waarom is Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Boerenleenbank met de tijd als bank gaan opereren?

Dat heeft te maken met dat vroeger de rijke boeren de arme boeren hielpen. In de loop van de tijd werd het steeds groter en groter en kwamen er ook spaarders en beleggers bij. Wij moesten een

bankvergunning krijgen van De Nederlandsche Bank. Dus vanuit wet- en regelgeving werden wij als bank gezien. Daardoor moeten wij ons aan allerlei wet- en regelgevingen houden die veel strenger zijn dan bij een kredietunie. Wij hebben veel meer zorgplicht naar onze klanten toe. Wij zullen door wet- en regelgeving, eerder 'nee' zeggen dan een kredietunie. De kredietunie heeft wat meer vrijheden omdat men investeert op eigen merites. Wij moeten onze klanten beschermen en dat hoeft bij een kredietunie niet.

❖ 1.2 Waarin verschilt een bank ten opzichte van een kredietunie?

In beginsel, en dan heb ik het over de Rabobank, zit er weinig verschil in. Wij hebben geen aandelen maar wij hebben leden en dat heeft een kredietunie ook.

Hoe een kredietunie wordt opgericht, is zo de Rabobank ook ooit opgericht. De Rabobank heeft nu een echte bankvergunning. Een spaarder is ook verzekerd dat zijn spaargeld tot €100.000,- altijd weer terugkomt. Stel dat de bank failliet gaat, dan zal het geld door de overheid of door andere banken terug worden betaald. Bij de kredietunie is dat niet zo, want als je daar investeert dan investeer je echt in de kredietunie. Die zet het geld uit bij een MKB-onderneming en je kan het geld ook kwijtraken.

❖ 1.3 Wat zijn de succesfactoren van een bank?

De kennis over de klanten, het 'ken-je-klant-principe' en daardoor ook goed de risico's weten in te schatten. Een echte toegevoegde waarde kunnen bieden.

❖ 2. Wil Rabobank in de toekomst samenwerken met kredietunies op het gebied van kredietverlening aan ondernemers?

Wij willen heel graag samenwerken met Kredietunie Rotterdam. Toevallig heb ik voor volgende week ook een afspraak staan met Pieter van Klaveren en Dick Nonnekes van Kredietunie Rotterdam. Wij willen heel graag zakendoen met de kredietunie, want dat is een mooie aanvulling op het financieringspalet om onze klanten nog beter te bedienen.

❖ 2.1 Worden kredietunies als een 'bedreiging' gezien door banken?

Nee, voor mij absoluut niet maar dan praat ik over persoonlijke titel. Ik denk dat het een hele toevoeging is in de zakelijke markt. Er zijn financieringen die wij als banken niet kunnen doen maar die een kredietunie wel kan doen. Daarmee is het MKB geholpen en zowel de kredietunies als de banken hebben profijt als het MKB geholpen wordt met een passende financiering.

❖ 3. Door welke factoren/ redenen willen ondernemers hun geld op Rabobank zetten? Dus wat onderscheidt Rabobank van andere banken?

Doordat wij toch een coöperatieve achtergrond hebben en een groot deel van onze winst, terugzetten in de maatschappij. Voor Rabobank Rotterdam alleen al is dat anderhalf miljoen wat wij per jaar teruggeven in de Gemeente Rotterdam. Wij stimuleren allerlei initiatieven en ik denk dat, dat de grootste toegevoegde waarde is waar wij verschil in maken. Met het geld geven, verschillen wij niet zoveel met ABN-AMRO en ING, dat is allemaal hetzelfde laag in het pak. De community eromheen is echter een verschil. Als wij ledenbijeenkomsten hebben, komt daar een hele energie bij zitten. Leden zijn eigenlijk de baas van de bank. Dat is het mooiste wat er is samen met de verbinding die er onderling met elkaar wordt gemaakt. Deze leden zijn de klanten die hier bankieren. Je kan niet lid worden en geen klant zijn. Je moet klant zijn, want je moet je verbonden voelen met de bank. Je mag ook bij andere banken bankieren, dat maakt niet uit maar je moet wel klant zijn. Je moet onze producten, diensten en services ervaren zodat je ons feedback kan geven.

❖ 3.1 Wat is de eis voor kredietnemers om lid te worden van Rabobank?

Eigenlijk alleen maar dat je klant bent en voordereest niets. Als je een krediet wilt krijgen ligt het aan de risico's of je het krediet ontvangt. Het krediet moet terugbetaald kunnen worden.

❖ 3.2 Hoe hoog is de rente die kredietnemers moeten betalen?

Het rentetarief is allemaal verschillend en dat ligt ook aan de risico's die verbonden zijn. Dus de ene branche is risicovoller dan de andere branche. Hoe hoger het risico is binnen een onderneming, hoe hoger het rentepercentage is.

❖ 4. Aan welke regelgeving moeten banken voldoen?

Er moet een vergunning worden aangevraagd van De Nederlandsche Bank. Wij moeten voldoen aan de Wet financieel toezicht, de bankvergunningen, de witwascorruptie wetgevingen en de privacywetgevingen. De ondernemersrecht en alle aspecten waar wij in aanraking mee komen die staan in het burgerlijk wetboek en in de Europese wet, moeten wij aan voldoen. Voor een bank is dat een complex systeem, veel meer dan in het MKB.

❖ 4.1 Voldoet Rabobank aan Basel III regelgeving?

Ja ik denk van wel, want Rabobank is nu bezig met de voorbereiding op Basel 4.

❖ 4.2 Wordt in banken de Corporate Governance Code aangehouden?

Ja in zijn geheel wordt dit aangehouden. Ook heeft elke medewerker de bankierseed afgelegd.